

Adila BEGOVIĆ

ARAPSKI JEZIK

اللغة العربية

للمدارس الثانوية
الصف الثاني

2

2. razred SREDNJE škole

Izdavači: *Federacija Bosne i Hercegovine
Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Izdavačka kuća Ljiljan, Sarajevo*

Za izdavače: *Prof. dr. Fahrudin Rizvanbegović
Mensur Brdar*

Urednici: *Ismet Krnić
Enes Durmišević*

Recenzenti: *Lamija Hadžiosmanović
Mesud Hafizović*

Lektori: *Habiba Hafizović
Mevlida Pekmez*

Ilustracija
naslovne strane: *TRIO, Sarajevo*

Stručni konsultant: *Salem Obralić*

DTP: *El-Kalem, Sarajevo*

Štampa: *Dom štampe, Zenica*

ISBN 9958-22-018-0. - ISBN 9958-11-007-5

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

UDK 809.27(075.3)

BEGOVIĆ, Adila

Arapski jezik : za II razred srednje škole / Adila Begović. - Sarajevo : Ljiljan,
[etc.], 1997. - 176 str. : ilustr. ; 24 cm

Na nasl. str. i usp. stv. nasl. na arap. pismu.

ISBN 9958-22-018-0. - ISBN 9958-11-007-5

*Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Vlade Federacije Bosne i Hercegovine
rješenjem broj UP-I-03-65-4572-120/97, odobrilo je ovaj udžbenik u školskoj 1997./98. godini*

Tiraž: 4.000 primjeraka

*Strogo je zabranjeno svako umnožavanje i preštampanje ovog udžbenika bez odobrenja izdavača.
Neovlašteno kopiranje, umnožavanje i preštampanje predstavlja krivično djelo iz čl. 100. Zakona o
autorskom pravu (Sl. list RBiH br. 2/92 i 13/94).*

ADILA BEGOVIĆ

ARAPSKI JEZIK

II. RAZRED SREDNJE ŠKOLE

DRUGO IZDANJE

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA
IZDAVAČKA KUĆA "LJILJAN", SARAJEVO

Sarajevo 1999. godine

PREDGOVOR

Potreba za udžbenikom savremenog arapskog jezika za srednje škole podstakla je Ministarstvo za obrazovanje Republike Bosne i Hercegovine da raspiše konkurs za izradu takvih udžbenika.

U Prvoj klasičnoj gimnaziji u Sarajevu još od davne 1954/55. šk.g. u programu je arapski i turski jezik. Cilj je bio da se osposobi jedan kadar mladih orijentalista. To nastojanje podsticala je Katedra za orijentalne jezike otvorena šk.g. 1950/51. Međutim, što se tiče arapskog jezika udžbenika nije bilo sem gramatike autora dr. Sikirića i koautora štampane 1936. god.

Kako sam svoj radni vijek provela u Prvoj gimnaziji i predavala historiju, arapski i turski jezik, pokušala sam da na osnovu svojih bilježaka te dostupnih mi sličnih udžbenika i dugogodišnjeg rada i iskustva sa učenicima napišem za potrebe srednjih škola udžbenike arapskog jezika. Pred sobom sam imala meni dobro poznat uzrast učenika kojima su namijenjeni ovi udžbenici. Nastojala sam da dadem i koncepciju gramatičko-sintaksičkog gradiva i vježbi koje će zainteresirati i motivirati učenika da krene i sam u sistematsko izučavanje ovog zaista lijepog svjetskog i vjerskog jezika i njegove prebogate leksičke i literarne građe.

Udžbenik za sva četiri razreda radila sam prema Nastavnom planu i programu koji je sačinjen u Pedagoškom zavodu Republike BiH. I pored ozbiljne manjkavosti datih programa trudila sam se da udžbenici dobiju kvalitet savremenog jezika, ali i da sačuvaju maksimalni fundus klasičnog arapskog jezika bez koga ne bi bilo moguće ni ući u specifičnosti ovog jezika. Dāti tekstovi su obogaćeni arapskim poslovicama, kur'anskim citatima kao i savremenim literarnim odlomcima. To će, nadam se, omogućiti učeniku da uoči razliku između savremenog i klasičnog jezika te da sa mnogo više interesa prati vlastiti razvoj i svoj uspjeh.

Pri radu sam se koristila gramatikama nekih arapskih autora. Gramatiku autora Caspari-Muller (na njemačkom jeziku) koristili su autori udžbenika izdatih kod nas (Kadić i Bulić te dr. Sikirić) ja sam se koristila i njihovim udžbenicima i pomenutom gramatikom.

Voljela bih da nastavnici kojima su i namijenjeni ovi udžbenici svojim radom ispune sve po njima uočene propuste i da učenicima učenje ovog jezika olakšaju i uljepšaju. Da ih navode na prihvatanje potrebe učenja stranog jezika jer to je putovanje kroz nepoznate predjele ljudskog duha, a učenjem arapskog jezika ti predjeli su neizmjerljivo široki!

Sretna sam što sam mogla iskoristiti ovu šansu da iza mene ostane mali trag mog zanimanja koje sam jako voljela i krajnje korektno obavljala.

Ostaje mi da se nadam i od svega srca želim da ovi udžbenici posluže pored nastavnika i učenika i svima onima koji imaju interes za učenjem arapskog jezika te da u tom pravcu postignu uspjeh.

Autor

NEPRAVILNA MNOŽINA

(الْجَمْعُ الْمَكْسَرُ al-džam‘ul mukassar)

Nepravilan je u arapskom jeziku svaki plural koji ne nastaje dodavanjem nastavka za taj oblik a da se u osnovne konzonante toga oblika uopće ne dira. Uporedi npr. مُدْرَسَةٌ - profesora, pl. مُدْرَسَاتٌ, مُهَنْدِسٌ - inženjer pl. مُهَنْدِسُونَ, عَاقِلٌ - razuman pl. عَاقِلُونَ, مُجَدَّةٌ - marljiva pl. مُجَدَّاتٌ itd

I odmah na početku da zapamtimo da je broj riječi koje imaju nepravilan plural vrlo veliki i da ima također mnogo riječi koje imaju i pravilan i nepravilan plural, čak ima mnogo riječi koje imaju jedan, dva pa i više oblika nepravilne množine.

Kako nastaje nepravilan plural?

Najjednostavniji odgovor je; ako se oblik jednine na bilo koji način promijeni. Najjednostavnija promjena je kad se obliku jednine promijene vokali, a konzonanti ostanu kao i u jednini. Malo je kompliciraniji način kad se obliku jednine doda čitav slog, zatim mu se doda dugi vokal pa čak i vokali izmijene. Moguća je obrnuta radnja, tj. dugi se vokal iz jednine skрати, npr: كِتَابٌ - knjiga pl. كُتُبٌ, ثَمَرٌ - plod pl. ثَمَرٌ, ali i ثَمَارٌ i أَثْمَارٌ - plodovi, جَرْمٌ - masa, volumen, obim pl. جُرْمٌ, ali i أَجْرَامٌ. Drugi je slučaj npr: جُرْفٌ - podlokana /podrivena/ obala pl. جُرْفٌ, ili جَرِيٌّ pl. جَرِيَّانٌ - tok, opticaj, struja, puhanje vjetra, događaj ili npr. حَمُوضٌ pl. حَمُوضٌ - kiseljak, gorkasto bilje, ali i حَمْضَةٌ - pohlepa, proždrljivost, žudnja i sl.

■i obrnuta radnja npr: خُذُولٌ - koji uvijek ostavi na „cjedilu“ napusti, mlitav pl. رُعُوشٌ i رَعَشَاءٌ - drhtav, treperav pl. خُذُلٌ, ili أَرَعَشُ -

Zbog obilja različitih oblika množine, koje bi bilo vanredno teško pamtit i svrstati tamo gdje je potrebno (neke si već i sam mogao-la zapaziti), arapski su gramatičari pronašli način da pomoću skupine konzonanata predstave obrazac (poput formule u matematici) po kome će se moći mnogo lakše i jednostavnije odrediti pojedini oblik pa tako i mjesto toga oblika kako u gramatici tako i u rječniku. Odabrani su konzonanti ل i ع, ف (potpuno različiti po mjestu obrazovanja) pa i zbog toga jer su stabilni i nisu podložni promjeni. Dakle, od skupine فَعْل moguće je napraviti bezbroj kombinacija i u njih vratiti one koje vam treba ju. Samo da napomenemo da jedan oblik u jednini može imati i više od jednog

oblika u pluralu, a da se značenje ne promijeni. Zbog svega što smo rekli o nepravilnoj množini - u rječnicima će se oblik množine naći uz riječ u jednini - pa ih tako odmah učimo zajedno. Evo nekih oblika:

أَبْدَاعٌ i بُدْعٌ - pronalazak, novina بُدْعٌ npr. فَعْلٌ ali i أَفْعَلٌ
 أَزَمٌ i إِزَمٌ - nevolja, oskudica أَزَمَةٌ npr. فَعِلٌ ali i فَعْلٌ
 قُبُولٌ i أَقْبَالٌ - obronak, padina قُبُلٌ npr. فَعْلٌ ali i أَفْعَالٌ
 جَوَامِعٌ - sveobuhvatan, univerzalan جَامِعٌ npr. فَعَالِلٌ
 أَحْجَامٌ i حُجُومٌ - obim, volumen حَجْمٌ, أَبْلَاطٌ - put, staza بَلَطٌ npr. أَفْعَالٌ ali i فُعُولٌ
 خَلْخَالٌ - grivna, naruk- مَرَاصِيدُ - opservatorija, osmatračnica مَرَصَادٌ npr. فَعَالِيلٌ
 خَلَاخِيلٌ vica.

Svi oblici koje imenujemo preko skupine فَعَلَ zovu se u arapskoj gramatici **أَلْمِيزَانُ** (al-mīzanu) mjera, vaga, obrazac, paradigma (grč. riječ *α* znači uzor, primjer, obrazac).

Kao što je i iz primjera vidljivo ima mnogo imenica (oblika uopće) koji imaju više paradigmi a isto značenje ili, pak, više značenja na jednu paradigmu. Ima i takvih slučajeva kao imenica أَرْضٌ - zemlja, koja ima jedninu u ženskom rodu pa zatim ima pravilan plural muškog roda (koji je strogo ograničen na razumna bića muškog roda i njihova zanimanja) i nekoliko različitih oblika nepravilnog plurala u istom značenju (ili samo malo nijansiranom, npr. zemlja koja se obrađuje, zemlja kao domovina, zemlja kao država i sl.).

Već smo govorili o zbirnim imenicama **إِسْمُ الْجَمْعِ** koje imaju singular iz drugog korijena npr.:

قَوْمٌ - narod, sing. je رَجُلٌ - čovjek, إِمْرَأَةٌ - žena

إِبِلٌ - deve, sing. je جَمَلٌ - deva mužjak, نَاقَةٌ - deva ženka

غَنَمٌ - stado, bravi, sing. je شَاةٌ - ovca

Oblike ovih imenica ne treba miješati sa nepravilnim pluralima.

Isto tako ne treba miješati u ove oblike one zbirne imenice koje znače skupinu a jednina im je kad im se doda na kraju ة ili ي. To su **إِسْمُ الْجِنْسِ الْجَمْعِيِّ** npr:

تُفَاحٌ - jabuke, sing. je تُفَاحَةٌ - jabuka

تَمَرٌ - datule, sing. je تَمْرَةٌ - datula

عَرَبٌ - Arapi, sing. je عَرَبِيٌّ - Arapin

جُنْدٌ - vojska, sin.g je جُنْدِيٌّ - vojnik

Kao ni oblike zbirnih imenica koje za najmanju ili najveću mjeru imaju isti oblik إِسْمُ الْجِنْسِ الْإِفْرَادِيُّ, npr.:

لَبَنٌ - mlijeko, عَسَلٌ - med, سُكَّرٌ - šećer i sl.

Evo još nekih oblika, npr.:

نِعْمَةٌ - blagodet, نَعَمٌ - komad, قِطْعَةٌ - komad, npr.: فِعْلٌ,

Postoje i dvostruko nepravilni oblici kod kojih se osim paradigme koja će izmijeniti oblik jednine u pluralu javlja تاء التانيث /ة/ ono koje označava imenicu (ili ime uopće) kao ženski rod. Ovdje je došlo i do ortografskih promjena, kao:

قَضَاةٌ - sudija (prema paradigmi trebalo je biti قَضِيَّةٌ, ali se zbog fathe koja ne može stajati na konzonantu ي ovaj izgubio a konzonant prije njega dobio dužinu -a-).

هَادٍ - vodič, هُدَاةٌ (هُدْيَةٌ), رَامٍ - strijelac, رُمَاةٌ (رُمِيَّةٌ)

مُتَيٌّ - momak, مُتِيٌّ - mladić, أَخٌ - brat, إِخْوَةٌ, npr.: فِعْلَةٌ

إِمَامٌ - vođa, أَيْمَةٌ - أَيْمَةٌ - أَيْمَةٌ

عَمُودٌ - stup, أَعْمَدَةٌ - أَعْمَدَةٌ - أَعْمَدَةٌ

فَارِسٌ - vitez konjanik, فَوَارِسٌ, سَاحِلٌ - morska obala, سَوَاحِلٌ - فَوَاعِلٌ

أَخٌ - prijatelj brat, إِخْوَانٌ - فِعْلَانٌ

صَبِيٌّ - dijete, صَبِيَّانٌ - فِعْلَانٌ

غُلَامٌ - dječak, غُلَمَانٌ - فِعْلَانٌ

بَلَدٌ - grad, بُلْدَانٌ - فِعْلَانٌ

فَارِسٌ - vitez, فُرْسَانٌ - فِعْلَانٌ

شُجَاعٌ - شُجْعَانٌ - فُجْلَانٌ - hrabar

وَزِيرٌ - وَزَرَءٌ - فُجْلَاءٌ - ministar

أَمِيرٌ - أُمَرَاءٌ - فُجْلَاءٌ - vladar

شَاعِرٌ - شُعَرَاءٌ - فُجْلَاءٌ - pjesnik

غَنِيٌّ - أَغْنِيَاءٌ - أَفْجَلَاءٌ - bogat

تمرينات

أَلْعُلَمَاءُ فِي الْأَرْضِ كَالنُّجُومِ فِي السَّمَاءِ - Učenjaci su na zemlji kao zvijezde na nebu.

لِكُلِّ حِمْلٍ حِمَالٌ وَلِلْحَرْبِ رِجَالٌ - Za svaki teret (ima) nosač, a za rat ljudi.

السُّفَرَاءُ حَاضِرُونَ وَالْوُزَرَاءُ غَائِبُونَ - Ambasadori su prisutni a ministri odsutni.

النُّجُومُ الطَّالِعَةُ - Zvijezde koje su izašle (zvijezde vidljive).

أَلْكُوكِبُ أَجْسَامٌ نِيرَةٌ - Zvijezde su svijetleća tijela.

أَلْقُلُوبُ الْوَاسِعَةُ وَالْأَفْكَارُ الْقَوِيَّةُ - Široka srca i snažne misli.

أَلْأَلْسِنَةُ مَفَاتِيحُ الْقُلُوبِ - Jezici su ključevi srca.

أَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ - Učenjaci su nasljednici Božijih poslanika.

2 a/ Nađi iz datih oblika jedninu i napravi nove rečenice.

b/ Nađi pridjeve iz ovog teksta pa sačini od njih atributivne veze - određene i neodređene te jedninu i množinu .

3. Od poznatih riječi nađi plural i odredi mu paradigme .

4. Ispračaj neki događaj, šalu, basnu. Služi se poznatim riječima i oblicima.

VJEŽBA 1.

يَوْمَ الْعُبُورِ

كَانَتْ لَحْظَةً الْعُبُورِ تَقْتَرِبُ وَكَانَ الْجَيْشُ مُسْتَعِدًّا وَكُلُّ جُنْدِيٍّ فِي مَوْقِعِهِ وَالْجَمِيعُ يَنْتَظِرُونَ كَلِمَةَ السَّرِّ وَكَانَتْ لَفْظَةً «الشَّرَارَةُ». وَكَانَ الْجَيْشُ مُسْتَعِدًّا... تَرَدَّدَتْ هَذِهِ الْجُمْلَةُ. انْطَلَقَتِ الشَّرَارَةُ فَبَدَأَ الْقِتَالُ...

زَوَارِقُ الْمُطَاطِ تَنْزِلُ فِي الْبَحْرِ وَالْجُنُودُ يَعْبُرُونَ بِهَا وَالْجُسُورُ تُقَامُ وَالِدَبَابَاتُ تَمُرُّ عَلَى الْجُسُورِ. وَالْمَدَافِعُ تَقْصِفُ وَالطَّيَّارَاتُ تُحَلِّقُ فَوْقَ خُطُوطِ الْجَيْشِ الْعَدُوِّيِّ وَتَصُبُّ عَلَيْهِ قَنَابِلَهَا. وَيَنْجَحُ الْعُبُورُ فَيَخْتَرِقُ الْجُنُودُ خَطَّ الْعَدُوِّ يُحَطِّمُونَ حُصُونَ الْعَدُوِّ وَيُطَارِدُونَهُ فَيَرْجِعُ إِلَى الْوَرَاءِ مَهْزُومًا وَتَعُودُ الرَّأْيَةُ الْوَطَنِيَّةُ إِلَى مَدِينَتِنَا. وَعَنْ قَرِيبٍ تُرْفَرِفُ عَلَيْهَا كُلُّهَا وَتَعُودُ الْأَرْضُ الطَّيِّبَةُ إِلَى أَهْلِهَا. وَنَحْنُ لَا نَنْسَى الْعُبُورَ وَلَا نَنْسَى كَلِمَةَ الشَّرَارَةِ، شَرَارَةَ النَّصْرِ الْعَظِيمِ...

RIJEČI

الطَّيَّارَاتُ - avijacija

لَحْظَةً جَاءَتْ - trenutak

فَوْقَ - iznad

تَقْتَرِبُ - približava se

تَصُبُّ - prosipa, sipa

مُسْتَعِدُّ - spreman

يَنْجَحُ - bio je uspješan

فِي مَوْقِعِهِ - na svom mjestu

يُحَطِّمُونَ - rušeći

يَنْتَظِرُونَ - očekuju

يُطَارِدُونَهُ - protjerujući

لَفْظَةً - riječ

مَهْزُومًا - poražen

تَرَدَّدَتْ - ona je ponavljana

الرَّأْيَةُ - zastava

بَدَأَ - on je počeo

عَنْ قَرِيبٍ - uskoro

زَوَارِقُ الْمُطَاطِ - gumeni dugački čamci

ثَوَارٌ - revolucionari

الْبَحْرُ - more

الْأَرْضُ الطَّيِّبَةُ - rodna gruda

دَبَابَاتٌ - tenkovi

لَا نَنْسَى - ne zaboravljamo

الْمَدَافِعُ (مَدْفَعَةٌ) - artiljerija

تُحَلِّقُ - kruži	الْعُبُورُ - prelazak (preko)
خُطُوطُ الْجَيْشِ الْعَدُوِّيِّ - neprijateljske linije	جَيْشٌ - vojska
قَنَابِلُ - bombe	جُنْدِيٌّ - vojnik
يَخْتَرِقُ - provaliti linije	الْجَمِيعُ - svi, cjelina
حُصُونٌ - utvrđenja	كَلِمَةُ السِّرِّ - tajna riječ, lozinka
يَرْجِعُ - vraća se	الشَّرَارَةُ - iskra, varnica
تَعُودُ - vraća se	انْطَلَقَتْ - ona je izbačena
سِينَاءُ - Sinaj	الْقِتَالُ - borba, sukob
رَفَرَفَ - zalepršala se	تَنْزِلُ - ona se spušta
ثَوْرَةٌ - revolucija	جُسُورٌ (جِسْرٌ) - mostovi, brane, nasipi
أَهْلُهَا - njeni stanovnici	تَمُرُّ - prolaze
شَرَارَةُ النَّصْرِ الْعَظِيمِ - iskra velike pobjede	تَقْصِفُ - ruši

تمرينات

1. Iz vježbe izvadi sve oblike jednine i potraži za njih oblike množine.
2. Sve oblike množine stavi u paradigmu فعل.
3. Posluži se datim riječima da napraviš neke nove konstrukcije-rečenice!
4. Odgovori na pitanje:
 - a) كَانَتْ كَلِمَةُ السِّرِّ يَوْمَ الْعُبُورِ لَفْظَةً الشَّرَارَةِ فَلَمَّاذَا اخْتِيرَتْ هَذِهِ الْكَلِمَةُ؟ - U vrijeme invazije (prelaska) kao lozinka bila je izabrana riječ „iskra“, zašto?
 - b) مَاذَا حَدَثَ عِنْدَمَا انْطَلَقَتْ لَفْظَةُ «الشَّرَارَةِ»? - Šta se dogodilo kad je lozinka izbačena?
 - c) أَذْكَرَ أَثَرًا لِلْعُبُورِ مِنْ مَعْرَكَتِنَا - Sjeti se nekih primjera sličnih ovom iz naše borbe.
 - d) مَاذَا كَانَ يَحْسُ كُلُّ جُنْدِيٍّ؟ - Šta je osjećao svaki vojnik?
 - e) أَيْنَ تَنْزِلُ زَوَارِقُ الْمُطَاطِ؟ - Gdje su spuštani veliki čamci?

f) ماذا تَعْمَلُ الدَّبَابَاتُ؟ - Šta su preduzimali tenkovi?

g) ماذا تَعْمَلُ الطَّائِرَاتُ؟ - Šta su preduzimali avioni?

5. Popuni praznine u rečenicama:

a/ Uspjeli su tenkovi i avioni

b/ Naši borci su slomili neprijatelja

c/ Vratilo se stanovništvo svojoj rodnoj grudi

d/ Povukao se neprijatelj natrag poražen

e/ Vojnici su porušili utvrđenje

f/ Uskoro se zalepršala naša zastava na Sinaju

Zapamti korisne sentence:

الْعَمَلُ يَجْعَلُ الصَّعْبَ سَهْلًا وَالْبَطَالَةُ تَجْعَلُ السَّهْلَ صَعْبًا - Posao čini teškoću lahkom, a lijenost čini lahkoću teškom.

نَحْنُ نَفَكِّرُ وَاللَّهُ يُدَبِّرُ - Mi snujemo, a Bog određuje.

DEKLINACIJA

(تَصْرِيفُ الْأَسْمَاءِ 'i tasrifu-l-asma')

Kao i u svim drugim jezicima, imena se mijenjaju po padežima i takva se promjena naziva deklinacija ili na arapskom jeziku تَصْرِيفُ الْأَسْمَاءِ. Za razliku od mnogih jezika, u arapskom jeziku potpuno se mogu mijenjati samo imenice, neki pridjevi i brojevi, dok su zamjenice uglavnom nepromjenljive.

U arapskom jeziku postoji potpuna promjena i nepotpuna promjena. Kako imaju samo tri padeža i tri padežna nastavka, to se riječ koja ima sva tri nastavka za padeže smatra **triptotonom** (الْمُنْصَرَفُ) a riječ koja ne može imati sva tri padežna nastavka zove se **diptoton** ili غَيْرُ الْمُنْصَرَفِ

Nastavci za padeže su:

Nominativ الرَّفْعُ kad je neodređen un —

Genitiv الْجَرُّ kad je neodređen in —

Akuzativ النَّصْبُ kad je neodređen en —

Kad riječ koja se deklinira bude određena (određenim članom اَلْ) nastavci za padeže će biti:

Nominativ الرَّفْعُ (u)

Genitiv الْجَرُّ (i)

Akuzativ النَّصْبُ (a)

Postavlja se pitanje kako onda riješiti prevođenje svih sedam padeža u našem jeziku. Ali, nismo ništa spomenuli o padežu koji služi za obraćanje, dozivanje (kod nas vokativ) i koji je u arapskom jeziku jako često u upotrebi u razgovoru. Taj oblik se uzima u arapskom jeziku kao sredstvo اَلْمُنَادِي za vođenje dijaloga, i obraćanje, i za dozivanje. Vokativ arapski gramatičari i ne računaju u deklinaciju. O načinu izražavanja vokativa reći ćemo nešto kasnije. Naš dativ uz imenice uputno je i najjednostavnije prevesti sa prijedlogom ل pa pošto se sada radi o riječi koja je poslije prijedloga, mora doći genitiv i ostaje tako. Tako je i sa instrumentalom i lokativom, osim ako to u duhu jezika ne traži direktno akuzativ.

Potpuno promjenljiva imena (الْمُعَرَّبُ) u nominativu zovu se الْمَرْفُوعُ u genitivu الْمَجْرُورُ i u akuzativu الْمَنْصُوبُ. Potpunu promjenu imaju one imenice koje u jednini imaju nastavak za nominativ ٌ kad je riječ neodređena, nepoznata ili kad je imenica vlastita pa joj određeni član i ne treba (jer je vlastito ime određeno i bez određenog člana) ili ُ kad riječ ima na sebi određeni član. Takva imenica (riječ) ima u genitivu ِ, kad je bez određenog člana ili je vlastito ime, ili ِ kad je sa određenim članom. U akuzativu nastavak je َ kad je riječ neodređena, ili َ kad je određena. Padežni nastavci, razumljivo je, isti su i za ženski i za muški rod.

Pravilan plural muškog roda koji ima nastavak ٌ u nominativu, ima u genitivu i akuzativu jedan nastavak ِ, ali se smatra, da i pored toga, što objektivno ima samo dva nastavka, u deklinaciji, da je i to potpuna promjena. Isti je slučaj sa pravilnim pluralom za ženski rod koji u nominativu ima nastavak ٌ a u genitivu i akuzativu ِ. Ali dok imenice muškog roda u pravilnom pluralu i bez određenog člana َ (ال) i sa njim (ال) ne mijenjaju nastavke u padežima, kod pravilnog plurala za ženski rod kad se radi o imenici koja je određena nastavak za nominativ glasi ٌ, a za genitiv i akuzativ ِ.

Kad upotrebljavamo imenicu u dvojini, ona će bez obzira na određenost, odnosno neodređenost, imati u nominativu nastavak ِ, a u genitivu i akuzativu ِ. U dualu su nastavci i za ženski i za muški rod isti.

VJEŽBA 2.

مِيدَانُ رَمْسِيسَ

إِذَا وَصَلْتَ إِلَى الْقَاهِرَةِ بِالْقِطَارِ وَخَرَجْتَ مِنْ مَحَطَّتِهَا الْكَبِيرَةِ رَأَيْتَ مِيدَانًا وَاسِعًا هُوَ مِيدَانُ رَمْسِيسَ. وَكَانَ يُسَمَّى قَبْلَ ذَلِكَ مِيدَانُ بَابِ الْحَدِيدِ. وَفِي وَسْطِ هَذَا الْمِيدَانِ حَدِيقَةٌ كَبِيرَةٌ وَحَوْضٌ مِيَاهٍ وَاسِعٌ. عَلَى حَافَتِهِ تَمَثَالٌ ضَخْمٌ تَنْدَفِعُ الْمِيَاهُ مِنْ قَاعِدَتِهِ فِي ذَلِكَ الْحَوْضِ. هَذَا تَمَثَالُ رَمْسِيسَ الثَّانِي وَهُوَ بَطْلٌ مِنْ أَمْطَالِ مِصْرَ فِي الزَّمَنِ الْقَدِيمِ هَزَمَ الْأَعْدَاءَ وَنَعِمَتِ الْبِلَادُ فِي عَهْدِهِ الْحُرِّيَّةَ وَالْإِسْتِقْلَالَ وَلِذَلِكَ سُمِّيَ الْمِيدَانُ بِاسْمِهِ. وَقَدْ نَظَّمَتِ الْحُكُومَةُ الْمُرُورَ فِي هَذَا الْمِيدَانِ الْكَبِيرِ الَّذِي تَتَّصِلُ بِهِ شَوَارِعُ كَثِيرَةٌ، فَسَارَتِ السَّيَّارَاتُ وَالْعَرَبَاتُ وَمَرَكَبُ الْكَهْرَبَاءِ فِي نِظَامٍ يَحْفَظُهَا مِنَ الْأَخْطَارِ كَمَا سَارَ النَّاسُ فِي سَلَامَةٍ وَأَمَانٍ.

RIJEČI

u sredini - فِي وَسْطِ

veliki vrt, park - حَدِيقَةٌ كَبِيرَةٌ

prostran vodoskok, bazen - حَوْضٌ مِيَاهٍ وَاسِعٌ

strana - حَافَةٌ

statua - تَمَثَالٌ

ogroman - ضَخْمٌ

protiče, izljeva se - انْدَفَعَ

iz njegovog postolja - مِنْ قَاعِدَتِهِ

drugi - الثَّانِي

heroj - بَطْلٌ

stara vremena - زَمَنٌ قَدِيمٌ

natjerao je u bijeg, razbio je - هَزَمَ

Kairo - الْقَاهِرَةُ

kad dođeš - إِذَا وَصَلْتَ

vozom - بِالْقِطَارِ

izadeš - خَرَجْتَ

iz stanice - مِنْ مَحَطَّةٍ

vidjećeš - رَأَيْتَ

trg - مِيدَانٌ

prostran - وَاسِعٌ

Ramzesov trg - مِيدَانُ رَمْسِيسَ

zvao se - كَانَ يُسَمَّى

prije toga - قَبْلَ ذَلِكَ

Trg željeznih vrata - مِيدَانُ بَابِ الْحَدِيدِ

مُرُورٌ - saobraćaj

شَوَارِعٌ - ulice

كَثِيرَةٌ - mnogobrojne

مَرَآكِبُ الْكَهْرَبَاءِ - tramvaj

أَخْطَارٌ - opasnosti

سَارَ - ide

سَلَامَةٌ - sigurnost

أَمَانٌ - zaštita

نَعِمَ - donio je blagostanje

عَهْدٌ - doba, vrijeme

حُرِّيَّةٌ - sloboda

اِسْتِقْلَالٌ - nezavisnost, samostalnost

سُمِّيَ - bio je nazvan

بِاسْمِهِ - njegovim imenom

حُكُومَةٌ - vlast

نَظَّمَتْ - organizirala

1. U datom tekstu pronađi sve imenice i odredi njihov padež.

2. Izdvoji imenice ženskog roda i stavi ih u sve padeže jednine i množine, pa zatim u dvojine.

3. Izdvoji imenice muškog roda, stavi ih u sve padeže u jednini, dvojini i množini, pravilnoj i nepravilnoj.

4. Konstruiraj od datih riječi rečenice i pokušaj upotrijebiti pri tome sve padeže.

5. Pokušaj da od poznatih-do sada naučenih riječi napišeš opis nekog trga, ulice ili kuće u Sarajevu فِي سَرَآيَ (fī Saraje).

DIPTOTA (nepotpuna promjena)**(غَيْرُ الْمُنْصَرَفِ gajru-l-munsarifi)**

Nepotpunom se deklinacijom u arapskom jeziku smatra ono ime koje ne može nositi neodređeni član (u nom. — u gen. — i u akuz. لَ) kao ni da primi vokal — (kasretun) كَسْرَةٌ.

Prema tome, to su ona imena koja imaju dva padežna nastavka i to:

Za nom. — (ad-dammatu), za gen. i akuz. — (al-fathatu) الْفَتْحَةُ kao i one koje su bez (kao što smo istakli) neodređenog člana (at-tanwinu اَلتَّنْوِينُ), ali se i bez njega smatraju neodređenim ako ih ne odredimo sa اَلْ (lamu-t- ta'rifi).

عُمَرُ Umaru u gen i akuz. عُمَرُ

زَيْنَبُ Zajnaba u gen i akuz. زَيْنَبُ

دِمَشْقُ Damask u gen i akuz. (izuzetno دِمَشْقُ)

دَجَلَةُ Tigris u gen i akuz. دَجَلَةُ

Vlastito ime je kao što smo to istakli određeno i kad je bez određenog člana, pa se na onom vlastitom imenu koje u samom korijenu ima određeni član, takav određeni član smatra suvišnim. Ali, ako vlastito ime ima određeni član, ne može ga nikad izgubiti, a ako ga nema ne može mu se dodati. Pravilo o diptotama glasi:

Ako neko ime ide po nepotpunoj promjeni, a nije riječ o vlastitom imenu, onda se u situaciji kad tome imenu dodamo određeni član iz bilo kojih razloga, takvo ime odmah mijenja po potpunoj promjeni tj. ima sve padežne nastavke. To istovremeno znači da osim vlastitih imena svako ime koje je spadalo među ona koja idu po nepotpunoj promjeni može biti i potpuno promjenljivo, npr.:

خَزَائِنُ - blagajna, riznica pl. خَزَائِنُ ali gen. i akuz. خَزَائِنُ, određene blagajne su خَزَائِنُ genitiv الخَزَائِنِ i akuzativ الخَزَائِنِ.

الشُّعْرَاءُ i akuz. الشُّعْرَاءُ i gen. الشُّعْرَاءُ ali شُعْرَاءُ pl. شُعْرَاءُ pjesnik, شَاعِرُ

الشُّرَكَاءُ - ali شُرَكَاءُ gen.. i akuz. شُرَكَاءُ pl. شُرَكَاءُ drug, suvlasnik, saučesnik, شَرِيكُ , شُرَكَاءُ akuz , الشُّرَكَاءُ gen.

شُبَّاکُ prozor, mreža, rešetka, pl. شُبَابِيكُ , gen. i akuz. شُبَابِيكُ , ali الشَّبَابِيكُ , gen. الشَّبَابِيكُ akuz. الشَّبَابِيكُ

الأَحْمَرُ akuz. الأَحْمَرُ , gen. الأَحْمَرُ , ali أَحْمَرُ , akuz. أَحْمَرُ crven, gen. i akuz. أَحْمَرُ

البَيْضَاءُ akuz. البَيْضَاءُ , gen. البَيْضَاءُ , ali بَيْضَاءُ , akuz. بَيْضَاءُ bijela, gen. i akuz. بَيْضَاءُ

Kad neko ime koje ide po nepotpunoj promjeni ima funkciju mudafa, tj. prvog člana genitivne veze, njegov oblik nepotpune promjene odmah se mijenja potpuno, npr.:

فَوَائِدُ الْعِلْمِ - koristi nauke, فَوَائِدُ الْعِلْمِ npr. , فَوَائِدُ - korist pl. فَائِدَةٌ - koristi nauke, فَوَائِدُ الْعِلْمِ - znam koristi nauke. أَعْرِفُ فَوَائِدَ الْعِلْمِ

مِنْ شُرَكَاءِ الْمَدْرَسَةِ - od školskih drugova, شُرَكَاءُ , pl. شَرِيكٌ = drug, شَرِيكٌ npr.

Upamtimo dakle, još nešto: Kad je riječ koja ide po nepotpunoj promjeni imenica ženskog roda, njen se dual i plural mijenjaju potpuno kao i svaka druga imenica ženskog roda, npr.:

زَيْنَبَاتٌ - Zejnebe زَيْنَبَانِ - dvije Zejneba زَيْنَبٌ - Zejneba

نَجَادَاتٌ - Nedžade نَجَادَانِ - dvije Nedžade نَجَادٌ - Nedžada

حَمْرَاوَاتٌ - crvene حَمْرَاوَانِ - dvije crvene حَمْرَاءُ - crvena

VJEŽBA 3

الْكَشَافُ

الْكَشَافَةُ شَرَفٌ وَعَمَلٌ. وَلَهَا قَانُونٌ يُنْظَمُ عَمَلُهَا. وَالْكَشَافُ شَهْمٌ وَمُهَذَّبٌ يُؤْمِنُ
بِالْوَطَنِ وَيُسَاعِدُ النَّاسَ وَيُصَادِقُ الْجَمِيعَ وَيُوَاجِهُ الصَّعَابَ وَيُقَدِّمُ عَلَيْهَا بِابْتِسَامَةٍ وَشَجَاعَةٍ.
وَقَدْ أَخَذَ عَلَى نَفْسِهِ عَهْدًا أَنْ يَقُومَ بِوَاجِبِهِ نَحْوَ الْوَطَنِ وَيُسَاعِدَ النَّاسَ كُلَّ حِينٍ وَيُحَافِظَ عَلَى شَرَفِ
الْكَشَافَةِ فَلَا يُقَدِّمُ عَلَى شَيْءٍ يُخَالِفُ مَبَادِئَهَا.

RIJEČI

شَرَفٌ - čast

قَانُونٌ - zakon

الْكَشَافُ - izviđač

شَهْمٌ - oštrouman

يُؤْمِنُ - vjeruje

يُسَاعِدُ - pomaže

يُوَاجِهُ - suočava se

يُقَدِّمُ - osmjeliti se, odvažiti se

شَجَاعَةٌ - hrabrost

عَلَى نَفْسِهِ - na sebe

أَنْ يَقُومَ - da vrši

نَحْوَ - prema

يُحَافِظُ عَلَى - čuva

مَبَادِئَهَا - njene principe

الْكَشَافَةُ - izviđanje, izviđači

عَمَلٌ - posao

يُنْظَمُ - uređuje

صَادِقٌ - iskren

مُهَذَّبٌ - vaspitan, poučen

وَطَنٌ - domovina

يُصَادِقُ - druguje

صِعَابٌ - teškoće

ابْتِسَامَةٌ - smiješak

أَخَذَ - uzeo je

عَهْدٌ - zavjet

وَاجِبَاتٌ - obaveze

كُلَّ حِينٍ - u svako doba

يُخَالِفُ - suprotstavlja se

تمرينات

1. Iz datog štiva potraži imenice čiji je singular ili plural nepotpuna promjena.

2. Izvadi iz gornjeg štiva sve imenice i pridjeve i napravi od njih oblike nepotpunog plurala u svim varijantama.

3. Odgovori na pitanje:

a. ماذا تَعْرِفُ عَنِ الْكَشَّافَةِ؟ - Šta znaš o pravilima izviđačke organizacije?

b. لِمَ يُسَاعِدُ الْكَشَّافُونَ النَّاسَ؟ - Zašto izviđači pomažu ljudima i kako?

c. هل أَنْتَ كَشَّافٌ؟ - Jesi li i ti izviđač?

d. لماذا لَسْتَ كَشَّافًا؟ - Zašto ti nisi izviđač?

e. هلْ يُوجَدُ فِي مَدْرَسَتِكَ الْكَشَّافَةُ؟ - Ima li u tvojoj školi izviđača?

f. مَنْ يُمْكِنُهُ أَنْ يَصْبِحَ كَشَّافًا؟ - Ko može biti izviđač?

g. مَا هُوَ عَهْدُ الْكَشَّافِ؟ - Šta je zavjet izviđača?

4. Popuni u sljedećim rečenicama podvučeno:

Izviđač se suočava sa teškoćama.

Sarađuju izviđači sa vojskom svim svojim snagama.

Temelji se (يَعْتَمِدُ عَلَى) izviđanje na svojoj vlastitoj snazi (قُوَّةً).

On je iskren (مُخْلِصٌ) i dobar vojnik.

TABELARNI PREGLED DEKLINACIJE DIPTOTONA

تَصْرِيفُ الْأَسْمَاءِ - غَيْرُ الْمُنْصَرَفِ

TABELA 1.

Muški rod: سَاحِلٌ - obala			Ženski rod: رَافِعَةٌ - dizalica			Padež
množina	dvojina	jednina	množina	dvojina	jednina	
سَوَاحِلُ	سَاحِلَانِ	سَاحِلٌ	رَوَافِعُ	رَافِعَتَانِ	رَافِعَةٌ	Nom.
سَوَاحِلٍ	سَاحِلَيْنِ	سَاحِلٍ	رَوَافِعٍ	رَافِعَتَيْنِ	رَافِعَةٍ	Gen.
سَوَاحِلَ	سَاحِلَيْنِ	سَاحِلًا	رَوَافِعَ	رَافِعَتَيْنِ	رَافِعَةً	Akuz.

TABELA 2.

(Dekliniranje elativa)

Muški rod:			Ženski rod:			Padež
množina	dvojina	jednina	množina	dvojina	jednina	
بِیْضٌ	أَبْيَضَانِ	أَبْيَضٌ	بِیْضٌ	بَيْضَاوَانِ	بَيْضَاءُ	Nom.
بِیْضٍ	أَبْيَضَيْنِ	أَبْيَضٍ	بِیْضٍ	بَيْضَاوَيْنِ	بَيْضَاءٍ	Gen.
بِیْضًا	أَبْيَضَيْنِ	أَبْيَضَ	بِیْضًا	بَيْضَاوَيْنِ	بَيْضَاءَ	Akuz.

TABELA 3.

Muški rod: عَمِيقٌ - dubok			Ženski rod: أَزْبَرَةٌ - hitra, brza			Padež
množina	dvojina	jednina	množina	dvojina	jednina	
عِمَاقٌ	عَمِيقَانِ	عَمِيقٌ	زَبْرَاءُ	أَزْبَرَتَانِ	أَزْبَرَةٌ	Nom.
عِمَاقٍ	عَمِيقَيْنِ	عَمِيقٍ	زَبْرَاءٍ	أَزْبَرَتَيْنِ	أَزْبَرَةٍ	Gen.
عِمَاقًا	عَمِيقَيْنِ	عَمِيقًا	زَبْرَاءَ	أَزْبَرَتَيْنِ	أَزْبَرَةً	Akuz.

a) Riječ može imati jedan ili više nepravilnih plurala pored oblika plurala potpune promjene.

b) Plural elativa jednak je i u muškom i u ženskom rodu

c) Svaki oblik nepotpune promjene kad mu se doda određeni član mijenjaće se po potpunoj promjeni!

PRIDJEVI

الصِّفَةُ - الصِّفَاتُ

Pridjevi su riječi koje označavaju različita svojstva. U arapskom jeziku dijele se u dvije kategorije i to:

a) obični pridjevi الصِّفَةُ الْمُشَبَّهَةُ

b) pridjevi koji označavaju boje i fizičke osobine

Podjela na ove dvije kategorije bazirana je više na komparaciji nego na obliku, a pogotovu ne na upotrebi. Prije svega, dobro valja uočiti razliku u upotrebi arapskih pridjeva; naime, mjesto pridjeva uz imenicu je uvijek poslije imenice na koju se odnosi. Pridjev se sa svojom imenicom slaže u rodu, broju i padežu ali i u određenosti i neodređenosti kad je u službi atributa. Kad pridjev upotrebljavamo kao predikat imenske rečenice (već smo o tome govorili), on će se također slagati sa svojim subjektom u svemu, samo ne u određenosti, jer predikat imenske rečenice mora biti neodređen da bismo imali rečenicu, npr.:

التِّلْمِذُ مُجِدٌّ - Učenik je marljiv.

الرَّفِيقُ صَالِحٌ - Drug je dobar.

الْمَدْرَسَةُ وَاسِعَةٌ - Škola je prostrana, ali

التِّلْمِذُ الْمُجِدُّ - marljivi učenik; تِلْمِذٌ مُجِدٌّ - marljiv učenik

الرَّفِيقُ الصَّالِحُ - dobri drug

مَدْرَسَةٌ وَاسِعَةٌ - prostrana škola

Pridjevi koji ne pokazuju boju ili fizičku osobinu dolaze, prema paradigmi فعل, najčešće na sljedeće oblike:

عَدَبٌ - pitak شَيْخٌ - star فَعْلٌ

خَلُوٌ - prazan مِلْحٌ - slan فَعْلٌ

حُلُوٌ - sladak غُمْرٌ - neiskusan فَعْلٌ

حَسَنٌ - lijep بَطْلٌ - hrabar فَعْلٌ

فَطِنٌ - oštrouman حَزِنٌ - zabrinut فَعْلٌ

فَعْلٌ	brbljivac	فُرَجٌ	izjelica
فَاعِلٌ	iskren	صَادِقٌ	pravedan
فَعِيلٌ	dug	طَوِيلٌ	kratak
فَعَالٌ	plašljiv	جَبَانٌ	srčan
فُعَالٌ	hrabar	شُجَاعٌ	ohol, gord
فَيَعِلٌ	dobar	طَيِّبٌ	mrtav
فُعْلَانٌ	go	عُرْيَانٌ	nemaran
فُعْلَانٌ	veseo	فَرِحَانٌ	lijen

Svi oblici koje smo naveli osim posljednjeg mijenjaju se po potpunoj promjeni kada su u jednini, dvojini ili množini, npr.:

صَدِيقٌ شُجَاعٌ	hrabar prijatelj
الصَّدِيقُ الشُّجَاعُ	hrabri prijatelj
صَدِيقَانِ شُجَاعَانِ	dva hrabra prijatelja
بِصَدِيقَيْنِ شُجَاعَيْنِ	sa dvojicom hrabrih prijatelja
أَصْدِقَاءُ شُجْعَانُ	hrabri prijatelji
عَنْ صَدِيقَيْنِ شُجَاعَيْنِ	o dvojici hrabrih prijatelja
أَعْرِفُ الْأَصْدِقَاءَ الشُّجْعَانَ	znam hrabre prijatelje

Oblik فَعْلَانٌ mijenjaće se u jednini po nepotpunoj promjeni (zato što nema na kraju tenwina) kad je u muškom rodu, ali u dvojini i množini mijenja se potpuno.

Svi navedeni oblici postaju ženskog roda kad im se na kraju doda okruglo te (ة). Oblik فَعْلَانٌ za ženski rod se završava na ى i u svim padežima ostaje takav. Plural za ovaj oblik i u ženskom rodu dolazi na oblik فَعَالٌ, npr.:

عَطْشَانٌ	žedan	عَطْشَانَانِ	dva žedna	عَطَّاشٌ	žedni
عَطْشَى	žedna	عَطْشَايَانِ	dvije žedne	عَطَّاشٌ	žedne

رَيَّانٌ - napojen رَيَّانَانِ - dvojica napojenih i رَوَّاءٌ - napojeni

رَيًّا - napojena رَيَّانٍ - dvije napojene رَوَّاءٌ - napojene

Kad pridjevu koji je atribut (النَّعْتُ) ili predikat (الْخَبَرُ) dodamo (ة) za oznaku ženskog roda, slovo koje se veže za (ة) nosi na sebi vokal َ npr.:

كَبِيرَةٌ - velik/a.

Kad pred subjektom imenske rečenice stoje čestice مَا i لَا zatim إِنَّ i أَنَّ te pomoćni glagol كَانَ i svi glagoli koji pripadaju toj vrsti, neće se pridjev slagati sa subjektom, npr:

لَا رَجُلٌ غَائِبٌ - Nije niko odsutan.

إِنَّ الدَّرْسَ سَهْلٌ - Zaista je zadaća lahka.

كَانَ التَّلَامِيذُ مُجِدِّينَ - Učenici su bili marljivi.

Ako se radi o imenici koja je u pravilnom pluralu ženskog roda ili u nepravilnom pluralu i ako se ne radi o razumnom živom biću, onda često predikat stoji u jednini ženskog roda, npr.:

رَأَيْتُ النَّاسَ الْكَثِيرَةَ (الكَثِيرِينَ) - Vidjela sam mnoge ljude.

سَمِعْتُ كَلِمَاتٍ كَثِيرَاتٍ (كَثِيرَةً) - Čula sam mnoge riječi.

عَرَفْتُ الرِّفِيقَاتِ الْكَثِيرَاتِ - Upoznala sam mnoge drugarice.

جَاءُوا مِنْ بِلَادٍ بَعِيدَةٍ - Došli su iz dalekih krajeva.

Pošto smo već spomenuli da ima imenica koje su po obliku ženskog roda a označavaju muška imena ili lica, pridjev će uz takve imenice bilo da je određen (التَّعْرِيفُ) ili neodređen (التَّنْكِيرُ) i da je u jednini, dvojini ili množini uvijek biti u muškom rodu.

Istaknimo!

Kao atribut i kao predikat pridjev se slaže sa svojom imenicom u rodu, broju i padežu ako je imenica u jednici, dvojini ili pravilnom pluralu m.r., npr.:

رَجُلٌ صَالِحٌ - dobar čovjek

الْأَمْرَأَةُ الصَّالِحَةُ - dobra žena

الْمُسْلِمُونَ صَالِحُونَ - Muslimani su dobri .

Dodatak pridjevima

1. Ima u arapskom jeziku nekoliko pridjevskih oblika koji u pozitivu imaju pojačan smisao. Takve pridjeve arapski gramatičari nazivaju **مُبَالَغَةُ اسْمِ الْفَاعِلِ** znači pridjevi slični participu aktivnom. Evo nekoliko oblika:

غُفْلٌ - vrlo nemaran

أَكُولٌ - izjelica

عَجَابٌ - jako neobičan (čudan)

جَبَّارٌ - silnik

كَبَّارٌ - jako veliki

قُدُّوسٌ - svet

قَيُّومٌ - koji je od uvijek, koji sve održava

مِسْكِينٌ - jako siromašan

نَوْمَةٌ - pospanac

2. U arapskom jeziku može pridjev doći na mjesto **الْمُضَافُ إِلَيْهِ** a **الْمُضَافُ** je u ovoj konstrukciji određen. Događa se da čitava sintagma služi kao običan pridjev pa kao takva može doći na mjesto atributa i pri tome potpuno slijediti svoju imenicu (slagati se u rodu, broju, padežu, određenosti i neodređenosti). Kad ovakva konstrukcija kao atribut svojoj imenici dođe u funkciju predikata, onda valja i **المضاف** odrediti, npr.:

قَصِيرُ الْبَصَرِ - kratkovid

تُونِسِيٌّ الْجَنْسِيَّةُ - tuniske nacionalnosti npr.

قَوِيُّ الْبُنْيَةِ - jake građe - jak

هَذَا الْفَتَى قَوِيُّ الْبُنْيَةِ - Ovaj momak je jak.

هَذِهِ الْفَتَاةُ قَوِيَّةُ الْبُنْيَةِ - Ova djevojka je jaka.

هَذَا الطِّفْلُ الْقَصِيرُ الْبَصَرِ مَا كَانَ لَهُ وَالِدَانِ - Ovo kratkovidno dijete nema roditelja

هَذِهِ الشَّجَرَةُ الْكَثِيفَةُ الْأُورَاقِ جَمِيلَةٌ - Ovo stablo gustog lišća je lijepo.

هَلْ هَذِهِ الْمَرْأَةُ الْحُلْوَةُ الْحَدِيثُ أَخْتُكَ؟ - Je li ova slatkorječiva žena tvoja sestra?

Pošto se odnos pridjeva u ovoj sintagmi i riječi uz koju stoji smatra donekle kao *الإِضَافَةُ الْمَعْنَوِيَّةُ*, ovo bi se moglo nazvati slično genitivnoj konstrukciji (kvazi genitiv) ili genitivni odnos po značenju.

Ovdje ćemo spomenuti i pridjeve koji se zovu *الْصِّفَةُ الْمُشَبَّهَةُ* participi ili imenica koje se ponašaju kao pridjevi. Razlika između ove vrste pridjeva i participa (imena) je u tome što particip ukazuje na radnju koja je bila i prestala, npr.:

مُحَمَّدٌ جَالِسٌ - Muhamed je sjedio (Muhamed sjedi) (particip)

مُحَمَّدٌ عَاقِلٌ - Muhamed je pametan. *عَاقِلٌ* je ovdje pridjev (pravi pridjev) u funkciji predikata.

Ako imenica bude u pravilnom pluralu ž.r. ili nepravilnoj množini, pridjev se, bilo da je atribut ili predikat, može slagati sa svojim imenom u rodu i broju - a može ostati u jednini ž.r., npr.:

الرِّجَالُ صَالِحُونَ (صَالِحَةٌ) - Ljudi su dobri.

الدُّورُ وَاسِعَةٌ (وَاسِعَاتٌ) - Kuće su prostrane.

VJEŽBA 4

مُوزَارُ

مَرَّ الْفَنَّانُ الْعَظِيمُ مُوزَارَ بَبُسْتَانَ جَمِيلٍ فَوَجَدَ أَشْجَارًا كَثِيرَةً بِأَثْمَارٍ طَيِّبَةٍ. قَطَفَ فَنَّاْنَا ثَمْرَةً قَرِيبَةً مِنَ الْأَرْضِ ثُمَّ مَرَّ الْمَلِكُ بِالشَّجَرَةِ فَوَجَدَ الْفَنَّانَ وَقَدْ جَلَسَ وَأَكَلَ الثَّمْرَةَ. قَالَ الْمَلِكُ: لِمَاذَا أَكَلْتَ الثَّمْرَةَ يَا سَيِّدِي؟ قُلَ الْفَنَّانُ وَمَا عَرَفَ الْمَلِكُ: سَامِحْنِي يَا سَيِّدِي، عَطِشْتُ فَأَكَلْتُ ثَمْرَةً مِنْ أَثْمَارِ الْقَرِيبَةِ مِنَ الْأَرْضِ وَوَجَدْتُ الثَّمْرَةَ طَيِّبَةً. ثُمَّ وَصَلَ أَعْيَانٌ مِنَ الْحَاشِيَةِ فَعَرَفَ الْفَنَّانُ الْمَلِكَ وَهُمْ بِالْهَرَبِ وَلَكِنْ بَسَمَ الْمَلِكُ وَقَالَ لَا بَأْسَ يَا سَيِّدِي. فَمَرُّوا إِلَى الدَّارِ الْفَخْمَةِ وَلَعِبَ الْفَنَّانُ الْغَافِلُ لِلْمَلِكِ وَلِحَاشِيَتِهِ.

RIJEČI

عَظِيمٌ - slavan, poznat

مَرَّ - prošao je

جَمِيلٌ - lijep

وَجَدَ - našao je

كَثِيرَةٌ - mnogobrojna

طَيِّبٌ - lijep, ugodan

بِالشَّجَرَةِ - pored stabla

جَلَسَ - sjeo je

لِمَاذَا - zašto

مَا عَرَفَ - nije znao (poznavao)

عَطِشْتُ - ožednio sam

هَمَّ - naumio je

بَسَمَ - nasmiješio se

غَافِلٌ - nemaran, nepažljiv

الدَّارُ الْفَخْمَةُ - dvorac

لِحَاشِيَتِهِ - njegovoj pratnji

فَنَّانٌ - umjetnik

شَجَرَةٌ - stablo

ثَمْرَةٌ - plod

مَلِكٌ - vladar

رَجُلٌ - čovjek

أَعْيَانٌ - ljudi

قَطَفَ - otkinuo je, ubrao je

وَجَدَ - našao je

أَكَلَ - pojeo je

يَا سَيِّدِي - gospodine

سَامِحْنِي - oprost mi

الْحَاشِيَةُ - pratnja, svita

هَرَبٌ - bijeg

لَا بَأْسَ - ne smeta, ništa zato

لَعِبَ - svirao je

لِلْمَلِكِ - za kralja

1. Konverzacija:

أَيْنَ مَرَّ الْفَنَّانُ الْعَظِيمُ؟

مَاذَا وَجَدَ فِي الْبُسْتَانِ الْجَمِيلِ؟

لِمَاذَا قَطَفَ الْفَنَّانُ الثَّمَرَةَ؟

لِمَذَا أَكَلَ الثَّمَرَةَ؟

مَنْ مَرَّ بِالْفَنَّانِ؟

مَنْ وَصَلَ إِلَى الْبُسْتَانِ بَعْدَ ذَلِكَ؟

2. Sve pridjeve u datom tekstu izvadi, odredi im rod i broj pa ih dekliniraj.
3. Napravi od datih pridjeva i imenica rečenice.
4. Napravi od datih pridjeva i imenica pridjevski vid, određeni i neodređeni.
5. Ispračaj neku sličnu priču od do sada datih i usvojenih riječi.

KARAKTERISTIKE POJEDINIH PADEŽA I NJIHOVA UPOTREBA

NOMINATIV

(الْمَرْفُوعُ 'u al-marfu')

Kao i u većini jezika nominativ المرفوع je padež subjekta imenske rečenice (الْمُبْتَدَأُ), predikata imenske rečenice الْخَبَرُ, te subjekta glagolske rečenice الْفَاعِلُ. Ovo uopće ne znači da svi ovi elementi rečenice ne mogu stajati i u nekom drugom padežnom obliku, ali ta funkcija najčešće pripada nominativu, npr.:

الْكَشَّافُ يُسَاعِدُ النَّاسَ - Izviđač pomaže ljudima.

الْكَشَّافَةُ شَرَفٌ - Izviđačka organizacija je časna.

الْكَشَّافُ صَادِقٌ - Izviđač je iskren.

الْوَرْدَةُ الْبَيْضَاءُ زَهْرَةٌ جَمِيلَةٌ - Bijela ruža je lijep cvijet.

الشُّعْرَاءُ فُصَحَاءُ - Pjesnici su rječiti.

الْأُمَّهَاتُ رَحِيمَاتٌ وَالْأَخَوَاتُ قَانِتَاتٌ - Majke su milostive, a sestre su poslušne.

GENITIV

(الْمَجْرُورُ al-madžruru)

Ovaj je padež po mnogo čemu specifičan. Prije svega u genitivu imena dolaze samo u dva slučaja i to:

a) Poslije svakog prijedloga ime stoji u genitivu. U našem jeziku npr. imena mogu imati različite padeže uz različite prijedloge, međutim, u arapskom jeziku takve mogućnosti nema - već i stoga što imamo na raspolaganju samo jedan-ovaj-padež. Ono što odmah moramo istaći to je da poslije prijedloga ime, ukoliko se mijenja po potpunoj promjeni, mora imati na sebi vokal i (ـِ) a ukoliko ne, može biti i vokal a (ـَ), ali se smatra, bez obzira na vokal, da to ime zbog prijedloga stoji u genitivu, npr:

ضَعْ مُبْتَدَأً فِي الْجُمْلَةِ الْأُولَى - Stavi subjekat u prvu rečenicu.

ذَهَبْنَا مَعَ أَصْدِقَاءٍ إِلَى الْمَدْرَسَةِ - Išli smo sa prijateljima u školu.

أَنْظُرْ إِلَيْهِ - Gledaj u njega.

كَلَّمْنَا مَعَ الْمُعَلِّمِينَ - Razgovarali smo sa učiteljima.

b) Ime je u genitivu kad prije njega stoji neka druga (imenica) koja je vezana s njim i čine cjelovitu misaonu cjelinu. Prvi dio te veze zove se (المُضَاف), a drugi (المُضَافُ إِلَيْهِ) dok se cijela genitivna veza zove (الِإِضَافَةُ). Prvi dio genitivne veze (الْمُضَافُ) ne smije imati ni određen ni neodređen član, a drugi dio mora biti u genitivu i može biti i određen i neodređen. Ako je drugi dio genitivne veze određen ili je vlastito ime, takva se genitivna veza smatra određenom. Ako drugi dio genitivne veze (الْمُضَافُ إِلَيْهِ) bude neodređen, onda se govori o neodređenoj genitivnoj vezi, npr:

نَهَايَةُ سَنَةٍ - kraj godine

شَارِعُ مَدِينَةٍ - ulica grada (gradska ulica)

فَنَاءُ مَدْرَسَةٍ - školsko dvorište

U genitivnoj vezi može stajati i više riječi istovremeno pa tada govorimo o kompleksnoj genitivnoj vezi. Pri tome stalno mislimo na to da prvi dio te veze, koji je (المُضَاف), ne smije biti ni određen ni neodređen i da u takvoj vezi samo posljednji član može imati na sebi određeni član, npr.:

عَدَدُ سُكَّانِ الْوَطَنِ - broj stanovnika države

بَابُ مَدِينَةِ سَرَايَا - kapija grada Sarajeva

حَقِيبَةُ تَلْمِيزِ الْمَدْرَسَةِ - torba učenika škole

Arapski gramatičari smatraju da genitiv u genitivnom odnosu ima zadatak da prvu riječ odredi (تَعْرِيفٌ) ili da je objasni, učini poznatom (تَخْصِصٌ).

Kad riječ, koja stoji na mjestu mudafa bude u dvojini, ona će u tom slučaju izgubiti nastavak ن za dvojину i to u oba padeža, npr.:

يَدَا الرَّجُلِ - dvije čovjekove ruke

بِيَدَيِ الرَّجُلِ - sa dvije čovjekove ruke

صَدِيقَتَا الْأُخْتِ - dvije sestrine prijateljice

مِنْ صَدِيقَتَيِ الْأُخْتِ - od dvije sestrine prijateljice.

Isto je tako i sa pravilnim pluralom muškog roda kad se dogodi da dođe na mjestu mudafa, npr.:

طَبِيبُو مُسْتَشْفَى الْمَدِينَةِ - ljekari bolnice grada

مُهَنْدِسُو شَرِكَةِ الطَّيْرَانِ - inženjeri avio-kompanije

مُدْرَسُو الْكُلِّيَّةِ - profesori fakulteta.

Ono što treba uočiti jest da ukoliko ime bude u dvojini i u funkciji mudafa, a mudafun ilejhi ne bude određen, onda će nastavak na toj dvojini biti sakin, npr.:

مِنْ عَيْنَيْ رَجُلٍ - iz dva oka (ma kog, neodređenog) čovjeka

Ako se dogodi da mudafun ilejhi bude određen, onda će nastavak na toj dvojini biti vokal i (ـِ), npr.:

مِنْ عَيْنِي الرَّجُلِ - iz dva oka (poznatog) čovjeka.

Naročito važna napomena jeste da između mudafa i mudafun ilejha ne može stajati nijedna druga riječ sem pokazne zamjenice, koja se odnosi na المضاف إِلَيْهِ (drugi dio genitivne veze) npr.:

بَابُ هَذِهِ الْمَدْرَسَةِ - vrata ove škole, ali

بَابُ الْمَدْرَسَةِ هَذَا - ova vrata škole

Atribut i mudafa i mudafun ilejha stoji iza genitivne veze i to zato što se pridjev upotrebljava u arapskom jeziku uvijek poslije imena na koje se odnosi, npr. بابُ الْمَدْرَسَةِ الْكَبِيرِ - velika školska vrata, ali بابُ الْمَدْرَسَةِ الْكَبِيرَةِ - vrata velika škole, ili وَكَدْ الْأُمِّ الصَّالِحِ - dobro majčino dijete, ali وَكَدْ الْأُمِّ الصَّالِحَةِ - dijete dobre majke.

Kao što je iz primjera vidljivo pridjev se sa svojim imenom slaže u rodu, broju i padežu, određenosti i neodređenosti - kad je u službi atributa, o čemu je bilo govora kad smo razmatrali pridjeve i njihovu upotrebu.

Ima u arapskom jeziku nekoliko imenica koje se u funkciji mudafa nešto drugačije upotrebljavaju. Sljedeće imenice na mjestu mudafa imaju uvijek duži oblik. Ako pred mudafom stoji prijedlog, onda će ova imenica biti u genitivu (kao što mora da bude poslije prijedloga!) ali uvijek u dugom obliku. Isti je slučaj kad je mudaf objekat nekog glagola. Evo tih imenica:

أَبَا - akuz. , أَبِي - gen. , أَبُو - nom. , (أَبُو - nekad je to bio oblik) - otac - أَبٌ

أَخَا - brat (nekad je to bio oblik أَخُو), nom. أَخُو, gen. أَخِي, akuz. أَخَا

حَمًا - svekar, punac (bio je oblik حَمُو), nom. حَمُو, gen. حَمِي, akuz. حَمًا

فَا - usta (nekad je to bio oblik فَوَه), nom. فُو, gen. فِي, akuz. فَا

ذَا - vlasnik (nekad je bio oblik ذَوِي), nom. ذُو, gen. ذِي, akuz. ذَا

Riječ ذُو ima u muškom rodu u dvojini oblik ذَوَا pl. ذَوُو ili أُلُو a u ženskom rodu ذَاتُ pl. ذَوَاتُ ili أُولَاتُ i uvijek se upotrebljava kao mudaf riječi uz koju stoji. Prevodimo je najčešće pridjevski, npr.:

ذَوَاتُ مَالٍ - bogate, ذَوُو مَالٍ - bogati, ذَاتُ مَالٍ - bogata, ذُو مَالٍ - bogat

أُولَاتُ الْعِلْمِ - učene, أُلُو الْعِلْمِ - učeni, ذَاتُ الْعِلْمِ - učena, ذُو الْعِلْمِ - učen

Sljedeće imenice u genitivnoj vezi sa nekom drugom riječju imaju specifična značenja i prevode se kao jedna riječ. To su:

1. صَاحِبٌ - vlasnik, drug, prijatelj, saputnik i sl., npr.:

صَاحِبَةُ الدَّارِ - domaćica, صَاحِبُ الدَّارِ - domaćin

2. أَبٌ - otac, npr.:

أَبُو الْهَوَلِ - sfinga (doslovce otac straha), أَبُو جَهْلٍ - neznalica

3. أُمٌّ - majka, npr.:

أُمُّ الْحَرْبِ - ratna zastava, أُمُّ الْبِلَادِ - metropola, أُمُّ الْبَشَرِ - Eva, أُمُّ الْقُرَى - Mekka

أُمُّ الْجَنِينِ - vino.

4. ابْنٌ - sin, npr.:

ابْنُ أَرْضٍ - stranac, tuđinac, ابْنُ السَّبِيلِ - putnik

5. بِنْتُ - kći, npr.:

بِنْتُ الرَّعْدِ - šampinjoni, بِنْتُ الْمَاءِ - sirena, بِنْتُ الْعَنْبِ - vinova loza, بِنْتُ الْغُلْجِ - gljive (uopće).

VJEŽBA 5

وَطَنُنَا

وَطَنُنَا جَمِيلٌ. عَدَدُ السُّكَّانِ فِيهِ كَبِيرٌ. وَمَسَاحَةُ الْأَرْضِ وَاسِعَةٌ. وَكَذَلِكَ فِيهِ مَعَادِنُ وَغَابَاتٌ كَثِيرَةٌ. فِيهِ أَنْهَارٌ وَبُحَيْرَاتٌ وَالْبَحْرُ الْأَدْرِيَاتِيكِيُّ. عِنْدَنَا إِذَا مِيَاهُ تَكْفِينًا لِلشُّرْبِ وَالزَّرَاعَةِ. مُنْذُ ثَلَاثِ سَنَوَاتٍ بَدَأَتْ عِنْدَنَا الْحَرْبُ. عَدُونَا خَرَّبَ كَثِيرًا مِنْ مَدِينِنَا وَآثَارِنَا الثَّقَافِيَّةِ وَالْجَوَامِعِ الْكَثِيرَةِ. وَأَكْبَرُ مَأْسَاةٍ أَنَّهُ قَتَلَ أَكْثَرَ مِنْ مِئَتِي أَلْفِ نَفَرٍ مِنْ مُوَاطِنِينَا.

RIJEČI

عَدَدُ السُّكَّانِ - broj stanovnika

مِيَاهُ - vode

مَسَاحَةُ الْأَرْضِ - površina

لِلشُّرْبِ - za piće

وَاسِعَةٌ - prostrana

لِلزَّرَاعَةِ - za poljoprivredu

كَذَلِكَ - isto tako

خَرَّبَ - porušiti

مَعَادِنُ - rudnici

آثَارُ - spomenici

غَابَاتٌ - šume

ثَقَافَةٌ - kulturna

أَنْهَارٌ - rijeke

مَأْسَاةٌ - tragedija

بُحَيْرَاتٌ - jezera

مُوَاطِنٌ - građanin

الْبَحْرُ الْأَدْرِيَاتِيكِيُّ - Jadransko more

تمرينات

1. Pronađi sve genitivne veze.
2. Pronađi sve genitive i objasni ih.
3. Iz datih riječi napravi rečenice i upotrijebi genitivne veze sa određenim smislom za pojedine rečenice.
4. Upotrijebi genitivne veze i pridjevske sintagme sa određenim smislom u rečenici:

أَنْهَارُ جَوْفِيَّةٍ - podzemne vode

جَمَالُ الْبَحْرِ - ljepota mora

فَائِدَةُ الزَّرَاعَةِ - koristi zemljoradnje

عَدَدُ الطُّلَّابِ - broj učenika

مَعَادِنُ الْفَحْمِ - rudnici uglja

نَوْعُ الْمَدْرَسَةِ - vrsta škole

مَعَادِنُ الْحَدِيدِ - rudnici željeza

سِيَاسَةُ عَدَمِ الْإِنْحِيَاظِ - nesvrstana politika

غَابَاتٌ وَاسِعَةٌ - prostrane šume

قِلَّةُ الْمَاءِ - pomanjkanje vode

آبَارُ الْبَتْرُولِ - izvori nafte

5. Uvrsti u rečenicu sljedeće riječi:

صَاحِبُ الدَّارِ - domaćin

ذُو قُوَّةٍ - snažan

صَاحِبَةُ الدَّارِ - domaćica

ذُو مَالٍ - imućan

بِنْتُ الْغَنَبِ - vino

أَخُو صَدِيقٍ - prijateljev brat

أُمُّ الْبِلَادِ - metropola

حَمُو أُخْتٍ - sestrin svekar

أُمُّ الْحَرْبِ - ratna zastava

حَمُو أَخٍ - bratov punac

فُوْ أَسَدٍ - lavlja usta

ذُو الْوَجْهِينِ - licemjer

(Rečenice tako koncipiraj da svaki ovaj mudaf staviš u genitiv pa zatim gdje god je moguće zbog smisla zamijeni ta dva elementa tako da ono što je bilo na mjestu mudafa pređe u mudaf ilejhi).

6. Prevedi i proširi sljedeće rečenice:

(١) زَيْبُرُ الْأَسَدِ مُخِيفٌ

(٢) جِسْمُ الْفِيلِ ضَخْمٌ

(٣) حَرَكَةُ الْعُصْفُورِ رَشِيقَةٌ

(٤) ذَيْلُ الطَّائُوسِ طَوِيلٌ

(٥) مِيقَارُ الْبَبْغَاءِ مِقْوَسٌ

(٦) مَنَظَرُ الطُّيُورِ جَمِيلٌ

RIJEČI

طَّائُوسٌ - paun

بَبْغَاءٌ - papiga

طَيْرٌ - ptica

مُخِيفٌ - strašan

ضَخْمٌ - ogroman

رَشِيقٌ - vješt, spretan

طَوِيلٌ - dugačak

مِقْوَسٌ - kukast

جَمِيلٌ - lijep

زَيْبُرٌ - rika

جِسْمٌ - tijelo

حَرَكَةٌ - kretanje

ذَيْلٌ - rep

مِيقَارٌ - kljun

مَنَظَرٌ - izgled

أَسَدٌ - lav

فِيلٌ - slon

عُصْفُورٌ - vrabac

AKUZATIV (الْمَنْصُوبُ al-mansubu)

U arapskom jeziku ima mnogo vrsta akuzativa. U stvari se smatra akuzativom sve ono što npr. u našem jeziku možemo izraziti različitim adverbijalnim oznakama, imenicama za mjesto i vrijeme, nekim vrstama rečenica i sl. Mi ćemo za početak navesti samo ono najosnovnije. Opće je poznato da uz glagole koji su prelazni stoje imena koja se zovu objekat, koji je u akuzativu uvijek, pa i u arapskom jeziku je tako, npr.:

دَخَلْتُ الْمَدْرَسَةَ - Ušla sam u školu.

اشْتَرَيْتُ قَلَمَيْنِ - Kupila sam dva pera.

Dakle, ako smo se složili da je jedan od najuobičajenih akuzativa objekat, onda istaknimo ono što je u arapskom jeziku osobeno:

خَبَرُ بَابٍ كَانَ وَأَخَوَاتُهُ - predikat imenske rečenice pred kojom stoji jedan od pomoćnih glagola

اسْمُ بَابٍ إِنَّ - subjekat imenske rečenice pred kojom stoji čestica إِنَّ i أَنَّ i njima sličnih

خَبَرُ مَا وَلَا لِنَفِي الْجِنْسِ - predikat imenske rečenice pred kojom stoje čestice مَا i لَا koje služe za negiranje

إِسْمُ لَا - subjekat čestice لَا koja ima značenje apsolutne negacije. Evo po koji primjer za svaku stavku:

كَانَتِ الْمَدْرَسَةُ مَفْتُوحَةً - Škola je bila otvorena

(Ali kopula tj. glagol se ne mora prevesti kao perfekat nego, prosto kao kopula, pa ova rečenica može glasiti i škola je otvorena).

صَارَ التِّلْمِذُ مُجِدًّا - Postao je učenik marljiv.

مَا زِلْتُ تَعْبَانَةً - Još sam (uvijek) umorna.

مَا دُمْتُ مَشْغُولَةً - Neprestano sam zauzeta.

Evo još nekoliko primjera:

لَا وُجُودَ - Uopće ne postoji.

لا خُرُوجَ - Nema nikakva izlaza.

لا كُفْيَ لَهُ - Nema mu ravnog.

لا حَيَاءَ لِمَنْ لَا أَدَبَ لَهُ - Onaj ko nema vaspitanja, nema nikakvog stida.

لا مَنَاصَ لَهُ - Nema mu izlaza.

لا مُبَرَّرَ لَهُ - Nema opravdanja.

لَعَلَّ التُّجَّارَ فِي السُّوقِ - Možda su trgovci na trgu.

لَيْتَ أَحْمَدَ حَاضِرٌ - Kamo sreće da je Ahmed prisutan.

لَكِنَّهُ هُوَ كَسْلَانٌ - Ali on je lijen.

إِنَّ هَذِهِ الْفَتَاةَ نَشِيطَةٌ - Zaista je ova djevojka vrijedna.

إِنَّ الْمُعَلِّمَ كَرِيمٌ - Zaista je učitelj plemenit, ali

أَعْلَمُ أَنَّ الْمُعَلِّمَ كَرِيمٌ - Ja znam da je učitelj plemenit.

إِنَّ الْعِلْمَ نَافِعٌ - Nauka je korisna (zaista), ali

أَعْرِفُ أَنَّ الْعِلْمَ نَافِعٌ - Znam da je nauka korisna.

لا فَقْرَ لِلْعَامِلِ - Nema siromaštva za radišu.

لا شَيْءَ فِي الْحَقِيبَةِ - Nema ništa u torbi.

لا حَقَّ فِي هَذَا - Nema istine u tome.

لا رَيْبَ فِيهِ - Nema nikakve sumnje u njega.

ما (لا) التَّكَبُّرُ لَائِقًا لِلْعَالِمِ - Oholost ne dolikuje učenom.

لا (ما) الدَّارُ نَظِيفَةٌ - Kuća nije čista.

ما الْعِلْمُ رَخِيسًا - Nauka nije jeftina.

Čestice إِنَّ i أَنْ mogu biti pojačane i tada glase: كَأَنَّ - kao da, لَكِنَّ - ali, ipak; te čestice لَيْتَ - kad bi bilo, لَعَلَّ - možda, nadati se da.

Te čestice ponašaće se potpuno isto kao i obične čestice إِنَّ i أَنْ .

O vrstama objekta (uz prelazne glagole) govorićemo u nekoj drugoj prilici, kad naučimo i glagole.

Čestice لا i ما , o kojima smo govorili, treba dobro razlikovati od onih čestica لا i ما koje stoje neposredno pred glagolskim oblikom da bi negirali glagolsku radnju.

Takve čestice zovu se jednostavno negativne čestice أدوات النفي a rečenica pred kojom stoje zove se negativnom الجملة المنفية za razliku od one rečenice koja je afirmativna i koja se zove potvrдна rečenica الجملة المثبتة.

VJEŽBA 6

تَلْمِيزَةُ كَرِيمَةٍ

كَانَتْ فَاطِمَةُ تَلْمِيزَةً جَالِسَةً عَلَى مَقْعَدٍ فِي آخِرِ الْفَصْلِ . وَعِنْدَمَا كَتَبَتِ الْمُعَلِّمَةُ الدَّرْسَ نَظَرَتْ فَاطِمَةَ إِلَى السَّبُّورَةِ فَلَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَرَى الْكِتَابَةَ . فَرَفَعَتْ إصْبَعَهَا وَقَالَتْ إِنَّهَا لَا تَرَى شَيْئاً فِي السَّبُّورَةِ . نَظَرَتْ الْمُعَلِّمَةُ إِلَى الْمَقَاعِدِ الْأَمَامِيَّةِ فَوَقَفَتْ الْبِنْتُ وَقَالَتْ لَا فَرْقَ بِالنِّسْبَةِ لِي ، الْمَقْعَدُ الْأَوَّلُ أَمْ الْآخِرُ . فَسَرَتْ فَاطِمَةُ وَسَأَلَتْ قَائِلَةً : هَلْ يُمَكِّنُنِي أَنْ أَجْلِسَ عَلَى مَقْعَدٍ قَرِيبٍ مِنَ السَّبُّورَةِ . قَالَتْ الْمُعَلِّمَةُ : إِنَّ هَذِهِ التَّلْمِيزَةَ كَرِيمَةٌ لِأَنَّهَا تُحِبُّ لِغَيْرِهَا مَا تُحِبُّ لِنَفْسِهَا . ثُمَّ كَتَبَتْ اسْمَهَا فِي لَوْحِ الشَّرَفِ تَقْدِيرًا لِخُلُقِهَا الْمُهَذَّبِ ، وَعَمَلِهَا النَّبِيلِ .

RIJEČI

مَقْعَدٌ - klupa	nema za mene razlike - لا فَرْقَ بِالنِّسْبَةِ لِي
na kraju razreda - فِي آخِرِ الْفَصْلِ	obradovala se - سُرَّتْ
napisala - كَتَبَتْ	mogu li - هَلْ يُمَكِّنُنِي
učiteljica - الْمُعَلِّمَةُ	blizu - قَرِيبٌ
lekcija - الدَّرْسُ	ona voli - تُحِبُّ
pogledala je - نَظَرَتْ	drugo (drugom) - لِغَيْرِهَا
školska ploča - السَّبُّورَةُ	samoj sebi - لِنَفْسِهَا
nije mogla - لَمْ تَسْتَطِعْ	počasna ploča - لَوْحُ الشَّرَفِ
ono što je napisano - كِتَابَةٌ	njen plemenit postupak - عَمَلُهَا النَّبِيلُ
podigla je - رَفَعَتْ	iz obzira prema - تَقْدِيرًا لـ
prst - إِصْبَعٌ - أَصَابِعُ	ćud, karakter, moral - خُلُقٌ - أَخْلَاقٌ
prednje klupe - الْمَقَاعِدُ الْأَمَامِيَّةُ	odgojen, učtiv, pristojan, uljudan - مُهَذَّبٌ
ustala je - وَقَفَتْ	

1. Iz datog teksta izdvoji sve padežne oblike i objasni ih.
2. Od datih riječi napravi nove rečenice i pri tome upotrijebi sve one elemente koji ukazuju na razne vrste akuzativa.
3. Traži od svoje drugarice (druga) da sjedne na tvoje mjesto.
4. Traži od svoje drugarice (druga) da sjedne na drugo mjesto.
5. Datom tekstu odredi sve vrste riječi koje prepoznaš i razluči promjenljive od nepromjenljivih.
6. Razdvoji imena od glagola.
7. Razdvoji imena po vrstama (zamjenice, pridjevi, brojevi i sl.)
8. Prepričaj dati tekst i prilagoditi ga uslovima u svom razredu.
9. Prevedi na arapski jezik sljedeće:
 - a) Merjem مَرْيَمُ sjedi u zadnjoj klupi, a ja u prvoj.
 - b) Profesorica (الْمُدْرَسَةُ) piše lekciju na ploči.
 - c) Ja zaista vidim sve što je napisao vrlo dobro (جَيِّدًا جَدًّا).
 - d) Ploča nije čista.
 - e) Ništa apsolutno nema na mojoj klupi.
 - f) Nikoga nema u razredu.
 - g) Kao da je lekcija teška.
 - h) Možda je drugarica odsutna.
 - i) Ipak je dan kratak.

ČESTICE

(الْحَرْفُ – الْحُرُوفُ al-harfu mn. al-hurufu)

Čestice su i u arapskom jeziku nepromjenljive vrste riječi i ne mogu se upotrebljavati same. One označavaju različite odnose među riječima i rečenicama. Dijelimo ih na: priloge, prijedloge, veznike i uzvike. Rijetke su čestice koje ne bi mogle naći sebi mjesto među gore nabrojanim pa bismo ih mogli nazvati riječcama.

PRILOZI

(الظَّرْفُ – الظُّرُوفُ az-zarfu mn. az-zurufu)

To su čestice koje pobliže određuju glagole, pridjeve ili druge priloge po mjestu, vremenu i načinu. Prilozi za mjesto i vrijeme stoje obično uz glagole, a za način stoje uz glagole, pridjeve i druge priloge.

Prema tome kako su nastali i kako ih upotrebljavamo priloge dijelimo najprije na prave i imeničke, uz napomenu da se u arapskom jeziku prilozi ne mogu komparirati kao u našem jeziku (npr. u našem jeziku; to si dobro učinila ona je to bolje učinila od tebe, on je najbolje učinio od svih).

I U prave priloge ubrajamo:

1. Prilozi za pitanje; هَلْ i أ، npr.:

أَتَعْرِفُهُ؟ - Da li znaš njega?

هَلْ أَنْتَ بِصِحَّةٍ جَيِّدَةٍ؟ - Jesi li dobro?

2. Prilozi koji služe kao odgovor na pitanje حُرُوفُ الْجَوَابِ

أَتَدْخُلُ؟ - Ulaziš li? da, npr; خَيْرَ - أَجَلَ - نَعَمْ

Ne, nikako! لا - كَلَّا ili نَعَمْ - خَيْرَ - أَجَلَ

إِي وَحَيَاتِي - Tako mi života! da - إِي - uvijek uz zakletvu, npr.:

ne, nikako لا - كَلَّا

بَلَى - dakako, svakako, naravno i sl. dolazi uvijek poslije negativnog pitanja
npr.:

أَلَا بَيَّنْتُ لَكُمْ؟ - Zar vam nisam objasnila?

بَلَى، أَجَابُوا بِصَوْتٍ - Svakako, odgovoriše uglas.

3. Prilozi kojim se izražava podsticanje na nešto. (حُرُوفُ التَّحْضِيضِ)

هَلَا - أَلَا - لَوْلَا - لَوْمَا - أَمَّا - لَوْ - da li ne, zar ne - i da

أَلَا تَنْزِلُ عِنْدَنَا؟ - Zar nećeš odsjesti kod nas?

لَوْ يُرِيدُ أَنْ يَشْتَرِيَ هَذِهِ الْأَحْذِيَّةَ - Da hoće kupiti ove cipele! - da, npr.:

4. Prilozi koji služe za pojačanje حُرُوفُ التَّأْكِيدِ

إِنَّ - أَنْ - لَ - zaista, odista, uistinu, npr.:

إِنَّ الْبِنْتَ جَمِيلَةٌ - Uistinu je djevojka lijepa.

إِنَّ صَدِيقَنَا لَمُتَّادِبٌ - Zaista je naš prijatelj svakako obrazovan.

أَعْلَمُ أَنَّكَ كَرِيمَةٌ - Znam da si ti plemenita.

5. Prilozi kojima se izražava želja (حُرُوفُ التَّمَنِّيِّ)

لَوْ - لَيْتَ - da je, npr.:

لَوْ أَنتَ فِينَا - da si i ti s nama!

لَيْتَ الْجَوُّ جَمِيلٌ - da je lijepo vrijeme!

6. Prilog لَعَلَّ izražava nadu (الترجي), npr.;

لَعَلِّي أَنْجَحُ - možda ću uspjeti

7. Prilozi kojim se negira حُرُوفُ النِّفْيِ

لَمَّا - لَمْ (ispred imperfekta glagola) - nije i još nije, npr.:

لَمَّا يَعْلَمُ - još nije znao - لَمْ يَعْلَمْ - nije znao i

لَنْ - neće nikako (takoder المضارع), npr.:

لَنْ يُرِيدَ - neće nikako htjeti

إِنْ - nije, npr.: مَا

مَا نَظَرْتُ - nije vidjela

إِنْ هَذِهِ إِلَّا قَصِيدَةٌ - ovo je samo jedna pjesma (nije ovo ništa drugo nego pjesma).

لَا تَأْكُلُ - ne jedeš, npr.: كَلَّا - ne, npr.: لَا

8. Prilozi za mjesto (ظُرُوفُ الْمَكَانِ)

هَهُنَا - ovdje, هُنَا - odakle, أَنَّى - tamo, ثَمَّةَ - gdje, أَيْنَ - i حَيْثُ

إِلَى أَيْنَ - kuda, npr.: هُنَاكَ - tamo, هُنَاكَ - هُنَاكَ

وَصَلْنَا إِلَى الْمَدْرَسَةِ وَوَجَدْنَاكُمْ هُنَاكَ - Došli smo u školu i tamo vas našli.

أَنَّى تَأْتِي الْآنَ - Odakle dolaziš sada?

تَجْلِسُ رَفِيقَتُكَ ثَمَّةَ - Tamo ti sjedi drugarica.

9. Prilozi za vrijeme (ظُرُوفُ الزَّمَانِ)

كَذَاكَ - kada, أَيْنَ - kada, قَدْ - već, قَدْ - katkad (pred المضارع متى

الماضي) - nikad (uvijek u negativnoj rečenici za negativan قَطُّ

كُلَّمَا - kada, لَمَّا - pošto, uvijek uz الماضي) - nikad (ali uvijek u futuru), عَوَظُ

إِذَا - kada, إِذَا - kada, pošto, npr.: إِذَا - عِنْدَمَا

هَلْ يُمَكِّنُ هَذَا الشَّيْءُ - Je li to moguće?

كَلَّا، هَذَا لَا يُمَكِّنُ قَطُّ - Nikako, to nije moguće nikad.

شَرَّفْنَا وَابَقَ هُنَا - Počasti nas /svojim prisustvom/ i ostani ovdje.

سَوْفَ تَرَى إِذَا انْجَلَى الْغُبَارُ أَفَرَسَ تَحْتِكَ أَمْ حِمَارٌ - Vidjećeš kad se razide prašina je li pod tobom konj ili magarac? (Iz stiha, kad sve prođe vidjećeš kako si prošao)

أَيَّانَ يَوْمُ الْامْتِحَانِ - Kad će biti ispit?

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى - Tako mi noći kad ona prekrije.

10. Prilozi za način su:

- كَذَلِكَ, إِذَا - ovako, إِذَنْ - هَكَذَا i كَذَا - samo, إِنَّمَا - kako, أَنَّى i كَيْفَ - tako, لا سِيَّما - osobito, npr.:

Kako si? - كَيْفَ حَالُكَ

Samo si ti danas prisutna. - إِنَّمَا أَنْتِ حَاضِرَةُ الْيَوْمِ

Ovako ne može. - هَكَذَا لَا يُمَكِّنُ

Dakle, razumjeli smo. - إِذَنْ فَهَمْنَا

Osobito mi je drago što te vidim! - لا سِيَّما أَنَا فَرَحَانَةٌ لِرُؤْيَيْكَ

11. Ostali prilozi su: سوف i س - čestice za futur, npr.:

Vidjećemo se. - سَنَرَى بَعْضُنَا بَعْضًا

Ovo je dragulj, tj. zlato. - هَذَا عَجْدٌ أَيُّ ذَهَبٌ - to jest, npr.: أَنْ i اَيُّ

Pokaza mu prstom na usta, tj. šuti. - وَأَشَارَ إِلَيْهِ بِإِصْبَعِهِ عَلَى فَمِهِ أَنْ اسْكُتْ

ili ja ili ti - أَمْ أَنَا أَمْ أَنْتَ - ili-ili, npr.: أَمْ أَمْ

II. Imenski prilozi

U prvom redu to su oni prilozi koji su postali od imenica i koji se upotrebljavaju i kao prilozi i tada su uvijek na dammu ُ i kao المضاف imenici u genitivu i tada su uvijek na fethu َ . Spadaju u priloge mjesta i vremena, to su:

prije, npr.: جَاءَ قَبْلُ - došao je prije - ali قَبْلَ الصَّيْفِ - prije ljeta,

poslije, npr.: ذَهَبَ بَعْدُ - otišao je poslije - ali: بَعْدَ الشِّتَاءِ - poslije zime

odozgo, gore (na), npr.: يَنْظُرُ فَوْقَ - gleda gore - ali: فَوْقَ الشَّجَرَةِ - na stablu,

odozgo - مِنْ فَوْقِ

odozdo, dolje, npr.: اذْهَبْ تَحْتَ - idi dolje, تَحْتَ الْأَرْضِ - pod zemljom

gdje, npr.: مِنْ حَيْثُ جِئْتَ - Odakle si došao? - حَيْثُ

ispred pozorišta - أَمَامَ الْمَسْرَحِ - sjedila sam ispred - جَلَسْتُ أَمَامَ - pred, npr.: أَمَامَ

قُدَّامُ - pred, npr.: قُدَّامَ الْمُدِيرِ - pred direktorom.

وَرَاءُ - s one strane rijeke, وَرَاءَ النَّهْرِ - Stajala sam iza, قُمْتُ وَرَاءُ - iza (s onu stranu), npr.:

خَلْفُ - za leđima, خَلْفَ الظَّهْرِ - Čekaj pozadi, اِنْتَظِرْ خَلْفُ - za, pozadi, npr.:

عِنْدِي - kod mene, عِنْدِي - لَدَيَّ - kod, npr.: لَدُنْ (لَدَا)

بَيْنَ - između, بَيْنَنَا - Vidjela sam i dobra i zla, رَأَيْتَ مَا بَيْنَ خَيْرٍ وَشَرٍّ - među, npr.:

حَوْلَ - oko zemljine kugle, حَوْلَ كُرَةِ الْأَرْضِ - oko (lo), naokolo, npr.:

عِوَضًا عَنْ هَذَا (عِوَضًا عَنْ) - umjesto, namjesto, npr.:

نَحْوَ - ka zapadu, نَحْوَ الْغَرْبِ - u pravcu (k, ka), npr.:

نَحْوُ - kao majka, نَحْوُ أُمِّ - kao, npr.:

دُونَ الْجَبَلِ - s ovu stranu rijeke, دُونَ النَّهْرِ - bez, ispod, s ovu stranu, npr.:

حَسْبُ - dosta, samo, npr.: جِئْتُ حَسْبُكَ - Došla si sama ti.

مَا نَادَيْتُ غَيْرَكَ - Nisam zvala nikoga samo tebe, لَيْسَ غَيْرُ - لا غَيْرُ - samo, npr.:

III. Imenice u akuzativu u službi priloga su:

a) za mjesto: يَمِينًا - desno, شِمَالًا - lijevo, دَاخِلًا - unutra, خَارِجًا - svana

b) za vrijeme: يَوْمًا - jednog dana, الْيَوْمَ - danas, لَيْلًا - noću, نَهَارًا - danju, غَدًا - sutra, أَبَدًا - (حِينَ إِذْ كَانَ كَذَا) حِينِيذٍ - حِينَ كَذَا - وَقْتِيذٍ - sada, الْآنَ - juče, أَمْسٍ - vječno, يَوْمِيذٍ - juče, بِالْأَمْسِ - večerom, مَسَاءً - jutrom, صَبَاحًا - katkad, طَوْرًا (تَارَةً) - tada, يَوْمِيذٍ - u to vrijeme, وَقْتِيذٍ - u taj dan.

c) za način: جَمِيعًا - svi zajedno, جِدًّا - vrlo, سَرِيعًا - brzo, شَدِيدًا - jako, وَحْدًا - sam (uvijek sa ličnom zamjenicom npr.: وَحْدَهُ - on sam), كَثِيرًا - mnogo, قَلِيلًا - malo, كَذَا - toliko.

Osim ovih koje smo naveli ima ih još mnogo i svi se od imenice prave tako da se imenica stavi u neodređeni akuzativ (مَنْصُوبٌ). Pri tome, naravno, treba voditi računa o značenju i nekoj logičnoj mjeri pa ne pokušavati da se od bilo koje imenice u bilo kojoj situaciji napravi prilog.

VJEŽBA 7

رحلة

عَشِيَّةَ يَوْمِ الْخَمِيسِ قَالَتْ لَنَا الْمُدْرَسَةُ: سَأُخْرِجُ بِكُمْ غَدًا إِلَى جَوْلَةٍ فِي الْخَارِجِ فَكُونُوا صَبَاحَ الْغَدِ هُنَا عَلَى السَّاعَةِ السَّابِعَةِ. وَفِي الْغَدِ اجْتَمَعْنَا أَمَامَ الْمُدْرَسَةِ فِي الْوَقْتِ الَّذِي ذَكَرْتُهُ لَنَا الْمُدْرَسَةُ. وَقَدْ أَتَى كُلُّ وَاحِدٍ مِنَّا مَعَهُ بَغْدَائِهِ فِي قُفَّةٍ صَغِيرَةٍ. وَجَدْنَا أَمَامَ الْمُدْرَسَةِ سَيَّارَةً عَظِيمَةً. فَرَكِبْنَاهَا وَسَارَتْ تَشُقُّ شَوَارِعَ الْمَدِينَةِ حَتَّى خَرَجَتْ بِنَا إِلَى الْجِبَالِ. اسْتَمَرَّتِ السَّيَّارَةُ تَجْرِي وَنَحْنُ دَاخِلُهَا. تَارَةً نَتَحَدَّثُ وَتَارَةً نَتَغَنَّى بِالْأَنَاشِيدِ. وَبَيْنَمَا نَحْنُ كَذَلِكَ إِذَا أَمَرَتْنَا الْمُدْرَسَةُ بِالسُّكُوتِ ثُمَّ قَالَتْ: سَنَمُرُّ الْآنَ بِمَدِينَةِ بِيهَاتَشِ وَهِيَ مَدِينَةٌ مَشْهُورَةٌ بِجِبَالِهَا وَآثَارِهَا مِنْ وَقْتِ مَعْرَكَتِنَا مَعَ عَدُوِّنَا الْوَحْشِيِّ وَبِقُرْبِهَا مَقْبَرَةُ شُهَدَائِنَا.

فَوَقَفْنَا كُلُّنَا وَتَرَاحَمْنَا نَحْوَ نَوَافِدِ السَّيَّارَةِ لِنُطِلَّ عَلَى الْجَبَلِ فَإِذَا بِهِ جَبَلٌ شَاهِقٌ ذُو رَأْسَيْنِ قَدْ غُطَّتْ جَوَانِبُهُ بِأَشْجَارٍ عَالِيَةٍ.

خَرَجَتْ بِنَا السَّيَّارَةُ مِنْ بِيهَاتَشِ فَشَرَعْنَا نُنْشِدُ مِنْ جَدِيدٍ وَقَبْلَ أَنْ نُنْتِمَّ نَشِيدَنَا وَصَلْنَا إِلَى تَسَاوِينَ فَأَوْقَفَ السَّائِقُ السَّيَّارَةَ وَنَزَلْنَا.

RIJEČI

سيَّارَةٌ - auto

رَكِبَ - ukrcati se

شَقَّ - presijecati

سَارَ - putovati

شَارِعٌ - ulica

اسْتَمَرَّ - nastaviti

جَرَى - ići, teći (struja, voda)

تَحَدَّثَ - razgovarati

اجْتَمَعَ - sakupiti se

وَصَلَ - doći, prispjeti

بيهاتش - Bihać

رِحْلَةٌ - izlet

عَشِيَّةٌ - predvečerje

خَرَجَ - izvesti, izaći

جَوْلَةٌ - putovanje

van (grada) - في الخارج

أَتَى - doći

غِذَاءٌ - hrana

قُفَّةٌ - korpa

وَجَدَ - naći

– طَلَّ - posmatrati

– شَاهِقٌ - ogroman, velik

– ذُو رَأْسَيْنِ - dva vrha

– غَطَّى - prekrivati

– شَجَرٌ – أَشْجَارٌ - stablo

– حَسَّ - osjećati

– تَمَّ - završiti se

– شَرَعَ - početi, započeti

– سَائِقٌ - vozač

– نَزَلَ - izaći, iskrcati

– أَوْقَفَ - zaustaviti

– تَسَارِين - Cazin

– تَغْنَى – يَتَغْنَى - pjevati

– نَشِيدٌ – أُنَاشِيدٌ - himna, oda (revol.)

– سُكُوتٌ - tišina, šutnja

– مَرَّبٌ - proći pored

– مَشْهُورٌ - slavan

– جِبَالٌ - planine

– قَامَ – وَقَفَ - ustati - stati

– تَزَاحَمَ - natiskati se, nagrniti na

– نَافِذَةٌ – نَوَافِذٌ - prozor

1. Potraži u datom štivu priloge i objasni kako su upotrijebljeni i kojoj vrsti pripadaju.

2. Odgovori na postavljena pitanja:

a) Šta je rekla profesorica učenicima jednog predvečerja u petak?

b) U koliko časova su se dogovorili da dođu pred školu?

c) Da li su svi učenici došli na vrijeme?

d) Da li su učenici donijeli sa sobom hranu za put?

e) Kakav je auto čekao učenike pred školom?

f) Kako ih je izveo vozač iz grada?

g) Kuda su se kretali i u kojem pravcu?

h) Šta rade učenici u autu kad idu na izlet (ekskurziju)?

i) Kako je profesorica objasnila učenicima gdje će stići uskoro?

j) Zašto je grad Bihać slavan?

k) Šta su vidjeli učenici kad su došli u Bihać?

l) Koji je grad vidjela grupa učenika sa svojom profesoricom poslije Bihaća?

3. Ispračaj kako si ti vidio-la neki naš slavni grad iz perioda revolucije. Kaži šta je na tom mjestu bilo za tebe posebno značajno.

Prilozi koji su nastali iz glagola

Glagolskih priloga u arapskom jeziku nema. Međutim, može se priloški prevesti pa prema tome i upotrijebiti i sljedeće:

1. Neodređeni infinitiv u akuzativu prevodi se obično prilogom sadašnjeg vremena, npr.: مَا جَاءَ مَخَافَةً مِنْهُ - Nije došao bojeći se njega.

2. Participom aktivnim bilo koje vrste glagola u neodređenom akuzativu: npr.:

جَاءَتْ التِّلْمِيزَةُ ضَا حَكَةً - Došla je učenica smijući se.

أَلْقَى كَلِمَةً مُرَحِّبًا فِيهَا ضِيُوفًا - Izgovorio je gostima dobrodošlicu.

Ako u ovakvoj rečenici subjekat bude neodređen, onda particip dolazi pred subjekat (jer se tada osjeća pridjevska uloga priloga), npr.: جَاءَتْ بَاكِيَةً تِلْمِيزَةً - Došla je jedna učenica plačući.

3. Prezentom koji slijedi i poslije nekog glagola u prošlom vremenu, npr.:

دَخَلَ التِّلْمِيزُ الْمَدْرَسَةَ يَحْمِلُ كُتُبَهُ تَحْتَ إِبْطِهِ - Ušao je učenik u školu noseći svoje knjige pod pazuhom.

جَلَسَتْ وَدَادُ تُلَاطِفُ قِطَّتَهَا - Sjedila je Vidad gladeći svoju mačku.

Ovakvu konstrukciju može slijediti čitava rečenica sa veznikom i ličnom zamjenicom. npr.:

كَتَبَتِ الْمَدْرَسَةُ جُمْلَةً وَهِيَ تَشْرَحُهَا - Pisala je profesorica rečenicu objašnjavajući je.

Na isti način može biti upotrijebljen i particip aktivni, npr.:

جَاءَتْ مُتَحَدِّثَةً مَعَهُ - Došla je razgovarajući s njim.

Priloški se prevodi i jedna posebna konstrukcija akuzativa (kojih u arapskoj sintaksi ima 12) koja se zove الْحَالُ - tj. stanje u kome se glagolska rečenica javlja a u kojoj se subjekat nalazi u nekom stanju. O tome ćemo govoriti u sintaksi, a sada samo primjer:

قَرَأَ فَتْحِي كِتَابًا وَاقِفًا - Čitao je Fathi knjigu stojeći.

Prilog se može izraziti i prošlim vremenom poslije rečenice sa veznikom i sa još jednim prošlim vremenom, npr.:

دَخَلْتُ الْمَدْرَسَةَ وَحَمَلْتُ كُتُبًا - Ušla sam u školu noseći knjige, a ne i nosila sam knjige.

PRIJEDLOZI

(حُرُوفُ الْجَرِّ - hurufu-l-džerri)

Prijedlozi su također nepromjenljiva vrsta riječi kao uostalom i u drugim jezicima. Upotrebljavaju se uz imena i uz glagole. Prijedlog stoji uvijek pred imenom i traži genitiv. Kad dolazi uz glagole, onda dolazi poslije glagolskog oblika i mijenja njegovo značenje u zavisnosti od toga koji je prijedlog upotrijebljen. Tj. jedan glagol (isti korijen) uz dva različita prijedloga ima različito značenje.

Osim toga neprelazan glagol će uz prijedlog postati prelazan (ako to po logici stvari ima smisla) i njegov će objekat nužno biti u genitivu pa će se smatrati daljim objektom (mada će možda biti jedini objekat!).

Prijedlozi se dijele na prave i imeničke. Pravi prijedlozi će biti nabrojani, a imeničke smo već nabrojali kao priloge za mjesto i vrijeme. Ovi tzv. imenički prijedlozi nisu ništa drugo nego prilozi na fethu (َ) i u funkciji mudafa pa ovaj genitiv neki gramatičari smatraju kao genitiv poslije prijedloga, a ne kao pravu genitivnu vezu. Suštinski to nema nikakve razlike u upotrebi, jer, ima i suprotnih tvrdnji tj. da je to pravi الإِضَافَةُ .

ب - Zakletva ili vjerovanje u nešto, npr.: أَقْسَمْتُ بِالْحَيَاةِ - Kunem se u život.

Kad se govori o cijenama, npr.:

دَفَعْتُ كِتَابًا بِمِائَةِ دِينَارٍ - platila sam knjigu 100 din.

Uz veznik إِذَا znači nešto neočekivano, npr.:

خَرَجْتُ وَإِذَا بِنْتِي - Izađem, kad, eto moja kćerka.

Mnogi glagoli uz ovaj prijedlog postaju prelazni i mijenjaju značenje, npr.:

أَتَى - došao je, ali أَتَى بِشَيْءٍ - donio je nešto

ت - čestica zaklinjanja, ali samo uz riječ اللَّهُ , npr.:

تَاللَّهِ - Tako mi Allaha!

و - Za zakletvu uopće, npr.: وَالشَّمْسِ - Sunca mi!

Izražava mnoštvo nečega u datom trenutku, npr.:

وَكَيْلٍ سَهَرْتُ - Koliko li sam noći probdjela!

ل - Zamjenjuje u arapskom glagol „imati“ o čemu smo već govorili. Pored toga znači pripadanje nečega nekom npr.:

Imam knjigu, ali كِتَابٌ لِي - moja knjiga, ili أَلْكِتَابُ لِي - knjiga je moja, ili التَّارِيخُ لِابْنِ خَلْدُونٍ - Ibn Ħaldūnova historija

لِي عَلَيْكَ خَمْسَةُ آلَافٍ دِينَارٍ - Dužna si mi 5.000 dinara.

Uz ime najbolje pokriva naš dativ (koga i onako u arapskim padežima nema, a dosta je čest u našem jeziku), npr.:

أَمَرْتُ لِلتَّلَامِيذِ كِتَابَةً - Naredila sam učenicima da napišu.

من - označava početak u vremenu i prostoru, npr.:

مِنَ الصَّبَاحِ إِلَى الْمَسَاءِ - Od jutra do mraka

خَرَجْنَا مِنَ الدَّارِ - Izašli smo iz kuće

Prostor ili odnos među dva lica ili stvari, npr.:

الْعَدُوُّ قَرِيبٌ مِنَّا - Neprijatelj nam je blizu.

دَنَوْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ - Približili smo se gradu.

أَيْنَ أَنْتَ مِنْ أَخِيكَ - Kolika je razlika između tebe i tvoga brata?

إِلَى - označava svršetak u vremenu i prostoru, npr.:

مِنَ الْإِبْتِدَاءِ إِلَى الْإِنْتِهَاءِ - Od početka do kraja

جِئْتُ إِلَيْكَ - Došla sam ti.

U izrazima إِلَى آخِرِهِ tako dalje, i u fazama: دَارُكَ إِلَى دَارِي - Tvoja kuća je uz moju kuću, kuća do kuće.

عَنْ - Dolazi iza glagola koji znače npr.: otkriti, objaviti, pokazati, pitati, odgovoriti, npr.:

سَأَلَ عَنِ الشَّيْءِ - Objavio je nešto. أَخْبَرَ عَنِ الشَّيْءِ - Otkrio je stvar. كَشَفَ عَنِ الشَّيْءِ -

Pitao je za nešto أَجَابَ عَنِ السُّؤَالِ - Odgovorio je na pitanje.

U frazama kao: رَضِيتُ عَنْكَ - Zadovoljna sam s tobom.

لَمْ يَفْهَمْ السُّؤَالَ فَضُلًّا عَنْ أَنْ يُجِيبَ - Nije ni pitanje razumio, a kamoli da odgovori

عَلَى - Uz riječi koje pokazuju da je nešto ili neko protiv nečega, da neko mora trpjeti nešto, podnositi ili obavljati, npr.:

خَرَجَ عَلَيْهِ - Ustao je protiv njega.

يَغْضَبُ عَلَيْكَ - Ljuti se na tebe.

هَذَا صَعْبٌ عَلَيَّ - Meni je to teško.

فَرُضَ عَلَيْنَا - To nam je dužnost.

U frazama kao غُشِيَ عَلَيْهِ - Onesvijestio se.

بِنَاءٍ عَلَى هَذَا - na temelju toga

بِاللَّهِ عَلَيْكَ - Kunem te Allahom.

عَلَى أَنْ تَفْعَلَ هَذَا - pod uslovom da to uradiš

عَلَى قَدْرِ الْإِمْكَانِ - po mogućnosti

فِي الْقَلْعَةِ - u kuli - dolazi uz riječi koje pokazuju mjesto ili vrijeme, npr.:

فِي السَّنَةِ الْمَاضِيَةِ - u prošloj godini.

Kad je riječ o nekom razmišljanju, govoru ili pismu, npr.:

فَكَّرْتُ (تَكَلَّمْتُ - كَتَبْتُ) فِي هَذَا الْأَمْرِ - Razmišljala sam (govorila, pisala) o ovome.

U matematici pri množenju, npr.: ثَلَاثَةٌ فِي ثَلَاثَةٍ - tri puta tri

حَتَّى - kad je prijedlog /a može biti i običan veznik u značenju „čak“ znači

prostorno ili vremenski „do“, npr.: حَتَّى السَّحَرِ - do zore (cilj)

كَ - označava sličnost, npr.: أَلْعِلْمُ كَالنُّورِ - Nauka je kao svjetlo

Dolazi često uz riječ مِثْلُ - kao (veznik), npr.:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ - ništa nije kao On.

مُذٌ - مُنْذٌ - označava vrijeme, npr.:

مَا رَأَيْتُهَا مُنْذُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ - Nisam je vidjela ima tri dana

لَدَيْنَا - لَدَى - znači mjesto, npr.: لَدَيْنَا - kod nas

رُبٌّ - znače malenkost ili mnoštvo a prevodi se gl. imati i partitivnim genitivom, npr.:

رُبٌّ أَخٍ لَكَ لَمْ تَلِدْهُ أُمُّكَ - Imaš mnogo braće koju ti nije rodila majka.

رُبٌّ أُمْنِيَةٍ جَلَبَتْ مَنِيَّةً - Mnoga želja dovuče smrt.

حَاشَا - خَلَا - عَدَا - Arapski gramatičari ih ubrajaju među prijedloge a zapravo خَلَا i عَدَا su glagoli. Svi znače „osim“ i „ali“, npr.:

جَاءَنِي الْأَصْدِقَاءُ حَاشَا مَحْمُودٍ - Došli su mi prijatelji, samo ne Mahmud.

Iz nabrojenih prijedloga vidi se da neki mogu da se upotrebljavaju odvojeno od riječi uz koju dolaze i zovu se rastavljeni za razliku od onih koji imaju samo po jedno slovo i uvijek se vežu u pismu uz riječ na koju se odnose i zovu se sastavljeni.

Imenički prijedlozi se tako zovu jer su nastali od imenica. Izraz koji svojim značenjem može poslužiti kao prijedlog stavljen je u diptote i ostavljena mu je َ (fetha). Ponovimo ih ovdje upotrijebljene kao المضاف (al-mudafu).

قَبْلَ - prije, npr.: ذَهَبْتُ قَبْلَكَ - Otišla sam prije tebe.

مَعَ - sa, mimo, npr.: كَلَّمَ مَعَ ضِحْكَةٍ - Razgovarao je sa smijehom

قُرْبَ - blizu, npr.: دَارُهُ قُرْبَ مَحْطَةٍ - Njegova kuća je blizu stanice

خِلَالَ - kroz, npr.: الرِّيحُ يَدْخُلُ خِلَالَ الْبَابِ - Vjetar ulazi kroz vrata

تَحْتَ - ispod, npr.: لِأَنَّ الْمَاءَ يَجْرِي تَحْتَ الْجِسْرِ - Zato što voda teče ispod mosta

نَحْوَ - prema, otprilike, npr.:

مِنْ مَدِينَتِنَا إِلَى مَدِينَتِكُمْ نَحْوَ ١٠٠ كِيلُومِتر - Iz našeg grada do vašeg ima oko 100 km.

Napomenimo da se prijedlozi koriste uz glagole da od neprelaznih naprave prelazne. Pri tome valja znati da se s obzirom na takve i slične glagole u našem jeziku ne smiju poistovjećivati takvi prijedlozi sa arapskim jezikom. Jer, svaki

jezik ima svoje zakonitosti i ne može se očekivati slaganje u tom pogledu. Mnogi glagoli koji u arapskom jeziku traže prijedlog, u našem jeziku ga ne trebaju i sl.

Mnogo je takvih izraza i naravno, moguće ih je sve nabrojati. Tu se jedino ispomažemo rječnikom a i praksom, stalnim učenjem i dr.

Ovi se prijedlozi javljaju i u složenim oblicima sa pravim prijedlozima i tada se ponašaju kao prava imenica pa dolazi na _ (kesru), npr. :

bez - بِدُونِ (i nije izuzetak), مِنْ قَبْلُ - prije, مِنْ قَبْلِ - kroz, مِنْ خِلَالِ

PRIMJERI (الْأَمْثَلَةُ al-amsiletu)

Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu - كُتِبَتْ فِي الْآدَابِ بِجَامِعَةِ سَرَايِ

Našla sam je u Kairu. - وَجَدْتُهَا بِالْقَاهِرَةِ

Kuća za iznajmljivanje - الدَّارُ لِلْإِيجَارِ

radi toga - لِذَلِكَ

Osoba bez odgoja, kao tijelo bez duše. - شَخْصٌ بِلَا أَدَبٍ كَجَسَدٍ بِلَا رُوحٍ

Taha Husein je napisao knjigu o predislamskoj književnosti. - كَتَبَ طَهَ حُسَيْنٌ كِتَابًا فِي الْأَدَبِ الْجَاهِلِيِّ

Podigao je glavu sa novina. - رَفَعَ رَأْسَهُ عَنِ الْجَرِيدَةِ

Pomoć sadrži kredit koji se kreće između 3 i 6 mil. u devizama. - إِنَّ الْمَعُونَةَ تَشْمَلُ قَرْضًا تَتَرَاوَحُ مَا بَيْنَ ٣ إِلَى ٦ مِلْيُونٍ بِالْعُمْلَةِ الصَّعْبَةِ

Čovjekov govor otkriva ono što mu je u srcu. - قَوْلُ الْمَرْءِ يُخْبِرُ عَمَّا (عَنْ مَا) فِي قَلْبِهِ

Ne ostavljaj današnjeg posla za sutra. - لَا تُؤَخِّرْ عَمَلَ يَوْمِكَ لِغَدِكَ

قِيلَ لِبَعْضِ السَّلَاطِينِ لِمَ لَا تُغْلِقُ الْبَابَ وَتُقْعِدُ عَلَيْهِ الْحُجَّابَ؟

Rekli su nekom vladaru: „Zašto ne zatvoriš vrata i ne postaviš stražu?“

فَقَالَ إِنَّمَا يَنْبَغِي أَنْ أَحْفَظَ أَنَا رَعِيَّتِي لَا أَنْ يَحْفَظُونِي

Pa je odgovorio: „Potrebno je da ja čuvam svoje podanike, a ne oni mene!“

Ne pitaj za čovjeka, pitaj za druga mu. - لَا تَسْأَلْ عَنِ الْمَرْءِ وَسَلْ عَنْ قَرِينِهِ

VJEŽBA 8

الإهداء

إلى مصر..

إلى هذه الطبيعة الهادئة المتشابهة اللذيذة.. إلى هؤلاء الذين أحببت وأحب... إلى بلاد بها ولها
عشت وأموت.. إلى مهبط وحي الشعر والحكمة.

إليك يا مصر ولأختي أهدي هذه الرواية. من أجلك كتبتها وكانت عزائي عن الألم. ولأكتبها
عشت ولولاها لقضيت على حياة ما اغناني عنها. فهل أنت تقبلين هذه الهدية الضئيلة من ابن
مُعذَّب عيشه مملوء بالهموم، ولكنه يحبه حباً فيك.

وأنت يا أخت: أنت أول من أحببت من شباب مصر ولمن أحبُّ أهدي هذا القسم من نفسي
والذي احتلَّ سنين شبابي الأولي أهديها لك بعد إذ أهديتها لمصر ولعلك أنت الأخرى تقبلينها
فتبعين في الأمل وحُب المريد.

ولمصر نفسي ووجودي ولأختي قلبي وروحي.

هيكَل

RIJEČI

umrijeću - أموت

poezija - شعر

mudrost - حكمة

pripovijetka - رواية

(لأجلك ž.r.) - zbog tebe

napisao (sam) - كتبت

bol - ألم

a da ne - ولولا

proveo (sam, ovdje - proveo bih) - قضيت

život - حياة

Egipat - مصر

priroda - طبيعة

mirna, tiha - هادئة

draga, slatka - لذيذة

volio (sam) - أحببت

volim - أحب

kraj - بلاد

u njoj - فيها

za nju - لها

živio (sam) - عشت

لَعَلَّكَ أَنْتِ الْآخَرَى - možda si ti druga

تُبْعَثِينَ - uputiti

أَمَلٌ - nada

حُبُّ الْمَزِيدِ - prevelika ljubav

وَجُودِي - moje tijelo

قَلْبِي - moje srce

رُوحِي - moj duh

أَغْنَى - obogatiti se

هَلْ تَقْبَلِينَ - hoćeš li primiti (ž.r.)

هَدِيَّةٌ - poklon

مُعَذِّبٌ - napaćen

مَمْلُوءٌ - prepun

أَنْتِ أَوَّلُ مَنْ - ti si prva koju

شَبَابٌ - mladost (omladina)

الْقِسْمُ مِنْ نَفْسِي - dio moje duše

Ovo je uvodni dio romana dr. Muhammeda Huseina Haykala *Zaynab*. Roman obrađuje lijepu priču iz seoskog života u Egiptu. Potraži ovo ime među stvaraocima Egipta (prve generacije školovanih u Evropi, pa stoga tvoraca pokreta otpora protiv imperijalizma i okupacije.)

1. Izvadi sve prijedloge i označi njihovu upotrebu.
2. Napravi nekoliko rečenica sličnih ovom lijepom tekstu.
3. Napiši kraći tekst o svojoj prvoj pročitanoj knjizi.
4. Odgovori na sljedeća pitanja:

(١) إِلَى مَنْ كَتَبَ هَيْكَلُ كِتَابَهُ؟ (Kome je Haykal posvetio svoju knjigu?)

(٢) كَيْفَ يُفَكِّرُ هَيْكَلٌ عَنْ مِصْرَ؟ (Kako Haykal razmišlja o Egiptu?)

(٣) مَنْ أَوَّلُ مَنْ أَحَبَّهُ هَيْكَلٌ؟ (Koja je prva osoba koju je Haykal zavolio?)

(٤) كَيْفَ يُفَكِّرُ هَيْكَلٌ عَنْ حَيَاتِهِ؟ (Kako Haykal razmišlja o svom životu?)

(٥) مَاذَا يُهْدِي إِلَى مِصْرَ وَمَاذَا إِلَى أُخْتِهِ؟ (Šta on poklanja Egiptu, a šta svojoj sestri?)

(٦) إِلَى مَنْ يُهْدِي كِتَابَهُ؟ (Kome poklanja svoju knjigu?)

VEZNICI

(حُرُوفُ الْعَطْفِ hurufu-l-atfi)

To su riječi koje vezuju rečenice i riječi u rečenici.

Ima ih dvije نَوْعَانِ vrste i to pravi veznici حُرُوفُ الْعَطْفِ i pogodbeni veznici حُرُوفُ الشَّرْطِ

Nepromjenljivi su i mada su brojni skoro svaki ima svoje ime i mjesto u jeziku.

i, a, (الجمع) upotrebljava se u rečenicama između pojedinih riječi kao i između rečenica - često mjesto interpunkcije koja u arapskom jeziku ne postoji, npr.: كَلَّمْنَا أَنْتَ وَأَنَا - Govorili smo ti i ja.

كَلَّمْنَا أَنْتَ وَأَنَا وَمَهْيَ ذَهَبَتْ - Govorile smo ti i ja, a Maha je otišla.

Veznik koji je najviše u upotrebi i ima sljedeće značenje:

وَاحْيَايَ - Moga mi života! - tj. za zakletvu, npr.: وَأَوُ الْقَسَمِ - وَ

وَاحْيَايَ - Moga mi života! - tj. za mnoštvo i malenkost

وَاحْيَايَ - Moga mi života! - tj. za izražavanje zajednice, npr.:

جِئْتُ وَعَمْرًا - Došla sam s Amrom.

جَاءَتْ أُخْتُ وَهِيَ تَبْكِي - Došla je sestra plačući. - tj. stanje, npr.: وَأَوُ الْحَالِ

Svi osim prvog وَ ne spadaju u obične veznike nego ili u prijedloge ili pri-loge.

فَ (التَّرْتِيبُ) - pa, kazuje da nešto ili neko slijedi jedan za drugim, npr.:

كَلَّمْتُ فَكَلَّمْتَ - Govorila sam ja pa ti.

ثُمَّ (التَّرْتِيبُ مَعَ التَّرَاخِي) - zatim, označava da neko ili nešto slijedi u razma-ku, npr.: كَتَبْتُ ثُمَّ كَتَبَتْ أُخْتُكَ - Pisala si ti a zatim tvoja sestra.

حَتَّى - čak, označava da je ono što slijedi iza njega ili bolje ili slabije od onog prije te čestice, npr.: كُلُّهُمْ يَعْلَمُونَ حَتَّى عُمَرُ - Svi znaju čak i Umar.

Ovu česticu smo sreli i među prijedlozima

مَنْ عَمِلَ هَذَا أَنْتَ أَمْ هُوَ - ili, npr.: - أو - أم - Ko je ovo napravio, ti ili on?

بَلْ - nego, označava odustajanje od neke tvrdnje, npr.:

أَعْطِهِ دِينَارًا بَلْ دِينَارَيْنِ. - Podaj mu dinar, zapravo dva.

لَكِنْ - ali, nego - uvijek iza negativne rečenice, npr.:

لَمْ أَرِ عَالِيَةً لَكِنْ هِنْدَى - Nisam vidjela Aliju, nego Hindu.

لَكِنْ - ali, uvijek u službi imenske rečenice čiji subjekat stoji u akuzativu a predikat u nominativu الحرف المُشَبَّهَةُ بِالْفِعْلِ - čestica slična glagolu, npr.:

عَائِشَةُ مُجِدَّةٌ لَكِنْ هِنْدَى أَشَدُّ اجْتِهَادًا - Ajša je marljiva ali je Hinda marljivija.

Pravim se veznicima pribrajaju i čestice za konjunktiv vremena koje traju الْمُضَارِعُ الْمَنْصُوبُ, a to su:

لَكَيْلَا - da ne, كَيْ - da, لَعَلَّا - da ne, أَلَّا - da, أَنْ - da, npr.:

جِئْتُ لَكِي أَتَعَلَّمَ - Došla sam da naučim, لَعَلَّا يَعْلَمَ - da ne bi znao, أُرِيدُ أَنْ يَعْرِفَ - hoću da zna, سَأَجْتَهِدُ - trudiću se (na to kao odgovor), إِذَنْ تَفْلَحَ - Tada ćeš proći.

Čestica حَتَّى i لَ se u izgovoru ispušta kad dođe poslije veznika أَنْ, npr.:

أَعْطَيْتُ لَكَ كُتَيْبًا لِتَحْفَظَهُ - Dala sam ti knjižicu da je čuvaš.

قَالَ لَنَا حَتَّى نَفْهَمَ - Rekao nam je da shvatimo.

أَحْمَدُ عَالِمٌ لِأَنَّهُ مُجِدٌّ - Ahmed je učen jer je marljiv.

Čestica كَأَنَّ - da i كَأَنَّ - kao da, spadaju među one poslije kojih dolazi subjekat u akuzativu a predikat u nominativu u imenskoj rečenici, npr.:

أَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الرَّجُلَ عَالِمٌ - Znam da je ovaj čovjek učen.

Čestica إِنَّ može se pojačati sa لَ pa glasi لِأَنَّ i prevodi se sa jer, npr.:

لَأَنَّكَ عَالِمٌ - jer si učen, كَأَنَّ هَذَا الرَّجُلَ عَالِمٌ - kao da je ovaj čovjek učen.

Čestica كَأَنَّ - kao da; nekad izražava sumnju, npr.:

كَأَنَّكَ تَفْهَمُ هَذَا - Kao da ti ovo razumiješ.

أَمَّا - što se tiče, stoji obično pred subjektom imenske rečenice pred čiji se predikat mora staviti veznik فَ , npr.:

أَمَّا الْكِتَابُ فَهُوَ مُبَاعٌ - Što se tiče knjige, ona je prodata.

بَيْنَمَا - dok, npr.:

بَيْنَمَا نَحْنُ فِي الْفِرَاجِ إِذْ جَاءَ الْمُدِيرُ - Dok smo razgledali, naiđe direktor.

أَوْ - ili - ili; kad se u rečenici nađu tvrdnje, npr.:

عِنْدَمَا يَطْلُبُ أُعْطِ أَوْ هَذَا إِمَّا ذَلِكَ - Kad zatraži daj ili ovo ili to.

لَا - ne, dolazi kao već dobro nam poznata negativna čestica i u imenskim i u glagolskim rečenicama, npr.:

لَا أَعْلَمُ مَنْ أَنْتَ - Ne znam ko si.

لَا أَنْتَ وَلَا هُوَ لَمْ تَحْضُرَا هُنَا - Ni ti ni on niste došli ovdje.

لِ - da, dolazi pred jusiv i konjuktiv, npr.: لِيَقْرَأْ - Neka čita.

يَنْبَغِي لَتَسْمَعَ - Treba da čuješ.

إِذَا حَضَرْتَ نَفْسَكَ - dakle, npr.: إِذْنُ (إِذَا) - Dakle, ti si se spremila.

لَمَّا - pošto, dolazi pred jusiv, ali ima i vremensko značenje pa može doći u značenju kada, npr.:

لَمَّا عَلِمْتَ نَجَحْتَ - Pošto si to znala, prošla si.

Drugu grupu veznika čine pogodbeni veznici. Upotrebljavaju se u pogodbenoj rečenici koja je kao i u našem jeziku sastavljena iz dvije zavisne rečenice od kojih je jedna uslov a druga je pogodba pod kojom se taj uslov ima izvršiti. Najčešće se susreću sljedeći veznici:

أَيْنَمَا - što god; مَتَى - kad god; إِذْ - jer, pošto, tada; إِنْ - ako, iako; وَإِنْ - gdje god; مَتَى - kada; مَنْ - ko, koji; أَيُّ - koji; لَوْ - da; لَوْلَا - da nije; إِلَّا - ako ne, jedino, samo; مَا - dok (traje)... i još mnogo drugih.

Evo i nekoliko rečenica u kojima smo upotrijebili pogodbene veznike:

مَا تَكْبَرُ أَحَدٌ إِلَّا لِنَقْصٍ فِي نَفْسِهِ - Ne oholi se niko osim onaj koji ima nekih nedostataka u samom sebi.

لا يَحْسُنُ أَنْ يَمْدَحَ الْإِنْسَانُ نَفْسَهُ وَإِنْ كَانَ كَلَامُهُ حَقًّا - Nije lijepo da čovjek hvali sam sebe pa čak ako je to što kaže (o sebi) istina.

مَا فِي الدُّنْيَا دِينٌ أَعْلَى مِنَ الْإِسْلَامِ - Nema na svijetu veličanstvenije vjere od islama.

مَنْ الَّذِي مَا سَاءَ قَطُّ - Ko je onaj koji nikad nije loše radio?

إِنْ تَرَحَّمْ تُرَحَّمْ - Ako se sažališ (ako budeš milostiv), bit će prema tebi (drugi).

لَوْ أَنْصَفَ النَّاسُ لاسْتَرَأَى الْقَاضِيُ - Da ljudi postupaju pravedno, sudije bi bile mirne.

VJEŽBA 9

هَذَا الْكِتَابُ

اخْتَرْنَا هَذَا الْكِتَابَ لِأَنَّهُ هُوَ رِوَايَةٌ مِصْرِيَّةٌ. وَهَذَا الْكِتَابُ يُصَوِّرُ حَيَاةَ الرِّيفِ الْمِصْرِيِّ وَمَشَاهِدَ طَبِيعَتِهِ وَأَخْلَاقَ أَهْلِهِ وَمَا هُمْ عَلَيْهِ مِنْ عَادَاتٍ وَأَوْضَاعٍ وَمُيُولٍ وَمَا لَهُمْ مِنْ شُعُورٍ عَمِيقٍ وَرِثُوهُ عَنْ آبَائِهِمْ. وَهُوَ شُعُورُ الْإِحْتِرَامِ وَالْكَرَامَةِ وَالْمَكَانَةِ وَالطُّمُوحِ وَالْعَوَاطِفِ النَّبِيلَةِ، عَلَى الرَّغْمِ مِمَّا عَانُوهُ مِنْ عَنَتٍ وَإِجْحَافٍ فِي مُخْتَلَفِ الْعُصُورِ.

وَلَقَدْ ظَهَرَتْ هَذِهِ الرِّوَايَةُ لِأَوَّلِ مَرَّةٍ فِي سَنَةِ ١٩١٤، وَكَانَتْ فَتْحًا جَدِيدًا فِي عَالَمِ الْقِصَّةِ الْمِصْرِيَّةِ وَرَأِئِدًا أَوَّلًا فِي فَنِّ الْقِصَصِ الْمِصْرِيِّ الْحَدِيثِ. فَهِيَ مِنْ هَذِهِ النَّاحِيَةِ مَطْلَعٌ لِتَارِيخِ جَدِيدِ فِي عَالَمِ الْفَنِّ وَالْأَدَبِ.

وَأِنَّهُ لَيَزِيدُ فِي قِيَمَةِ هَذِهِ الْقِصَّةِ أَنَّ مُؤَلِّفَهَا مِصْرِيٌّ فَلَاحٌ كَتَبَهَا فِي صَدْرِ الشَّبَابِ وَهُوَ يَنْهَلُ مِنَ الْعُلُومِ وَالْآدَابِ فِي فِرْنَسَا وَكَانَ وَقْتَهُ بَعِيدًا عَنْ وَطَنِهِ...

مِنْ سِلْسِلَةِ «كِتَابُ الْهَلَالِ»

RIJEČI

جَدِيدٌ - nov	إِجْحَافٌ - nepravda, uvreda
أَدَبٌ جَدِيدٌ - odgoj, književnost	مُخْتَلَفٌ - različit
قِيَمَةٌ - vrijednost	عُصُورٌ - vijekovi
قِصَّةٌ - pripovijetka	أَوَّلَ مَرَّةٍ - prvi put
مُؤَلِّفٌ - autor	رَأِئِدٌ - pionir
فَلَاحٌ - seljak	فَنٌّ - umjetnost
شَبَابٌ - mladić, mladost	حَدِيثٌ - savremen, nov
نَهَلَ - ugasiti žed	مِنْ هَذِهِ النَّاحِيَةِ - s te strane
فِرْنَسَا - Francuska	مَطْلَعٌ - početak, rađanje
وَقْتَهُ - tada, u to vrijeme, istovremeno	تَارِيخٌ - historija

أَوْضَاعٌ - prilike	بَعِيدًا عَنْ - daleko
مَيُولٌ - sklonost	اخْتَرْنَا - odabrali smo
شُعُورٌ - svijest	رِوَايَةٌ - pripovijetka (roman)
احْتِرَامٌ - poštovanje	مِصْرِيَّةٌ - egipatska
كِرَامَةٌ - plemenitost	يُصَوِّرُ - predstavlja
مَكَانَةٌ - mjesto	رِيفٌ - selo
طُمُوحٌ - težnja	مَشَاهِدٌ - prizori
عَوَاطِفٌ - osjećanja	طَبِيعَةٌ - priroda
نَبِيلَةٌ - plemenita	أَخْلَاقٌ - moral, etika
وَطَنٌ - domovina, otadžbina	أَهْلٌ - narod, porodica
	عَادَاتٌ - običaji

NA POŠTI فِي الْبَرِيدِ

ما مَوَاعِيدُ الْعَمَلِ فِي الْبَرِيدِ؟ - Koje je radno vrijeme pošte?

مِنَ السَّاعَةِ السَّابِعَةِ صَبَاحًا إِلَى السَّاعَةِ الثَّامِنَةِ مَسَاءً

Od sedam sati ujutro do sedam sati navečer.

أَيْنَ يُوجَدُ شَبَّاكُ لِلْخِطَابَاتِ الْمُسَجَّلَةِ؟ - Gdje se nalazi šalter za preporučene pošiljke.

أَرْغَبُ فِي إِرْسَالِ هَذَا الطَّرْدِ (هَذِهِ الْبَرَقِيَّةُ، هَذِهِ الرُّسَالَةُ، هَذَا الْمَبْلَغُ)

Želim poslati ovaj paket (ovaj telegram, ovo pismo, ovaj novac).

مِنْ فَضْلِكُمْ طَابِعْ بَرِيدِي لِلْبِطَاقَةِ - Molim vas dajte mi poštansku marku za razglednicu.

Zamjenica razdvajanja

Već davno smo naučili da arapski jezik ima dvije vrste rečenica **جُمْلَةٌ اسْمِيَّةٌ** i **جُمْلَةٌ فِعْلِيَّةٌ** - imensku i glagolsku rečenicu. Svaka rečenica koja počinje imenom zove se imenska, a ona koja počinje glagolom glagolska. Mi smo također naučili da je rečenica imenska i onda kad joj je predikat glagol, npr.:

مُحَمَّدٌ جَاءَ أَخُوهُ - Došao je Muhamedov brat.

Ovdje je predikat rečenica za sebe (i to glagolska rečenica).

Ako, međutim, imamo čistu imensku rečenicu, rekli smo da joj je subjekat određen (ili barem donekle određen) a predikat neodređen, ali ima slučajeva kad je i predikat određen. U tom slučaju se prije predikata mora nalaziti lična zamjenica koja se zove **ضَمِيرُ الْفَصْلِ وَالْتَّكْيِيدِ**. Ova se zamjenica upotrebljava da bi se izbjeglo poistovjećivanje ovakve konstrukcije sa atributivnom sintagmom. npr.:

اللَّهُ هُوَ الْحَقُّ - Samo je Bog istina.

إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى - Zaista je Božiji put pravi put.

إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ - Zaista si Ti Moćan i Mudar.

أَبُوهُ هُوَ الْمُؤَلِّفُ - Njegov je otac pisac.

اللَّهُ هُوَ خَالِقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ - Allah je stvoritelj Zemlje i nebesa.

Osim navedenih primjera zamjenice razdvajanja koje smo objasnili u ovu kategoriju spadaju i lične zamjenice kad se upotrebljavaju da u rečenici iskažu pojačavanje.

Pojačavanje ličnim zamjenicama **الضَّمَائِرُ** koje se u tom slučaju upotrebljavaju dolazi u dva slučaja i to:

1. u govoru **لَفْظِيًّا** (lafziyyan)

2. u značenju **مَعْنَوِيًّا** (ma'naviyyan)

U ovakvim primjerima upotrebljavaju se rastavljene lične zamjenice npr.:

1. أَنْتَ اللَّهُ أَنْتَ مُبْدِعُ الْكَوْنِ - Ti, Allahu, Ti si stvorio kosmos.

2. تَعَاوَنَّا نَحْنُ فِي رِعَايَةِ أَسْرِ الشُّهَدَاءِ - Zaista mi smo sarađivali u vođenju brige o šehidskim porodicama.

3. أَنْتَ عَلَيْكَ أَنْتَ وَأَمْثَالِكَ مِنَ الشَّبَابِ تَعْتَمِدُ الْبِلَادُ - Na tebe i tebi slične mladiće oslanja se zemlja.

4. لَبَّى هُوَ نِدَاءُ الْوَطَنِ - On, on se odazvao na poziv domovine.

Isti smisao imaju lične zamjenice الضَّمِيرُ – الضَّمَائِرُ kad u svrhu pojačanja dolaze uz izraze نَفْسٌ (duša, osoba) i عَيْنٌ u istom značenju, npr.:

قَدَّمْتُ أَنَا نَفْسِي (عَيْنِي) أَصْدَقَ الْجُهْدِ فِي نَشْرِ الْوَعْيِ الْقَوْمِيَّ - Ja sam lično uložio najiskreniji napor šireći nacionalnu svijest.

بِهِ عَيْنِهِ يَثِقُ إِخْوَانُهُ - U njega lično njegovi prijatelji imaju povjerenja.

Ima slučajeve kad se zamjenica za razdvajanje ne upotrijebi iako su oba dijela imenske rečenice određena, kao npr.: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ - Muhammed je Allahov poslanik.

VJEŽBA 10

فِي جَبْهَةِ الْقِتَالِ

« وَكَبِيرَ أَحْمَدُ - الْبَطْلُ الصَّغِيرُ وَهَا هُوَ الْيَوْمَ جُنْدِيٌّ فِي سَاحَةِ الْوَعْيِ ... »

رَبَضَ أَحْمَدُ مَعَ الْحُمَاةِ وَرَاءَ مَتَارِيسَ مِنْ أَكْيَاسِ الرَّمْلِ مُصَوِّبًا بُنْدُقِيَّتَهُ إِلَى قَلْبِ الْحَيِّ الَّذِي يَحْتَلُّهُ
الْأَعْدَاءُ وَمُتَأَهِّبًا لِلْهُجُومِ. وَكَانَ مَلَمَسُ الْبُنْدُقِيَّةِ بَيْنَ يَدَيْهِ هُوَ يَبْعَثُ فِيهِ قُوَّةٌ يُحَسُّ مَعَهَا أَنَّهُ قَادِرٌ عَلَى
سَحْقِ الْعَدُوِّ سَحْقًا. وَفَجْأَةً ارْتَفَعَ صَوْتُ الْقَائِدِ يَأْمُرُ بِالْهُجُومِ وَمَا أَنْ اِنْدَفَعَ الرَّجَالُ خَافِضِي الرُّؤُوسِ
صَوْبَ خُطُوطِ الْعَدُوِّ حَتَّى زَأَرَتْ رَشَاشَاتٌ عَدِيدَةٌ فِي آنٍ وَاحِدٍ، كَأَنَّ أَبْوَابَ جَهَنَّمَ قَدْ فُتِحَتْ، وَخَرَّ
الْكَثِيرُونَ وَانْبَطَحَ النَّاجُونَ عَلَى الْأَرْضِ وَرَاءَ أَيِّ شَيْءٍ أَمَكْنَهُمْ أَنْ يَتَّخِذُوهُ حِجَابًا وَاقِيًا وَرَدُّوا عَلَى نَارِ
الْعَدُوِّ بِالْمِثْلِ. وَتَكَرَّرَتْ مُحَاوَلَاتُ الْهُجُومِ وَلَكِنَّ الْخَسَائِرَ كَانَتْ مُوجِعَةً فَانْتَبَهَ الضَّابِطُ إِلَيَّ وَكَرَّرَ
رَشَاشَاتِ الْعَدُوِّ وَصَاحَ: « يَا أَحْمَدُ لَا بُدَّ مِنْ وَضْعِ اللَّغْمِ لِسَحْقِ الْجِدَارِ! إِزْحَفْ، سَوْفَ تَحْرِسُكَ
رَشَاشَاتُنَا - بِإِذْنِ اللَّهِ! »

أمين فارس ملحق

RIJEČI

وَاقِيًا - zaštitni, nešto što čuva

رَدَّ - vratiti

تَكَرَّرَ - ponoviti se

مُحَاوَلَاتٌ - nastojanja, pokušaji

خَسَائِرٌ - šteta, gubitak

مُوجِعَةٌ - bolan

اِنْتَبَهَ - primijetiti, opaziti

ضَابِطٌ - oficir

وَكْرٌ - gnijezdo, bunker

صَوْبَ - u pravcu, prema

خُطُوطٌ - linije

زَأَرَ - klikati

رَشَاشَاتٌ - mitraljezi

عَدِيدَةٌ - brojni

خَرَّ - pasti, baciti se

اِنْبَطَحَ - ispružiti se, leći

نَاجُونَ - spašeni

حِجَابٌ - zaklon, prepreka

أَعْدَاءُ - neprijatelji

مُتَّهَبٌ - pripravan

هَجُومٌ - napad

مَلَمَسٌ - dodir, kontakt

قُوَّةٌ - snaga

أَحَسَّ - osjećati

قَادِرٌ - moćan, snažan

سَحَقٌ - rušenje

فَجْأَةً - iznenada

ارْتَفَعَ - odjeknuti, začuti se

صَوْتُ - glas

قَائِدٌ - komandir

انْدَفَعَ - jurnuti, navaliti

خَافِضِي الرُّؤُوسِ - pognutih glava

بِإِذْنِ اللَّهِ - s Allahovom pomoći

حَرَسَ - čuvati, paziti, štititi

صَاحَ - povikati

لَا بُدَّ - mora (š), mora se

وَضَعَ - postavljanje

لُغْمٌ - mina

جِدَارٌ - zid(ovi)

ازْحَفَ - puži, kreni!

رَبَضَ - ležati, čučati

حُمَاةٌ - borci, čuvari

وَرَاءَ - iza

مَتَارِيسٌ - tranšea, zaklon

أَكْيَاسٌ - vreće

رَمْلٌ - pijesak

مُصَوَّبًا - uperivši

بُنْدُوقِيَّةٌ - puška

اِحْتَلَّ - zauzeti, okupirati

عَدُوٌّ - neprijatelj

تمرينات

1. Odgovori na sljedeća pitanja:

- Šta je radio Ahmed da se zaštiti u rovu?
- Šta je puška vojniku?
- Je li puška sva snaga jednom vojniku?
- Komandant je naredio napad, šta tada radi Ahmed?
- Zapucali su mnogi mitraljezi, kuda ide Ahmed?
- Kako izgleda napad u tom trenu?
- Ahmed kaže da je to kao da su se otvorila sva vrata od pakla!
- Treba izvršiti napad, Ahmed razmišlja kako?

- Komandant povika: „Ahmede puži!“ Šta to sad znači?
- Komandant mu zaželi sreću s Božijom pomoći!
- Gdje stoje tenkovi dok još nije počela bitka?

2. Evo kako bi na arapskom jeziku bila objašnjena „nejasna“ mjesta u tekstu:

– رَبَّضَ أَحْمَدُ مَعَ الْحِمَاةِ وَرَاءَ مِتَارِيسٍ : الْحِمَاةُ مُفْرَدُهُ الْحَامِي وَالْحَامِي لِلْوَطَنِ هُوَ الَّذِي يَدْفَعُ عَنْهُ الْعَدُوَّ

– المِتَارِيسُ مفردة المِتَرَسِ وهو ما يُسْتَتَرُ بِهِ مِنْ نِيرَانِ الْعَدُوِّ – كَأَكْيَاسِ الرَّمْلِ مَثَلًا

Ahmed se sa svojom družinom spustio u zaklon. Saborci, jednina je الحامي branilac domovine, to je onaj koji je brani od neprijatelja. المِتَارِيسُ jednina je to je mjesto u koga se sakriva od neprijateljske vatre, kao vreće od pijeska, npr.:

3. Prevedi na bosanski jezik:

(١) بِمَاذَا كَانَ يَشْعُرُ أَحْمَدُ وَهُوَ يَتَأَهَّبُ لِلْهُجُومِ عَلَى الْعَدُوِّ؟

(٢) لِمَاذَا لَمْ يَتِمَكَّنِ الْمُهَاجِمُونَ مِنْ اقْتِحَامِ خُطُوطِ الْعَدُوِّ أَوَّلًا؟

(٣) مَا هِيَ الْخُطَّةُ الَّتِي أَعَدَّهَا قَائِدُ الْهُجُومِ لِيَتَجَنَّبَ خَسَائِرَ أُخْرَى؟

(٤) لِمَاذَا عَيَّنَ أَحْمَدُ لِنَفْيِذِ هَذِهِ الْخُطَّةِ؟

(٥) كَيْفَ تَبَدُّو لَكَ شُجَاعَتُهُ؟

(٦) لِمَاذَا قَالَ الضَّابِطُ : ازْحَفْ يَا أَحْمَدُ!

Pronominalni sufiksi u funkciji objekta

Naučili smo lične zamjenice i zapamtili da one imaju svoj dugi i kratki oblik. Kad dođu u svom kratkom obliku, onda ova vrsta zamjenica ima dvije funkcije.

a) Ako stoji uz imenicu, čini s tim riječima genitivnu vezu koju mi prevodimo našim prisvojnim zamjenicama jer ih u arapskom jeziku nema. Tako nastale sintagme mogu se deklinirati, ali pri tome dobro pazi jer pronominalni sufiks je nepromjenljiv, mijenjat će se, dakle, samo imenica, npr.:

رَأَيْتُ مُدِيرَهَا - Vidjela sam njena direktora, بِمُدِيرِهَا - sa njenim direktorom, مُدِيرُهَا - njen direktor.

b) Kad dođu uz glagole, ovi će sufiksi imati funkciju objekta, npr.:

أَخَذْتُهَا - Uzela ga je, كَلَّمْتُهَا - Govorila sam joj.

c) Ako dođe uz 3. lice množine muškog roda u perfektu, onda će se na tom glagolskom obliku izgubiti zaštitni elif, pa će npr.: mjesto سَلَّمُونَا biti سَلَّمُوا - Pozdravili su nas.

d) Kad dođe na 2. lice muškog roda u množini perfekta, onda se zbog blaglasja na konzonat ispred pronominalnog sufiksa doda dug vokal -u-, npr.:

طَلَبْتُمُونِي - Tražili ste me, طَلَبْتُمُوهُ - Tražili ste ga.

Evo još jednom tebelarnog pregleda iako smo ga već ranije sreli - ali, da ponovimo:

Tabela 1.

	lice	jednina	dvojina	množina
1. lice	أَنَا	—	—	نَا
oba roda	أَنْتَ	—	—	نَا
2. lice m.r.	أَنْتَ	أَنْتَ	أَنْتَ	أَنْتَ
3. lice m.r.	أَنْتَ	أَنْتَ	أَنْتَ	أَنْتَ
2. lice ž.r.	أَنْتِ	أَنْتِ	أَنْتِ	أَنْتِ
3. lice ž.r.	أَنْتِ	أَنْتِ	أَنْتِ	أَنْتِ

Ovi se pronominalni sufiksi vežu uz jednu riječ koja sama po sebi nema značenja - ali kad se upotrijebe samostalno, takve konstrukcije imaju službu akuzativa - a često dolaze da potvrde ili istaknu akuzativ kao takav; npr.:

مَدَحَكَ الْمُدْرَسُ أَمْسَ - Jučer te je pohvalio profesor. Ali:

إِيَّاكَ مَدَحَ الْمُدْرَسُ أَمْسَ - Tebe (baš tebe, ne nekog drugog) je profesor pohvalio jučer.

Evo i tih samostalnih zamjenica još jedanput:

Tabela 2.

3. lice	-	2. lice	-	1. lice	-
هُوَ - on	إِيَّاهُ - njega	أَنْتَ - ti	إِيَّاكَ - tebe m.r.	أَنَا - ja	إِيَّايَ - mene
هِيَ - ona	إِيَّاهَا - nju	أَنْتِ - ti ž.r.	إِيَّاكِ - tebe ž.r.	(čita se kratko)	
هُمَا - njih dva (dvi je, dvoje)	إِيَّاهُمَا - njih d-u (dvi je, dvoje)	أَنْتُمَا - vas dva (dvi je, dvoje)	إِيَّاكُمَا - vas du (dvi je, dvoje)	نَحْنُ - mi	إِيَّانَا - nas
هُمْ - oni	إِيَّاهُمْ - njih m.r.	أَنْتُمْ - vi	إِيَّاكُمْ - vas		
هُنَّ - one	إِيَّاهُنَّ - njih ž.r.	أَنْتُنَّ - vi ž.r.	إِيَّاكُنَّ - vas ž.r.		

VJEŽBA 11

فِي جَبْهَةِ الْقِتَالِ (٢)

وَأَنْدَفَعَ أَحْمَدُ تَحْمِيهِ النَّيْرَانُ مُخْلَفًا وَرَاءَهُ فِتِيلًا طَوِيلًا كَأَنَّهُ خِيْطٌ يَرْبِطُهُ بِالْحَيَاةِ . وَفَجْأَةً شَعْرَ بِلْسَعَةٍ تَخْزُ فِخْذَهُ الْيُمْنَى وَأَحْسَ بَدَمِهِ الدَّافِيَّ يَسِيلُ . فَتَحَامَلَ عَلَى نَفْسِهِ وَاسْتَأْنَفَ زَحْفَهُ يَجْرُ سَاقًا تَزْدَادُ ثِقَلًا كُلَّمَا تَقَدَّمَ . وَكَأَنَّ نَظْرَاتِ أَصْحَابِهِ تَتَّبَعُهُ وَتَسْتَحِسُّهُ وَكَأَنَّ الْحَائِطَ يَنَادِيهِ وَيَجْتَذِبُهُ . . . وَغَزَرَ الدَّمُ السَّائِلُ مِنْ فِخْذِهِ . . . هَيَّا ! اِنْدِفَاعَةً وَاحِدَةً أُخْرَى ، وَزَحْفَةً ثَانِيَةً ، فَالْجِدَارُ قَرِيبٌ ! وَجَمَعَ أَحْمَدُ مَا تَبَقِيَ مِنْ قُوَّتِهِ ، وَارْتَمَى عَلَى الْحَائِطِ مُشِيرًا إِلَى أَصْحَابِهِ بِإِشْعَالِ الْفَتِيلِ .

ثُمَّ حَاوَلَ أَنْ يَنْشِي رَاجِعًا فَيَنْجُو بِنَفْسِهِ لَكِنَّ الْفِخْذَ الثَّقِيلَةَ الْغَارِقَةَ فِي دِمَائِهَا أَقْعَدَتْهُ وَسَمَّرَتْهُ فِي مَوْضِعِهِ . . . وَانْفَجَرَ اللَّغْمُ وَانْتَشَرَ غُبَارُ خَانِقٍ أَطْبَقَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ فَابْتَلَعَ الْعِمَارَةَ وَالْجُنْدِيَّ الْمَقْدَامَ . . . رَحِمَ اللَّهُ أَحْمَدًا ! . . .

أمين فارس ملحق

Tumačenje (aš-šarhu اَلشَّرْحُ)

- (١) خَرَّ الْكَثِيرُونَ : سَقَطُوا جَرَحَى وَمَوْتَى .
- (٢) الْخَسَائِرُ كَانَتْ مُوجِعَةً : أَوْجَعَهُ أَيِ أَلَمَهُ فَالْمُهَاجِمُونَ تَأَلَّمُوا مِنْ كَثْرَةِ ضَحَايَاهُمْ .
- (٣) وَكَرَّرَ رَشَاشَاتِ الْعَدُوِّ : الْمَوْقِعُ الْمَنِيعُ الَّذِي تَجَمَّعَتْ فِيهِ رَشَاشَاتُ الْعَدُوِّ .
- (٤) سَتَحَرَّسُكَ رَشَاشَاتُنَا : سَتَحْمِيكَ فِي زَحْفِكَ . فَالرَّشَاشَاتُ عِنْدَمَا تُطْلَقُ نَيْرَانَهَا تَحْمِي أَحْمَدَ مِنَ الْخَطَرِ لِأَنَّ الْعَدُوَّ الْمُشْتَغَلَ بِإِسْكَاتِهَا لَا يَنْتَبِهَ إِلَى زَحْفِهِ .
- (٥) مُخْلَفًا وَرَاءَهُ فِتِيلًا طَوِيلًا : الْفِتِيلُ هُوَ حَبْلٌ مُتَّصِلٌ بِاللُّغْمِ يَجْعَلُ تَفْجِيرَهُ مِنْ بَعِيدٍ أَمْرًا مَيْسُورًا .
- (٦) تَحَامَلَ عَلَى نَفْسِهِ : تَمَسَّكَ بِالصَّبْرِ وَتَحَكَّمَ فِي أَلَمِهِ وَغَلَبَ نَفْسَهُ .
- (٧) نَظْرَاتُ أَصْحَابِهِ تَسْتَحِسُّهُ : تَشْجَعُهُ عَلَى مُوَاصَلَةِ زَحْفِهِ .
- (٨) حَاوَلَ أَنْ يَنْشِي رَاجِعًا : أَرَادَ أَنْ يَعُودَ مِنْ حَيْثُ أَتَى لِيَبْتَغِدَ عَنْ مَكَانِ الْانْفِجَارِ .
- (٩) رَحِمَ اللَّهُ أَحْمَدًا : دُعَاءٌ بِمَعْنَى جَازَاهُ اللَّهُ أَحْسَنَ جَزَاءٍ عَنْ بَسَائِلَتِهِ وَعَلَى تَضَحِيَّتِهِ .

RIJEČI

أَقْعَدَ - onesposobiti	شَعَرَ - osjećati
مَوْضِعٌ - mjesto	لَسَعَةً - ubod, peckanje
انْتَشَرَ - raširiti se	فَخْذٌ - bedro, stegno
خَانِقٌ - zagušljivo	يُمْنَى - desno
ابْتَلَعَ - progutati	أَحَسَّ - osjećati
جُنْدِيٌّ - vojnik, borac	دَمٌ - krv
رَحِمَ اللَّهُ - Allah mu se smilovao	يَحْمِي - حَمَى - štititi, čuvati
دَافِئٌ - topao, vruć	مُخَلِّفًا - ostavljajući
سَالَ - teći, curiti	نِيرَانٌ - vatra
تَحَامَلَ - strpljivo podnositi bol	فَتِيلًا - upaljač, štapim
اسْتَأْنَفَ - nastaviti	طَوِيلٌ - dug
سَاقٌ - potkoljenica	خَيْطٌ - uže, konac
ازْدَادَ - povećati (se)	رَبَطَ - vezati
ثَقُلَ - otežati	حَائِطٌ - zid, gradina
تَقَدَّمَ - ići naprijed	نَادَى - pozivati
تَبَعَ - ići iza, slijediti	يَجْتَذِبُ - vuče, tegli
اسْتَحَثَّ - podstaknuti, bodriti	غَزَرَ - obilovati
ثَقُلَ - težina	سَائِلٌ - tekućina
غَارِقَةٌ - oblivena (krvlju)	هَيَّا - hajde
سَمَرَ - prikovati	تَبَقَّى - preostati
انْفَجَرَ - eksplodirati	ارْتَمَى - baciti se
غُبَارٌ - prašina	مُشِيرًا - dajući znak
أَطْبَقَ - prekriti	انْثَنَى - vratiti se
عِمَارَةٌ - zgrada	نَجَا - يَنْجُو - spasiti se
مُقْدَامٌ - neustrašiv	

1. Kad prevedeš dati tekst, saznat ćeš kako je i zašto Ahmed dao svoj život za svoju slobodu i svoju domovinu. Napiši (svojim riječima) nekoliko primjera iz života stotina naših šehida. Spomeni jednog tebi poznatog i kaži nam nekoliko rečenica iz njegovog života i borbe.

2. Odgovori na sljedeća pitanja:

1. Kako je Ahmed sebe žrtvovao?
2. Kako se odvijala borba?
3. Kad je planuo upaljač, šta se desilo?
4. Šta su mislili njegovi saborci?
5. O čemu je Ahmed razmišljao?
6. Kako je znao da je ranjen?
7. Je li se mogao vratiti natrag?

Razgovor:

U auto-kampu فِي مَعْسَكِرِ السَّيَّارَاتِ

1. Gdje je recepcija?	(١) أَيْنَ يُوجَدُ مَكْتَبُ الْإِسْتِقْبَالِ؟
2. Kolika je dnevna taksa?	(٢) كَمْ أَجْرَةٌ يَوْمٍ وَاحِدٍ؟
3. Koliko prostora mogu zauzeti?	(٣) كَمْ مِنْ فُسْحَةٍ يُمَكِّنُنِي أَنْ آخُذَ؟
4. Gdje mogu postaviti šator?	(٤) أَيْنَ أَسْتَطِيعُ أَنْ أُقِيمَ خِيْمَةً؟
5. Ima li ovdje električne rasvjete?	(٥) هَلْ يُوجَدُ هُنَا نُورُ الْكَهْرَبَاءِ؟
6. Mogu li dobiti priključak za rasvjetu?	(٦) هَلْ يُمَكِّنُنِي الْحُصُولُ عَلَى مُرْفَقِ الْإِنَارَةِ؟
7. Imate li sanitarne uređaje?	(٧) هَلْ عِنْدَكُمْ مَرَافِقُ صِحِّيَّةٌ؟
8. Gdje je praonica?	(٨) أَيْنَ تُوجَدُ مَغْسَلَةٌ؟
9. Ima li u blizini prodavnica živežnih namirnica?	(٩) هَلْ يُوجَدُ بِقُرْبٍ بَقَالٌ؟
10. Razlikuju li se cijene od mjesta do mjesta?	(١٠) هَلِ الْأَجْرَةُ مُخْتَلِفَةٌ مِنْ مَكَانٍ إِلَى مَكَانٍ؟

IZRAŽAVANJE GLAGOLA IMATI

U arapskom jeziku nema glagola imati. Arapi izražavaju posjedovanje pomoću prijedloga: **لِ - عِنْدَ - مَعَ**

Ono što se posjeduje stoji u nominativu. Nema neke razlike u upotrebi ovih prijedloga osim što se neki upotrebljavaju češće od drugih, kakav je slučaj sa prijedlogom **لِ** - za. Ako se prijedlog **لِ** upotrijebi sa kraćim oblicima ličnih zamjenica, izgovarat će se fethom, npr.

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينٌ - *Vama vaša vjera meni moja.*

Iz primjera je vidljivo da ako se radi o skraćenom obliku lične zamjenice za prvo lice tada će se prijedlog izgovarati kesrom (**لِي** - ja imam)

لَزَيْنَبَ عَيْنٌ جَمِيلَةٌ ili **لَزَيْنَبَ عَيْنَانِ جَمِيلَتَانِ** - *Zejneba ima lijepe oči (ili dva lijepa oka).*

Pošto su ovo ipak samo prijedlozi, sve će riječi uz koje stoje da pokažu posjedovanje, ako nisu nepromjenljive, stajati u genitivu. (U genitivu se smatraju i one na kojima se taj genitiv ne vidi) - npr.:

لَكَ سَاعَةٌ غَالِيَةٌ - *Ti imaš skupocjen sat.*

Kad je riječ o prijedlogu **عِنْدَ** - kod **لَدَى** - pri, kod, koji, i onako nosi to značenje, onda on pokazuje da se neko ili nešto nalazi kod nekog. Ali i to je vid posjedovanja npr.:

عِنْدَهُمْ أَخٌ - *Brat je kod njih. Ali i: Oni imaju brata.*

لَدَيَّ قَلَمٌ - *Ja imam olovku. Ali i: Olovka je kod mene.*

Prijedlog **مَعَ** - s, sa izražava posjedovanje u određeno vrijeme kad se o onome što se ima govori.

VJEŽBA 12

لَوَازِمُ السَّفَرِ

لَبِسَ نَجِيبٌ كِسْوَتَهُ الْجَمِيلَةَ وَأَخَذَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا فِي الْمِرْآةِ. ثُمَّ التَفَتَ إِلَى أَبِيهِ فَرَأَهُ يُسَوِّي رِبَاطَ رَقَبَتِهِ وَيَشُدُّ كُمِّي قَمِيصِهِ وَيَرْبِطُ خَيْطَ حِذَائِهِ وَيَطْوِي مِعْطَفَهُ الْخَفِيفَ عَلَى ذِرَاعِهِ وَهُوَ يَحْتُ زَوْجَتَهُ عَلَى هَيَا بِنَا فَلَمْ يَبْقَ وَقْتُ طَوِيلٌ لِلِإِسْرَاعِ لِأَنَّ وَقْتَ السَّفَرِ قَرِيبٌ.

— عَجَلِي! عَجَلِي!

— لَقَدْ أَتَمَمْتُ، فَأَغْلِقِ الْحَقِيْبَةَ!

— هَلْ وَضَعْتَ فِيهَا كُلَّ لَوَازِمِي؟

— لَمْ أَنْسَ شَيْئًا. فَقَدْ وَضَعْتُ لَكَ كِسْوَتَيْنِ وَأَرْبَعَةَ أَقْمِصَةٍ وَأَرْبَعَةَ أَزْوَاجٍ مِنَ الْجَوَارِبِ وَذَلِكَ بِالإِضَافَةِ إِلَى الْمَلَابِسِ الدَّاخِلِيَّةِ وَرِبَاطَاتِ الرِّقْبَةِ وَلَوَازِمِ النَّظَافَةِ وَالْحِلَاقَةِ...

RIJEČI

par čarapa - زَوْجٌ مِنَ الْجَوَارِبِ

sredstva za higijenu - لَوَازِمُ النَّظَافَةِ

odijelo - كِمَوَةٌ

stao se gledati - أَخَذَ يَنْظُرُ

okrenuti (se) - التَفَتَ

stavljati (vezati) - سَوَّى

povlačiti, zatezati - شَدَّ

košulja - قَمِيصٌ

pertle - خَيْطُ حِذَاءٍ

mantil - مِعْطَفٌ

podsticali, požurivati - حَثَّ

nije ostalo - لَمْ يَبْقَ

požuri! požuri! - عَجَلِي! عَجَلِي!

zatvori! - أَغْلَقَ

obukao je - لَبِسَ

lijepa - جَمِيلَةٌ

ogledalo - مِرْآةٌ

vidio ga je - رَأَاهُ

kravata - رِبَاطٌ

rukav - كُمٌ

vezati, svezivati - رَبَطَ

pripremiti, saviti - طَوَّى

pod ruku - عَلَى ذِرَاعٍ

svoju ženu (supругu) - زَوْجَتَهُ

vrijeme putovanja - وَقْتُ السَّفَرِ

već sam gotova - لَقَدْ أَتَمَمْتُ

kofer - حَقِيْبَةٌ

potrepština - لَوَازِمُ

حَلَاقَةٌ - brijanje

وَضَعَ - staviti

مَلَابِسٌ دَاخِلِيَّةٌ - donji veš

لَمْ أَنْسَ - nisam zaboravila

بِالإِضَافَةِ إِلَى... - pored, uz

مَحَلُّ لَبَيْعِ الْجَرَائِدِ PRODAVNICA NOVINA

Imate li strane novine (francuske)?

هَلْ عِنْدَكُمْ جَرَائِدُ أَجْنَبِيَّةٍ (فرنساوية)؟

Koje revije imate?

مَاذَا عِنْدَكُمْ مِنَ الْمَجَلَّاتِ؟

Ilustrirane novine imamo.

عِنْدَنَا مَجَلَّاتٌ مُصَوَّرَةٌ

Imamo sportske novine.

عِنْدَنَا جَرَائِدُ رِيَاضِيَّةٍ

Imamo modni žurnal.

عِنْدَنَا مَجَلَّةُ الزِّيِّ

Prevedi:

Koliko knjiga imaš u svojoj biblioteci?

Koliko stanovnika ima naš glavni grad?

Naša Republika Bosna i Hercegovina imala je prije ovog rata četiri miliona stanovnika.

Ja sam imala dva brata i tri sestre.

Kad odeš na trg, vidjećeš šta sve ima tamo.

Dan ima 12 sati a noć isto toliko.

Godina ima dvanaest mjeseci.

Ljeti ima katkad malo kiše.

Zimi ima mnogo snijega u našim krajevima.

Bosna ima mnogo rijeka i lijepih šuma.

VOKATIV (الْمُنَادَى - al munada)

Vokativ المنادى se upotrebljava u razgovoru (kad se nekom obratiš) ili kad nekog pozoveš. Nema dijaloga bez vokativa. Tako je i u našem jeziku. Ono što je neobično u vezi sa arapskim vokativom to je da on nema posebnog nastavka već se ime koje dolazi u službi vokativa završava na dammu ُ ili na fethu َ. Da bismo znali da se u datoj prilici radi o vokativu, upotrebljavamo vokativnu česticu i to na dva načina:

a) ako je jedna riječ i stavimo je u vokativ, moramo prije svega upotrijebiti vokativnu česticu iza koje u ovom slučaju stoji damma ُ npr.:

يَا رَجُلُ - čovječe

يَا أُمُّ - majko,

يَا رَفِيقُ - druže,

يا سَلْمَى - Selma,

يَا رَفِيقَةُ - drugarice,

يَا صَدِيقُ - prijatelju, i sl.

b) ako se genitivna veza kao konstrukcija upotrijebi u svrhu dozivanja, prvi dio genitivne veze المضاف nosi na sebi fethu َ npr.:

يَا أَيَّامَ الشَّبَابِ - dani mladosti,

يَا زَهْرَ الْوَرْدِ - ružin cvijete,

يَا لَيْلِي التَّعْلِيمِ - noći učenja,

يَا نُورَ الشَّمْسِ - sunčeva svjetlosti, itd.

Kao što je iz primjera vidljivo, ime koje se upotrebljava u vokativu ne može imati ni određeni ni neodređeni član. To je stoga što vokativna čestica ima snagu određenog člana, pa je i logično, da se jedna riječ ne može dva puta određivati, kao što je logično da kad se nekom obratiš, on mada nepoznat, nije više neodređen.

Ako ime koje upotrebljavamo u vokativu ima na sebi određeni član iz nekog poznatog razloga, onda se između njega i vokativne čestice upotrebljavaju čestice **أَيُّهَا** za muški i **أَيَّتُهَا** za ženski rod.

Ove čestice nemaju svoga posebnog značenja i ne upotrebljavaju se nigdje nego u vokativu. Dolaze pred određeno ime u vokativu samo zato da ublaže djelovanje vokativne čestice. Npr.:

يا أَيُّهَا النَّاسُ - ljudi!

يا أَيُّهَا الطَّالِبُونَ - studenti!

يا أَيُّهَا التَّالِمُونَ - učenici!

يا أَيَّتُهَا الصَّدِيقَةُ - prijateljice!

VJEŽBA 13

الْقُنْفُذُ الْأَعْمَى (١)

وَقَفَ كَشَافٌ يَحْرُسُ زُمَلَاءَهُ الَّذِينَ يَنَامُونَ فِي الْخِيْمَةِ. وَلَمَّا ظَهَرَ الْقَمَرُ وَأَضَاءَ الْمَكَانَ بِنُورِهِ اسْتَطَاعَ أَنْ يَرَى مَا حَوْلَهُ، فَرَأَى ثَلَاثَةَ قُنَافِذَ تَتَّجِعُ إِلَى قِطْعَةِ أَرْضٍ مُجَاوِرَةٍ فِيهَا عُشْبٌ أَخْضَرٌ. فَوَقَفَ يُرَاقِبُهَا فَوَجَدَهَا تَسِيرُ مُتَلَاصِقَةً حَتَّى وَصَلَتْ إِلَى الْعُشْبِ. فَوَقَفَ قُنْفُذٌ لِيَأْكُلَ وَجَرَى الْآخَرَانِ هُنَا وَهُنَاكَ. وَبَعْدَ مُدَّةٍ عَادَا وَاصْطَحَبَا هَذَا الْقُنْفُذَ وَسَارَا بِحِذَائِهِ. فَكَّرَ الْكَشَافُ فِي أَمْرٍ وَلَكِنَّهُ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُفَسِّرَ مَا شَاهَدَهُ.

RIJEČI

الْآخَرَانِ - druga dva

الْمَكَانُ - mjesto

مَا حَوْلَهُ - ono što je oko njega

ثَلَاثَةُ قُنَافِذَ - tri ježa

تَتَّجِعُ - uputili su se

اصْطَحَبَا - pridružila su se njih dvojica

فَكَرَّ - razmišljao je

لَمْ يَسْتَطِعْ - nije mogao

أَنْ يُفَسِّرَ - da objasni

هُنَا وَهُنَاكَ - tamo i ovamo

بَعْدَ مُدَّةٍ - poslije izvjesnog vremena

عَادَا - vratila su se njih dvojica

سَرَا - išla su njih dvojica

بِحِذَائِهِ - uporedo s njim

فِي الْأَمْرِ - o ovome, o pojavi

مَا شَاهَدَهُ - ono što je vidio

الْقُنْفُذُ الْأَعْمَى - slijepi jež

وَقَفَ يَحْرُسُ - stajao je na straži

زُمَلَاءَهُ - svoje drugove (kolege)

الَّذِينَ - koji

يَنَامُونَ - spavaju

فِي الْخِيْمَةِ - u šatoru

لَمَّا - pošto

ظَهَرَ - pojavio se

الْقَمَرُ - mjesec

أَضَاءَ - obasjao je (osvijetlio)

بِنُورِهِ - svojim svjetlom

إِلَى قِطْعَةِ أَرْضٍ - ka komadu zemlje

مُجَاوِرَةٍ - susjedna

عُشْبٌ - أَعْشَابٌ - trava, korov, bilje

رَاقِبٌ - posmatrao je, nadzirao je

مُتَلَاصِقَةً - jedan uz drugog priljubljen

لِيَأْكُلَ - da jede

جَرَى - razišao se, krenuo, tekao

1. Iz datog teksta izvadi sve imenice i stavi ih u vokativ. Najprije kao neodređene pa onda kao određene.

2. Pošto si izvadila (izvadio) imenice i napravio (la) određeni ili neodređeni vokativ uz poznate riječi, stavi to sve u rečenicu.

3. Prepričaj gornji tekst a onda se sjeti jesi li nešto slično vidio (vidjela) u prirodi.

4. Traži od izviđača u sljedećim rečenicama, da:

a) pazi na drugove dok oni spavaju u šatoru.

b) gleda u ježeve dok oni traže hranu.

c) da razmišlja o onome što je vidio.

UVODNE REČENIČNE PARTIKULE

Ako želimo posebno istaći subjekat, stavljamo ispred subjekta neku česticu, npr. **إِنَّ** - zaista:

إِنَّ الْمُفْتَشَّ دَخَلَ الْمَدْرَسَةَ - Zaista je inspektor ušao u školu.

a) Ovdje imamo akuzativ poslije čestice **إِنَّ** a treba da potvrdi značenje da je (stvarno on, ne neko drugi) inspektor ušao u školu. Ovdje je također lijep primjer da je (kao što se vidi) glagol ući u arapskom jeziku prelazan pa je riječ škola - direktan objekat. Evo još nekoliko primjera:

إِنَّ التِّلْمِيذَ عَلِمَ الدَّرْسَ - Učenik je zaista naučio lekciju.

إِنَّ الْإِنْسَانَ عَالِمٌ - Zaista je čovjek učen.

Ova čestica je često u upotrebi pa se i druge takve partikule, ukoliko imaju isti smisao, zovu **أَخَوَاتُ إِنَّ** (sestre čestice **إِنَّ**), a to su:

لَكِنْ - (čita se dugo ل) - ali, međutim, npr.:

لَكِنَّ خَالِدًا مُجِدٌّ - Ali, Halid je marljiv.

لَعَلَّ - možda, npr.:

لَعَلَّ الْجَيْشَ فِي الْقَرْيَةِ - Možda je vojska u selu.

b) **لَيْتَ** - kamo sreće (kao uzvik) npr.:

لَيْتَ دَوْلَتَنَا حُرَّةً - Kamo sreće da nam je država slobodna.

c) čestica **لَا** koja stoji pred imenskom rečenicom a znači apsolutno negiranje također traži akuzativ, npr.:

لَا حَيَاءَ لِمَنْ لَا أَدَبَ لَهُ - Nema nikakva stida onaj koji nema nikakva odgoja.

لَا كُفْءَ لَكَ - Tebi apsolutno niko nije ravan.

لَا كِتَابَ لِي - Nemam nikakvu knjigu.

VJEŽBA 14

فِي لَيْلَةِ الْهَجْرَةِ (١)

صَارَ الْمُسْلِمُونَ يَزِيدُ عَدَدَهُمْ يَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ، وَالْكَفَّارُ مُتَأَلِّمُونَ لِدَلِكِ وَخَائِفُونَ، وَلِذَلِكَ فَكَّرُوا فِي الْخَلَاصِ مِنَ الرَّسُولِ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِطَرِيقَةٍ عَجِيبَةٍ. قَدْ أَحْضَرُوا مِنْ كُلِّ قَبِيلَةٍ شَابًّا، وَطَلَبُوا مِنَ الشُّبَّانِ جَمِيعًا أَنْ يَشْتَرِكُوا فِي قَتْلِهِ، حَتَّى يَضِيعَ دَمُهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَيْنَ الْقَبَائِلِ، فَلَا يَسْتَطِيعُ قَوْمُهُ أَنْ يَأْخُذُوا بِثَأْرِهِ.

وَلَكِنَّ اللَّهَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يَحْفَظَهُ مِنْ كُلِّ شَرٍّ. فَقَدْ أَوْحَى إِلَيْهِ بِمَا دَبَّرَهُ الْكَفَّارُ وَأَذِنَ لَهُ بِالْهَجْرَةِ إِلَى يَثْرِبَ.

وَفِي لَيْلَةِ الْهَجْرَةِ اجْتَمَعَ الشُّبَّانُ الْكَفَّارُ حَوْلَ بَيْتِ الرَّسُولِ لِيَنْفِذُوا مَا دَبَّرُوهُ. فَلَمَّا كَانَ الْخُرُوجُ أَلْقَى اللَّهُ عَلَيْهِمُ النَّعَاسَ فَنَامُوا جَمِيعًا وَخَرَجَ الرَّسُولُ عَلَيْهِمْ وَمَرَّ مِنْ بَيْنِهِمْ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ. وَتَرَكَ فِي مَكَانِهِ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ نَائِمًا مُغْطًى بِبُرْدَتِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ عَلِيٌّ وَرَأَوْهُ تَأَلَّمُوا وَسَلَّوْهُ عَنِ الرَّسُولِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: إِنَّهُ قَدْ غَادَرَ الدَّارَ وَهَاجَرَ. فَاغْتَاظُوا، وَرَاحُوا يَبْحَثُونَ عَنْهُ فِي كُلِّ مَكَانٍ.

التَّرْجَمَةُ - PRIJEVOD

Broj muslimana povećavao se iz dana u dan. Neznabošci su se žalostili i ljutili zbog toga, ali i bojali se. Zbog toga su razmišljali da se riješe Poslanika, Allahova milost i spas na njega, na neobičan način. Pripremili su iz svakog plemena mladića i zatražili od svih mladića da se udruže u ubistvu njegovom tako da krv Poslanikova, Allahov spas na njega, padne među plemena, pa njegov narod neće moći da preduzme osvetu. Ali, Allah koji je poslao svoga Poslanika sa uputom i sa pravom vjerom, moćan je da ga zaštiti od svakog zla. Već mu je bio objavio šta mu neznabošci spremaju i odobrio mu je preseljenje u Jasrib.

U noći preseljenja sakupili su se mladići neznabožci oko kuće Poslanikove kako bi ostvarili ono što su mu bili namijenili. Kad je došlo vrijeme izlaska, Allah je njima poslao (spustio na njih) drijemež i pospali su svi. Prošao je Poslanik (pokraj njih) i izašao između njih, a oni to nisu ni osjetili. Poslanik je ostavio na tom mjestu Aliju ibn Ebu Taliba spavajući i pokrio ga svojim ogrtačem.

Kad se Alija probudio i kad su ga ugledali, naljutili su se i pitali ga za Posla-
nika, Allahov spas na njega, pa je odgovorio:

On je napustio kuću i odselio. Ražestili su se i nastavili tragati za njim svuda
(na svakom mjestu).

1. Zajedno smo, evo, preveli ovaj tekst. Vama ostaje da (uz pomoć prijevo-
da) povadite arapske riječi, i naravno da ih naučite.

U APOTECI - فِي الصَّيْدَلِيَّةِ

1. أَيَّةُ خِدْمَةٍ يُمَكِّنِي أَنْ أُؤَدِّيَهَا؟ - Šta vama treba (kako vas mogu uslužiti)?
2. عِنْدِي هَذِهِ الْوَصْفَةُ، هَلْ لَكَ أَنْ تُحَضِّرَهَا لِي؟ - Imam ovaj recept, možete li mi ga
pripremiti?
3. بِكُلِّ سُرُورٍ يَا سَيِّدِي - Sa velikim zadovoljstvom, gospodine!
4. مَتَى سَتَنْتَهِي مِنْ تَحْضِيرِهَا؟ - Kad će biti pripremljen?
5. فِي عَشْرِ دَقَائِقَ - Za deset minuta.
6. إِذَنْ يَجِبُ أَنْ أَنْتَظِرَ - Dakle, moram čekati.
7. نَعَمْ، بِإِمْكَانِكَ أَنْ تَنْتَظِرَ - Da, možete pričekati.

(Daj pitanja na sljedeće odgovore: ضَعْ أَسْئَلَةً لِلْأَجْوَبَةِ الْآتِيَةِ)

- ١ (نَعَمْ. عَلِمَ الرَّسُولُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِمَا دَبَّرَهُ الْكُفَّارُ.
- ٢ (أَلْقَى عَلَيْهِمُ اللَّهُ النَّعَاسَ فَنَامُوا.
- ٣ (كَانَ فِي مَكَانِ الرَّسُولِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ.
- ٤ (ذَهَبَ الرَّسُولُ بَعْدَ خُرُوجِهِ إِلَى دَارِ أَبِي بَكْرٍ.

(Popuni praznine odgovarajućim izrazima: اكْمِلْ مَا يَأْتِي بِالْعِبَارَاتِ الْمُنَاسِبَةِ:

- ١ (وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ)
- ٢ (جَمَعُوا مِنْ كُلِّ قَبِيلَةٍ شَابًا قَوِيًّا ل)
- ٣ (..... اجْتَمَعَ شُبَّانُ الْكُفَّارِ)
- ٤ (فَلَمَّا تَأَلَّمُوا)
- ٥ (فَاعْتَاطُوا فِي كُلِّ مَكَانٍ .)

SLAGANJE SUBJEKTA I PREDIKATA U GLAGOLSKOJ REČENICI

a) U glagolskoj rečenici: Predikat je na početku rečenice, zato se ona i zove glagolska. Subjekt slijedi odmah iza glagola a može biti u množini, dvojini ili jednini. Glagol će uvijek biti u trećem licu jednine muškog ili ženskog roda, npr.:

كَلَّمَ الْمُعَلِّمُ (الْمُعَلِّمَانِ – الْمُعَلِّمُونَ) - Govorio je učitelj (dva učitelja - učitelji).

خَرَجَتِ الْمُعَلِّمَةُ (الْمُعَلِّمَتَانِ – الْمُعَلِّمَاتُ) - Izašla je učiteljica (dvije učiteljice - učiteljice).

b) Ako subjekat bude zbirna imenica ili je u ženskom rodu a nije neposredno iza glagola, glagol može stajati u oba roda, npr.:

جَاءَ (جَاءَتْ) الْيَوْمَ الْأُخْتُ - Sestra je došla danas.

اخْضَرَ (اخْضَرَّتْ) الشَّجَرُ - Zazelenjelo je drveće.

c) Ako subjekat bude prirodnog ženskog roda u jednini ili u dvojini ili u množini, predikat - glagol će uvijek biti u trećem licu jednine ženskog roda.

شَرَبَتْ زَيْنَبُ - Zejneba je pila.

شَرَبَتْ زَيْنَبَانِ - Dvije Zejnebe su pile.

شَرَبَتْ زَيْنَبَاتُ - Zejnebe su pile.

d) Glagol može biti u jednini oba roda ako subjekat bude imenica ženskog roda, ali nije ženska osoba, npr.:

وَقَفَ (وَقَفَتْ) الْفُلُكُ - Stala je (zaustavila se) lađa.

فُتِحَ (فُتِحَتْ) السَّمَاءُ - Otvorilo se nebo.

e) Ako subjekat bude u pravilnom pluralu ženskog roda ili u nepravilnom pluralu (a mi smo već naučili da su svi nepravilni plurali ženskog roda), glagol će se slagati sa svojim subjektom ili će biti u jednini ženskog roda.

دَرَسَ (دَرَسَتْ) الطَّالِبَاتُ - Studenti su učili.

جَلَسَ (جَلَسَتْ) الرِّجَالُ - Ljudi su sjedili.

f) Kad subjekat bude imenica ženskog roda, ali ne slijedi odmah iza svog glagola, predikat može biti ili u ženskom ili u muškom rodu u jednini, npr.:

جَاءَ (جَاءَتْ) إِلَيْنَا فِي الضَّيْفِ الْيَوْمَ امْرَأَةٌ - Došla je danas nama u goste jedna žena.

Ako se u rečenici pojavi subjekat na prvom mjestu pa makar mu predikat i bio glagol, tada je riječ o imenskoj rečenici i u njoj postoji apsolutno slaganje, npr.:

النِّسَاءُ كَتَبْنَ - Žene su pisale.

الرِّجَالُ كَتَبُوا - Ljudi su pisali.

الرَّجُلَانِ كَتَبَا - Dva čovjeka su pisala.

VJEŽBA 15

فِي لَيْلَةِ الْهَجْرَةِ (٢)

... اتَّجَهَ الرَّسُولُ بَعْدَ أَنْ خَرَجَ مِنْ دَارِهِ إِلَى دَارِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَمِنْ هُنَاكَ انْطَلَقَا مَعًا إِلَى غَارٍ يُسَمَّى « غَارَ ثَوْرٍ » فَاحْتَجَبَا فِيهِ عَنِ الْأَنْظَارِ.

أَمَّا الْكُفَّارُ فَقَدْ ذَهَبُوا إِلَى دَارِ أَبِي بَكْرٍ، لِيَسْأَلُوهُ عَنْ مُحَمَّدٍ فَلَمْ يَجِدُوهُمَا، فَانْتَشَرُوا هُنَا وَهُنَاكَ يَبْحَثُونَ عَنِ الصَّدِيقَيْنِ قَبْلَ أَنْ تَتِمَّ هِجْرَتُهُمَا.

وَفِي أَثْنَاءِ الْبَحْثِ وَصَلَتْ بِهِمْ آثَارُ الْأَقْدَامِ إِلَى الْغَارِ... وَوَقَفُوا أَمَامَهُ يُرِيدُ بَعْضُهُم الدُّخُولَ وَلَكِنْ كَثِيرًا مِنْهُمْ قَالَ: كَيْفَ تَدْخُلُونَ هَذَا الْغَارَ وَقَدْ نَسَجَ الْعَنْكَبُوتُ خُيُوطَهُ عَلَى بَابِهِ؟! وَبَاضَتْ أَمَامَهُ الْحَمَامَةُ وَمَا زَالَتْ فِي مَكَانِهَا لَمْ تَتَحَرَّكْ؟! وَلَوْ أَنَّ إِنْسَانًا دَخَلَ هَذَا الْغَارَ لَأَزَالَ نَسِيجَ الْعَنْكَبُوتِ، وَأَطَارَ الْحَمَامَةَ، فَرَجَعُوا مُقْتَنِعِينَ بِهَذَا الرَّأْيِ.

وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي أَثْنَاءِ ذَلِكَ يَنْظُرُ فَيَرَى أَقْدَامَ الْكُفَّارِ فَيَخَافُ خَوْفًا شَدِيدًا، وَلَكِنَّ الرَّسُولَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَطْمَئِنُّهُ وَيَقُولُ لَهُ: « لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا ».

RIJEČI

نَظَرَ - vidjeti

خَافَ - bojati se

اطْمَأَنَّ - smiriti (se)

لَا تَحْزَنْ - ne žalosti se! ne tuguj!

إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا - zaista je Allah uz nas

أَزَالَ - ukloniti

اتَّجَهَ - uputiti se

رَضِيَ - biti zadovoljan

انْطَلَقَ - otići, udaljiti

غَارٌ - pećina, špilja

يُسَمَّى - nazvana

نَسَجَ - satkati, isplesti

عَنْكَبُوتٌ - pauk

خُيُوطٌ - niti, konci, vlakna

بَاضَ - nositi jaja

حَمَامَةٌ - golubica

مَا زَالَتْ فِي مَكَانِهَا - još uvijek je

na svom mjestu

تَحَرَّكَ - pokrenuti (se)

أَطَارَ - odletjeti, poplašiti

رَجَعَ - vratiti

رَأْيٌ - mišljenje

وَصَلَ - doći, prispjeti	ثَوْر - ime jednog arap. plemena
أَقْدَامٌ - stopala (noge)	اِحْتَجَبَ - sakriti se
وَقَفَ - zaustaviti (se)	أَنْظَارٌ - pogledi
أَمَامَ - ispred, pred	وَجَدَ - يَجِدُ - naći
أَرَادَ - htjeti	اِنْتَشَرَ - raširiti se
بَعْضُهُمْ - neki od njih	هُنَا وَهُنَاكَ - tamo i ovamo
دُخُولٌ - ulazak	تَمَّ - završiti
كَيْفَ - kako	فِي أَثْنَاءِ - za to vrijeme, u međuvremenu

1. Najprije u datom tekstu pronađi sve rečenice i imenske i glagolske. Zatim u rečenicama odredi odnos subjekta i predikata.

2. Analiziraj rečenice riječ po riječ (da se pri tome vidi i vrsta riječi i njene eventualne promjene i konačno njena služba u rečenici).

3. Napiši ukratko šta si iz vježbe zapazio(la) i svojim riječima, ali da se iz toga vidi koliko si razumio(jela) dati tekst.

Odgovori na sljedeća pitanja:

- 1) Gdje je otišao Poslanik, a.s., iz svoje kuće i zašto?
- 2) Kuda su zajedno otišli Ebu Bekr i Poslanik, a.s.?
- 3) Gdje su se sklonili?
- 4) Zašto neznabošci nisu ušli u pećinu?
- 5) Šta su vidjeli na ulazu u pećinu?
- 6) Čega se bojao Ebu Bekr?
- 7) Šta je potom rekao Poslanik Ebu Bekru?

RAZGOVOR

Na granici (carini) في الحدود

صَبَاحُكُمْ خَيْرًا - نَهَارُكُمْ سَعِيدًا - مَسَاءُكُمْ خَيْرًا يَا سَيِّدِي - Dobro jutro. Dobar dan. Dobra večer, gospodine.

أَهْلًا وَسَهْلًا - Dobro došli.

مِنْ فَضْلِكُمْ جَوَازَ سَفَرِكُمْ - Vašu putnu ispravu, molim.

مِنْ أَيْنَ وَصَلْتُمْ؟ - Odakle dolazite?

وَصَلْتُ مِنْ بُوسْنَةِ، مِنْ سَرَايَ - Došao sam iz Bosne, iz Sarajeva.

وَجَنَسِيَّتِكُمْ - Šta ste po narodnosti?

إِسْمُكُمْ مِنْ فَضْلِكُمْ، لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَقْرَأَ هَذَا - Molim vas, recite mi vaše ime, ne znam ovo pročitati.

هَلْ تُسَافِرُونَ فِي مُهِمَّةٍ رَسْمِيَّةٍ أَوْ لِسِيَّاحَةٍ؟ - Putujete li poslovno ili kao turist.

رَسْمِيًّا - Poslovno.

هَلْ يُمَكِّنُنِي الْحُصُولُ عَلَى تَأْشِيرَةِ الدُّخُولِ؟ - Mogu li dobiti ulaznu vizu?

جَوَازُ سَفَرِي مَا عِنْدِي، مَعَ صَدِيقِي - Moj pasoš nije kod mene, kod moga je prijatelja.!

PRIDJEVI - KOMPARACIJA

(مُقَارَنَةُ الصِّفَاتِ mukaranatu-s-sifati)

Kao i u našem jeziku i u arapskom jeziku pridjevi se mogu komparirati. Poređenje se vrši samo kod opisnih pridjeva. Komparacija ima tri stepena, iako prema paradigmi فعل superlativ nije posebno formuliran, nego se oblik komparativa odredi. Uostalom i nema posebnog imena za superlativ (samo su dva naziva za tri stepena!). Prvi stepen - pozitiv (الصِّفَةُ) izražava svojstvo nekog lica ili stvari bez pretenzija da vrši neko poređenje pa makar to lice ili stvar bili i naznačeni, npr.:

جَوُّ الرَّبِيعِ مُتَقَلِّبٌ كَجَوِّ الشِّتَاءِ - Proljetno vrijeme je promjenljivo kao i zimsko.

الرَّفِيقَةُ مُخْلِصَةٌ كَالْأُخْتِ - Drugarica je iskrena kao sestra.

هَذِهِ الْغُرْفَةُ وَاسِعَةٌ - Ova soba je prostrana.

شَعْرُ الْبِنْتِ طَوِيلٌ كَشَعْرِي - Djevojčina kosa je duga kao i moja.

Drugi stepen اسمُ التَّفْضِيلِ se upotrebljava kad želimo da izvršimo poređenje dva lica ili dvije stvari i istaknemo jedno nad drugim. Pravi se od prvog stepena pomoću paradigme أَفْعَلٌ bez obzira na rod i broj onoga što se poredi. Nikada nema određenog člana. Nikad ne može biti mudaf (prvi član genitivne veze). Paradigmi أَفْعَلٌ se dodaje prijedlog مِنْ - od, nego, npr.:

الْبِنْتُ أَجْمَلُ مِنَ الصَّبَاحِ - Djevojka je ljepša od zore.

الْدَّارُ أَكْبَرُ مِنْ قَلْعَةٍ - Kuća je veća nego tvrđava.

مَايَا وَزَدْنُكَمَا أَصْغَرُ مِنْكُمْ - Maja i Zdenka su mlađe od vas.

أَنْتُمْ أَعْلَمُ مِنْهُمْ - Vi ste učeniji od njih.

الْتُّفَاحُ أَحْلَى مِنْ تَيْنٍ وَعِنَبٍ - Jabuke su slađe od smokava i grožđa.

الْمُجَاهِدُونَ أَفْضَلُ مِنَ الْقَاعِدِينَ - Trudbenici su bolji od onih koji sjede.

الْمُتَعَلِّمَاتُ أَفْضَلُ مِنَ الْجَاهِلَاتِ - One koje su učene, bolje su od nepismenih.

Treći stepen اسمُ التَّفْضِيلِ pravi se po istoj paradigmi kao i drugi stepen, ali se odbaci prijedlog مِنْ, i mora biti određen (الْأَفْعَلُ). To je jedan način; a drugi je da

se paradigma **أَفْعَلُ** stavi u funkciju mudafa riječi koja je određena ili da bude mudaf ličnoj zamjenici koja je u množini. Osim toga treći stepen **اسم التفضيل** se mora slagati sa imenicom kojoj pripada u rodu, broju i padežu bez obzira da li je predikat ili atribut, npr.:

الرَّجُلُ الْأَفْضَلُ - najbolji čovjek

الْمَرْأَةُ الْفُضْلَى - najbolja žena

Mogu biti određeni (sa određenim članom) a mogu stajati i neodređeno. U singularu i ženskog i muškog roda mijenjaju se po nepotpunoj promjeni jer ne mogu imati neodređeni član, npr.:

الْبَتَانُ أَخْضَرُ - Bašta je zelena.

الْفَرَسُ أَعْمَى - Konj je slijep.

الْحَمَامُ أَسْوَدُ (سَوْدَاءُ) - Golubovi su crni.

Prema tome deklinacija ovih pridjeva izgledala bi ovako:

sing. m. r.	sing. ž.r.	pl. oba roda
Nom. أَحْمَرُ - crven	حَمْرَاءُ crvena	حُمْرٌ crveni, crvene
Gen. أَحْمَرٍ - crvena (crvenog)	حَمْرَاءَ crvene	حُمْرٍ crvenih
Akuz. أَحْمَرَ - crvena	حَمْرَاءَ crvenu	حُمْرًا crvene

Svaki od ovih oblika može biti i određen što, razumije se, zavisi od njegove službe u rečenici. Iz gornjih primjera vidljivo je da se ovi pridjevi, kad su neodređeni, mijenjaju po nepotpunoj promjeni i imaju samo dva padežna nastavka i to **—ُ**. Kad se, međutim, upotrijebe određeno, oni se odmah mijenjaju po potpunoj promjeni, npr.:

أَكْتُبُ بِالْقَلَمِ الْأَسْوَدِ - Pišem crnim perom.

Dvojina muškog roda i množina mijenjaju se kao i ostala imena. U dvojini ženskog roda se mjesto **ء** upotrebljava **و**, npr.:

اِشْتَرَيْتُ قَلَمَيْنِ أَسْوَدَيْنِ - Kupila sam dva crna pera.

أَكْتُبُ بِالْأَقْلَامِ السَّوْدَاءِ عَادَةً - Obično pišem crnim perima.

الْبِنْتُ لَهَا عَيْنَانِ زَرْقَاوَانِ - Djevojka ima dva lijepa plava oka.

Komparacija ovih pridjeva unekoliko se razlikuje od komparacije običnih

pridjeva. Svi pridjevi, koji imaju značenje fizičkih osobina i boja kao i oni koji su postali od oba participa اسم الفاعل والمفعول proširenih glagolskih oblika, komparativ i superlativ prave ovako: Pošto je pozitiv ovih pridjeva na oblik أَفْعَلُ (komparativa običnih pridjeva) أَزْرَقُ - plav, أَسْوَدُ - crn i sl. Prije nego što pristupimo komparaciji valja nam odabrati pridjeve (obične) koji znače malo, mnogo, jako, i sl. (To su pridjevi kako slijedi u daljem tekstu: jak, velik, malen, mnogobrojan i sl.). Stavimo te pridjeve u komparativ i onda od pridjeva koji znači boju ili fizičku osobinu napravimo glagolsku imenicu i stavimo je u akuzativ a od participa proširenih vrsta uzmemo infinitiv i također ga stavimo u akuzativ. Ukoliko izražavamo komparativ iza svega navedenog, uzmemo i prijedlog مِنْ - od, a ukoliko pravimo superlativ na običan pridjev kojim smo se poslužili dodamo određeni član. Tako imamo:

جَدِيدٌ - jak أَشَدُّ - jači

عَظِيمٌ - velik, uzvišen أَعْظَمُ - uzvišeniji, veći

كَبِيرٌ - velik أَكْبَرُ - veći

أَقْلَلُ - manji (nastalo od أَقْلَلُ) صَغِيرٌ - malen قَلِيلٌ -

أَكْثَرُ - mnogobrojniji كَثِيرٌ - mnogobrojan

أَبْلَغُ - jači, nadmoćniji, jasniji جَدِيدٌ - jak, nadmoćan, jasan بَلِيغٌ -

أَشَدُّ بَيَاضاً مِنْ - bjelji, bjelja أَبْيَضُ - bijel Npr.:

أَقْلَلُ بَيَاضاً مِنْ - manje bijel, manje bijela

أَلْأَشَدُّ بَيَاضاً - najbjelji, najbjelja

أَكْبَرُ إِنْصَافاً - pravedniji, pravednija مُنْصَفٌ - pravedan

أَكْبَرُ النَّاسِ إِنْصَافاً - najpravedniji, najpravednija

أَشَدُّ حَتِيَاً مِنْ - potrebniji, nužniji مُحْتَاجٌ - nužan, potreban

أَشَدُّ النَّاسِ حَتِيَاً - najnužniji, najpotrebniji, najnužnije, najpotrebnije

أَلرَّجُلَانِ الْأَفْضَلَانِ - dva najbolja čovjeka

أَلْمَرْأَتَانِ الْفُضْلَيَانِ - dvije najbolje žene

أَلرَّجَالُ الْأَفْضَلُونَ - najbolji ljudi

أَلنِّسَاءُ الْفُضْلَيَاتُ - najbolje žene

Oblik plurala može biti i nepravilan pa tako može أَفَاعِلُ za muški rod i فُعْلٌ za ženski rod.

أَعْلَمُ الْمُدَرِّسِ - najučeniji profesor ili الْمُدَرِّسُ الْأَعْلَمُ

أَعْلَمَا الْمُدَرِّسَيْنِ - dva najučenija profesora. الْمُدَرِّسَانِ الْأَعْلَمَانِ

أَعْلَمُوا الْمُدَرِّسِينَ - najučeniji profesori الْمُدَرِّسُونَ الْأَعْلَمُونَ

عُلْمَى الْمُدَرِّسَةِ - najučenija profesorica الْمُدَرِّسَةُ الْعُلْمَى

عُلَمَاءُ الْمُدَرِّسَاتِ - dvije najučenije profesorice. الْمُدَرِّسَتَانِ الْعُلَمَيَانِ

عُلَمَيَاتُ الْمُدَرِّسَاتِ - najučenije profesorice الْمُدَرِّسَاتُ الْعُلَمَيَاتُ

I kao što smo rekli, oblik plurala može biti nepravilan, npr.:

أَكْبَرُ النَّاسِ - svjetski velikani

أَصْغَرُنَا - najmlađi od nas أَصَاغَرُنَا - naši najmlađi i sl.

Ako upotrijebimo u superlativu oblike mudafa, on se može slagati sa svojom imenicom, a može uvijek biti u jednini muškog roda, npr.:

أَفْضَلُ (أَفْضَلُ) الرَّجُلَانِ - najbolji čovjek أَفْضَلُ الرَّجُلِ - dva najbolja čovjeka

أَفْضَلُ (أَفْضَلُ) الْمَرْأَتَانِ - najbolja žena أَفْضَلُ (أَفْضَلُ) النِّسَاءِ - dvije najbolje žene

أَفْضَلُ (أَفْضَلُ) النَّسَاءِ - najbolji ljudi أَفْضَلُ (أَفْضَلُ) الرَّجَالِ - najbolje žene

Pridjevi koji pokazuju fizičke osobine tijela i boje dolaze na sljedeće oblike:

أَخْضَرُ zelen singular muškog roda أَفْعَلُ

أَخْضَرَاءُ zelena فَعْلَاءُ singular ženskog roda

أَخْضَرَانِ dva zelena أَفْعَلَانِ dual muškog roda

أَخْضَرَاوَانِ dvije zelene فَعْلَاوَانِ dual ženskog roda

أَخْضَرٌ zeleni-zelene فُعْلٌ plural za oba roda

Kao što se iz oblika vidi, ovi pridjevi imaju već u pozitivu oblik komparativa običnih pridjeva pa ih zbog toga izdvajamo.

No bez obzira na to, oni se upotrebljavaju isto kao i ostali pridjevi, tj. mogu biti predikat ili objekat i slažu se sa imenicom uz koju stoje.

أَلْأَشَدُّ - mudar, razuman أَقْلُ عَقْلًا مِنْ - manje mudar, mudra, razuman(a) عَاقِلٌ -

عَقْلًا -najmudriji, najmudrija

Često se u slučaju komparacije sretnemo sa imenicama خَيْرٌ - dobro i شَرٌّ - zlo, koje se upotrebljavaju pridjevski i to u komparativu i superlativu. Kad dođu sa imenicama, onda su redovno u genitivnoj vezi. Ako dođu uz prijedlog مِنْ , onda ih prevodimo komparativom, npr.:

كَلْبٌ حَيٌّ خَيْرٌ مِنْ سَبْعِ مَيِّتٍ - Bolje je živ pas nego mrtva zvijer (u smislu naše poslovice: Bolje vrabac u ruci nego golub na grani!)

خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ - Najbolji je od ljudi onaj koji koristi ljudima.

الْجَهْلُ شَرُّ الْخِصَالِ - Neznanje je najgora osobina.

الْمَوْتُ خَيْرٌ مِنَ الْحَيَاةِ فِي الذُّلِّ - Smrt je bolja od života u poniženju.

أَعْظَمُ النَّاسِ حَقًّا عَلَى (شَيْءٍ) - Onaj koji ima najviše prava na (nešto).

الطُّلَّابُ أَشَدُّ النَّاسِ احتِياجًا إِلَى الْكُتُبِ - Učenicima (studentima) najviše trebaju knjige.

هُوَ أَعْظَمُ النَّاسِ إِكْرَامًا - On je najplemenitiji (od svih).

أَصْعَبُ مَا عَلَى الْإِنْسَانِ مَعْرِفَةُ نَفْسِهِ - Najteže je čovjeku da upozna sam sebe.

شَرُّ النَّاسِ الْمُفْسِدُ - Smutljivac je najgori čovjek.

هَذَا الْكَلْبُ أَبْلَغُ عَوْرًا مِنْ ذَلِكَ - Ovaj pas je ćoraviji od onoga.

الْتُّفَاحُ أَشَدُّ حُمْرَةً مِنَ الْإِجَاصِ - Jabuke su crvenije od krušaka.

هُوَ شَرُّ النَّاسِ - On je najgori čovjek.

أَنْتَ مُحْتَاجٌ إِلَى هَذَا الدَّفْتَرِ وَأَنَا أَشَدُّ احتِياجًا إِلَيْهِ مِنْكَ - Tebi treba ova sveska, ali ona meni treba više nego tebi.

شَرُّ الْمَصَائِبِ - Najgora nesreća.

VJEŽBA 16

محمود (١)

بَذَلَ بَعْضُ الْفَلَاحِينَ كُلُّ مَا يَمْلِكُ مِنَ الدَّرَاهِمِ فِي سَبِيلِ تَعْلِيمِ ابْنِهِ مُحَمَّدٍ بِالمَدْرَسَةِ. وَأَتَى يَوْمَ تَوْزِيعِ الْجَوَائِزِ وَكَانَ الْوَلَدُ قَدْ اجْتَهِدَ وَقَضَى كَامِلَ السَّنَةِ الْمَدْرَسِيَّةِ يُزَاوِلُ تَعْلَمَهُ بِجِدٍّ وَنَشَاطٍ. وَهَآ هُوَ ذَا مَعَ أَبِيهِ بِسَاحَةِ الْمَدْرَسَةِ.

وَبَعْدَ مَا انْتَهَى النَّاطِرُ الْعَامُّ مِنْ خِطَابِهِ الْإِفْتِتَاحِيِّ أَخَذَ فِي سَرْدِ أَسْمَاءِ الْفَائِزِينَ عَلَى أَسْمَاعِ الْحَاضِرِينَ. فَابْتَدَأَ بِجَوَائِزِ الشَّرَفِ وَتَقَدَّمَ فِتْيَانُ كِبَارٌ وَتَسَلَّمُوا مُجَلَّدَاتٍ ضَخْمَةً وَصَافَحَهُمُ الْأَعْيَانُ مُهْنَيْنِ. مَرَّ هَكَذَا بَعْضُ دَقَائِقَ...

RIJEČI

بَعْدَ مَا - pošto je

انْتَهَى - završio

النَّاطِرُ الْعَامُّ - glavni inspektor

الْخِطَابُ الْإِفْتِتَاحِيُّ - pozdravni govor

أَخَذَ - počeo je

سَرْدُ أَسْمَاءٍ - nabrajanje imena

الْفَائِزُونَ - uspješni /koji su prošli/

أَسْمَاعٌ - slušanje, sluh, uho

ابْتَدَأَ - počeo je

جَوَائِزُ الشَّرَفِ - počasne nagrade

تَقَدَّمَ - pristupali su

فِتْيَانُ كِبَارٌ - odrasli mladići

مَدْرَسِيَّةٌ - školska

زَاوِلَ - ustrajao je

بِجِدٍّ - ozbiljno

نَشَاطًا - intenzivno, žustro, aktivno

بَذَلَ - dao je, žrtvovao je

بَعْضُ الْفَلَاحِينَ - neki od zemljoradnika

كُلُّ مَا يَمْلِكُ - sve što ima

الدَّرَاهِمُ - drahme /novac/ /moneta/

سَبِيلٌ - put

تَعْلِيمٌ - odgoj, obrazovanje

ابْنُهُ - svog sina

أَتَى - došao je

يَوْمٌ - dan

تَوْزِيعٌ - predaja, podjela

جَوَائِزٌ - جَائِزَةٌ - uspjeh, postizanje

اجْتَهِدَ - bio je marljiv, trudio se

قَضَى - proveo je

كُلُّ السَّنَةِ - cijela godina

وَهَآ هُوَ ذَا - i evo ga!

سَاحَةُ الْمَدْرَسَةِ - školsko dvorište

ضَخْمَةٌ - ogromna	أَعْيَانٌ - visoke ličnosti
صَافَحَ - rukovati se	هَنَأَ - čestitati
السَّنَةُ التَّحْضِيرِيَّةُ - pripremna godina	مَرَّ - prošla je
الْجَائِزَةُ الْعُلْيَا - prva nagrada, visoka	هَكَذَا - ovako
حَصَلَ عَلَى - dobio je, dostigao je	بَعْضُ دَقَائِقَ - nekoliko minuta
وَقَفَ - stao je, ustao je	النَّاطِرُ - inspektor
طِفْلٌ صَغِيرٌ - mali dječak	شَرِبَ - popio je
اتَّجَهَ - uputio se	كَأْسٌ - čaša
نَحْوَ الْمِصْطَبَةِ - prema podijumu	مَاءٌ - voda
اسْتَمَرَ - nastavio je	صَقَلَ - čišćenje, poliranje, pročišćavanje
الْجَائِزَةُ الْأُولَى - prva nagrada	صَوْتُهُ - svog glasa
عِلْمُ الْحِسَابِ - matematika	شَرَعَ - visoko podigao, podviknuo je
عِلْمُ النَّحْوِ - gramatika	أَحْرَزَ - postigao je
كَرَّرَ - ponavljao je	حَفْلَةٌ - priredba
سَبْعَ مَرَّاتٍ - sedam puta	تَسَلَّمُوا - primali su
جَمِيعُ الْجَوَائِزِ - sve premije, nagrade	مُجَلَّدَاتٌ - svesci knjiga

1. Prevedi dati tekst uz pomoć datih i prethodno naučenih riječi. Zatim iz teksta izvadi pridjeve (obične, one koji pokazuju boje i fizičke mahane, participi).

2. Izvađene pridjeve kompariraj. Pazi, pridjevi koji pokazuju boje i fizičke osobine te participi mijenjaju se nepotpuno samo u slučaju kad nisu određeni. Vodi računa i o tome da se pridjev mora slagati sa imenicom uz koju stoji i to u potpunosti u slučaju atributa. U slučaju predikata u svemu, samo ne u određenosti i neodređenosti.

3. Od poznatih (datih) pridjeva napravi nove rečenice uz upotrebu komparacije.

4. Opiši slučaj svoj ili svog druga ili drugarice koja je dobila nagradu za najbolji uspjeh u školi.

5. Odgovori na pitanja: Gdje je bio Mahmud i njegov otac? Zašto je bila organizirana priredba? Zašto je glavni inspektor popio čašu vode popio? Koji je to učenik koji je dobio sve najbolje ocjene? Zašto je Mahmudov otac uzbuđen? Ko je čestitao odličnom učeniku uspjeh? Koga je prvog prozvao glavni inspektor?

Šta je dobio Mahmud za nagradu kao najbolji učenik?

Ima u arapskom jeziku jedna kategorija pridjeva koji već u pozitivu imaju pojačan smisao i zovu se مبالغة اسم الفاعل (pridjevi koji su slični participu aktivnom). Ovi se pridjevi ne kompariraju kao što se ne kompariraju ni oni pridjevi koji svojim značenjem isključuju mogućnost komparacije (opisni pridjevi).

Npr.: مَيِّتٌ - mrtav, عُرْيَانٌ - gol

Oba participa (aktivni i pasivni) često u arapskom jeziku imaju značenje običnog pridjeva, npr.: عَالِمٌ - učen, مَعْلُومٌ - poznat, مَشْهُورٌ - znamenit ili imenice, npr.: كَاتِبٌ - pisar, مَكْتُوبٌ - pismo

Evo oblika:

غَدَرٌ - vrlo nevjeran

يَقِظٌ - vrlo oprezan, budan (يَقِظٌ - فَعِلٌ)

غَفُلٌ - vrlo nemaran

أَكُولٌ - izjelica

عُجَابٌ - vrlo čudnovat

جَبَّارٌ - silnik, tiranin

كُبَّارٌ - vrlo veliki

قُدُّوسٌ - svet

صَدِيقٌ - vrlo istinit

فَارُوقٌ - uviđajan, koji dobro procjenjuje, razlučuje

قَيُّومٌ - koji je od iskona, moćan, nadmoćan

مِسْكِينٌ - vrlo siromašan

نَوْمَةٌ - pospanac

PRISVOJNI PRIDJEV

(اسم المنسوب **ismu-l- mansubi**)

Pridjevi koji se prave od imena da pokažu pripadanje nekoj porodici, gradu, narodu, zanimanju, kategoriji, pravcu, shvatanju i sl. zovu se اسم المنسوب od kojena riječi i gl. obliku نَسَب - pripadati.

Prave se tako da se imenici u jednini u muškom rodu jednostavno doda nastavak يٌ pred kojim se nalazi vokal i _ .

Npr.: دِمَشْقُ - Damask, دِمَشْقِيٌّ - damašćanski, عَقْلٌ - razum, pamet, عَقْلِيٌّ - razuman, pametan, عَرَبٌ - Arap, عَرَبِيٌّ - arapski, سِيَاسَةٌ - politika, سِيَاسِيٌّ - politički, شَعْبٌ - narod, شَعْبِيٌّ - narodni itd.

Ako nam إِسْمُ الْمَنْسُوبِ treba od imena koje je u dvojini ili množini, valja se vratiti na oblik singulara, npr.: اِثْنَانٌ - dva, اِثْنَيْنِ - dvojni, أَخْلَاقٌ - moral, خُلُقِيٌّ - moralni.

Ako se od imena u koga je na kraju ة želi napraviti pridjev pripadanja, odbacimo ة , pa će biti npr.: (kao kod سِيَاسَةٍ)

مَدْرَسَةٌ - škola, مَدْرَسِيٌّ - školski (مَدْرَسِيَّةٌ - školska)

مَدِينَةٌ - grad, مَدَنِيٌّ - gradski (مَدَنِيَّةٌ - gradska)

Ako nam ovaj pridjev treba u ženskom rodu, onda se kao i u običnih pridjeva jednostavno doda na kraju, npr.:

الْجَامِعَةُ - univerzitet, الْجَامِعِيٌّ - univerzitetski, الْجَامِعِيَّةُ - univerzitetska

Jednom napravljen pridjev ovim putem, kako smo to prikazali, ponaša se kao i obični pridjev, tj. ima dvojину, pravilne plurale (m. i ž.r.) Npr.:

مِصْرِيٌّ - Egipat, مِصْرِيٌّ - egipatski, مِصْرِيَّانِ - dva egipatska, مِصْرِيَّوْنَ - egipatski (pl.m.r.)

مِصْرِيَّةٌ - egipatska, مِصْرِيَّتَانِ - dvije egipatske, مِصْرِيَّاتٌ - egipatske, (i dalje)

الْجَرِيدَةُ الْمِصْرِيَّةُ - egipatske novine, الْجَرِيدَتَانِ الْمِصْرِيَّتَانِ - dvije egipatske novine

الصَّحْفِيُّ الْمِصْرِيٌّ - egipatski novinar, الصَّحْفَيَّانِ الْمِصْرِيَّانِ - dva egipatska novinara

الصَّحْفِيَّةُ الْمِصْرِيَّةُ - egipatska novinarka, الصَّحْفِيَّتَانِ الْمِصْرِيَّتَانِ - dvije egipatske novinarke i sl.

Nekad i ovaj pridjev ima svoje paradigme i tada ima značenje nekog zanimanja ili onoga koji raspolaže nekim dobrima. To su ovi oblici:

فَعَّالٌ - nosač, حَدَّادٌ - kovač, قَصَّابٌ - mesar

فَاعِلٌ - vlasnik datula, لَابِنٌ - onaj koji ima mlijeka

فَعِلٌ - koji posjeduje hranu, لَبِسٌ - koji posjeduje odjeću

Neppravilni su oblici od ovih riječi, kao što su:

أَبٌ - otac, أَبَوِيٌّ - očinski, أَخٌ - brat, أَخَوِيٌّ - bratski

لُغَةٌ - jezik, لُغَوِيٌّ - jezički, سَنَةٌ - godina, سَنَوِيٌّ - godišnji

Npr.:

اللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ جَمِيلَةٌ وَمَنْطِقِيَّةٌ - Arapski jezik je lijep i logičan.

الْجَرَائِدُ الْبُسْنَوِيَّةُ وَاسِعَةٌ - Bosanske novine su opširne.

الْعَادَاتُ الشَّعْبِيَّةُ مُعَلِّمَةٌ - Narodni običaji su poučni.

الْحُبُّ الْأَخَوِيُّ فَاضِلٌ - Bratska ljubav je vrijedna.

الْمُدَرِّسُ نَحْوِيٌّ وَلُغَوِيٌّ جَيِّدٌ - Profesor je dobar gramatičar i jezičar.

هِيَ بُسْنَوِيَّةٌ وَأَنْتَ سُورِيَّةٌ - Ona je Bosanka, a ti si Sirijka.

الْحُبُّ الْأُمِّيُّ وَإِطَاعَةُ الْأَوْلَادِ غَالٍ - Dragocjena je majčinska ljubav i dječija poslušnost.

الْإِمْتِحَانُ الشَّفَوِيُّ وَالتَّحْرِيرِيُّ صَعْبٌ - I usmeni i pismeni ispit je težak.

لَا حَيَاةَ لَوْ لَا الدَّوْرَةُ الدَّمَوِيَّةُ كَمَا يَلْزَمُ - Nema života ako krvotok nije kako treba.

الْجَارُ خَيَّاطٌ وَأَخُوهُ حَدَّادٌ - Susjed je krojač, a brat mu je kovač.

VJEŽBA 17

محمود (٢)

شَرِبَ النَّاطِرُ كَأْسَ مَاءٍ لِصَقْلِ صَوْتِهِ ثُمَّ شَرَعَ يَقُولُ: أَلْسَنَةُ التَّحْضِيرِيَّةِ، الْجَائِزَةُ الْعُلْيَا حَصَلَ عَلَيْهَا التَّلْمِيزُ مَحْمُودٌ. فَوَقَفَ الطِّفْلُ الصَّغِيرُ وَاتَّجَهَ نَحْوَ الْمِصْطَبَةِ وَأَخَذَ كِتَابًا جَمِيلًا أَحْمَرَ وَاسْتَمَرَ النَّاطِرُ يَقُولُ الْجَائِزَةَ الْأُولَى فِي عِلْمِ الْحِسَابِ - مَحْمُودٌ وَالْجَائِزَةَ الْأُولَى فِي عِلْمِ النَّحْوِ مَحْمُودٌ وَالْجَائِزَةَ الْأُولَى فِي الْعُلُومِ الْعَامَّةِ مَحْمُودٌ وَهَكَذَا كَرَّرَ صَوْتُ النَّاطِرِ اسْمَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ فَأَحْرَزَ الْوَلَدُ جَمِيعَ الْجَوَائِزِ.

1. Napravi اِسْمُ الْمَنْسُوبِ iz svake imenice koju nađeš u tekstu.
2. Od dobivenih prisvojnih pridjeva napravi rečenice.
3. Prepričaj dati tekst i poveži, ga sa sličnim događajem iz tvoje okoline.
4. Od pridjeva اِسْمُ الْفَاعِلِ مُبَالِغَةً napravi rečenice sa određenim smislom za svaki oblik po jednu.
5. Ponovi nepravilne plurale i iz datog teksta izdvoji njihove oblike.
6. Iz datih primjera objasni sve rečenične konstrukcije.
7. Ponovi dvojину i od poznatih riječi u dvojini napravi 10 rečenica.

NEODREĐENE, ODRIČNE I POVRATNE ZAMJENICE SVI, SVE, SVA

Posebno nam valja istaći da arapski jezik nema više vrsta zamjenica. Naše neodređene, odrične i refleksivne (povratne) zamjenice zamjenjujemo nekim određenim imenicama koje se u arapskom jeziku ponašaju potpuno kao i svaka druga imenica (dekliniraju se i upotrebljavaju na isti način kao i svaka druga promjenljiva riječ).

Umjesto naših zamjenica „neko“ i „nešto“ (u svim padežnim varijantama), u arapskom jeziku se upotrebljava izraz أَحَدٌ - jedan, neki - i za ženski rod إِحْدَى - jedna, neka, ili وَاحِدٌ i وَاحِدَةٌ .

Imenica koja dolazi sa ovim riječima uvijek je u genitivu i dosta često sa prijedlogom مِنْ , zato jer ovi izrazi imaju uglavnom i najčešće partitivno značenje, npr.: إِحْدَى النِّسَاءِ اللَّاتِي حَضَرْنَ أُمِّي - Jedna od žena koje su prisutne je moja majka. أَحَدٌ مِنْهُمْ - Jedan od njih

إِحْدَى الْكُتُبِ الَّتِي عَلَى الْمَكْتَبِ لَهُ - Jedna od knjiga koje su na stolu je njegova.

I kao što se iz primjera vidi, ono što bi se trebalo izraziti preko ovih zamjenica je u genitivu plurala i uvijek određeno. Potpuno isto se ponašaju i zamjenice samo su uglavnom nepromjenljive pa se padež na njima ne vidi. Npr.: إِحْدَاهُمَا - jedna od njih dvije. Imenica بَعْضٌ neki, neka (bez obzira na rod) upotrebljava se jednako kao i أَحَدٌ odnosno إِحْدَى npr.: بَعْضُ النَّاسِ صَادِقُونَ - Neki ljudi su iskreni.

بَعْضُ الْأُمّهَاتِ مَا كَرِيمَاتٌ - Neke majke nisu milostive.

بَعْضُ الْأَطْفَالِ مَا مُطِيعَةٌ - Neka djeca nisu poslušna.

بَعْضُ الطَّالِبِينَ مُجِدُّونَ - Neki su učenici veoma marljivi.

بَعْضُ أَصْدِقَائِنَا صَحَفِيُّونَ - Neki naši prijatelji su novinari.

Kad se riječ بَعْضٌ upotrebljava poslije singulara neke imenice, onda ona pokazuje dio neke cjeline, npr.:

سَافَرْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ - Putovali smo dan ili neki dio dana.

شَرِبْتُ بَعْضَ الْمَاءِ وَأَكَلْتُ بَعْضَ الْخُبْزِ - Popila sam vode i pojela hljeba.

Isto značenje ima i imenica شَيْءٌ - stvar, koja se u značenju „nešto“ dolazi onako kao i imenica بَعْضٌ samo se ova upotrebljava za neživo i za stvari uopće, npr.:

كَانَ فِي جَيْبِي شَيْءٌ مِنَ النُّقُودِ - Imala sam u džepu nešto novaca.

كَانَ فِي حَقِيبَتِي شَيْءٌ مِنَ الْوَرَقِ - U mojoj torbi je bilo nešto papira.

Mjesto neodređene zamjenice mogu se upotrebljavati i imenice **إِنْسَانٌ** i **رَجُلٌ**
npr.: جَاءَ رَجُلٌ قَبْلِي - Došao je neko prije mene.

عَرَفْتُ إِنْسَانًا يُشَبِّهُكَ - Upoznala sam nekoga ko liči na tebe.

Može se u smislu neodređenosti upotrijebiti i zamjenica **مَا** koja tada dolazi iza imenice i to neodređeno, npr.: **كِتَابٌ مَا** - neka knjiga, **مَدْرَسَةٌ مَا** - neka škola, **بِنْتُ مَا** - neka djevojka. U izgovoru tada dolazi do jednačenja pa se sve ovo čuje kao npr.: bintumma i sl.

Imenica **بَعْضٌ** se upotrebljava i u značenju jedan drugog, jedan s drugim, i uzajamno. **بَعْضٌ لِبَعْضٍ ، بَعْضُنَا بَعْضًا**

Sve ove izraze ćemo naći i u značenju „niko“, „ništa“, ali samo u negativnoj rečenici. Dakle, ovo su istovremeno i odrične zamjenice i upotrebljavat će se potpuno jednako kao i neodređene. Npr.:

مَا جَاءَ رَجُلٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ الْيَوْمَ - Danas niko nije došao u školu.

لَمْ أَرَ أَحَدًا أَمَامَ الدَّارِ أَمْسَ - Jučer nisam vidjela nikoga pred kućom.

مَا كَانَ لِي شَيْءٌ فِي يَدِي - Nisam imala ništa u ruci.

مَا وَجَدْتُ شَيْئًا أَمَامَكَ - Nisam ništa našla pred tobom.

Nema u arapskom jeziku ni specijalnih izraza, odnosno određenih zamjenica koje bi bile u funkciji naših refleksivnih (povratnih) zamjenica, pa se takve konstrukcije nadoknađuju imenicama: **نَفْسٌ** - duša, **شَخْصٌ** - osoba, **ذَاتٌ** - **عَيْنٌ** - **ذَاتٌ** - osoba, koje redovno dolaze sa sastavljenim ličnim zamjenicama i tako s njima grade genitivnu vezu. Pošto se ovdje radi o pravoj imenici, one se dekliniraju, a prema licima i broju mijenja se samo sastavljena lična zamjenica. Npr.:

نَظَرَ نَفْسَهُ فِي الْمِرْآةِ - Gledao je sebe u ogledalu.

زَارَنِي هُوَ بِشَخْصِهِ - Posjetio me on lično.

أَخَذْتُ هَذَا الْكِتَابَ أَنَا بِيَدَاتِي - Tu knjigu uzela sam ja lično.

فِي نَفْسِ الْوَقْتِ كَأَنْتَ - U isto vrijeme kad i ti.

فِي الْوَقْتِ نَفْسِهِ كَأَنْتَ - U isto vrijeme kad i ti.

عِشْنَا فِي نَفْسِ الْمَدِينَةِ - Živjeli smo u istom gradu.

قُلْتُ لِي نَفْسَ الْكَلِمَاتِ كَمَا قُلْتَ لَكَ - Rekla si mi iste riječi kao i ja tebi.

كَانَ الْعُلَمَاءُ أَنْفُسُهُمْ فِي الْكُلِّيَّةِ - Na fakultetu su bili učenjaci lično.

قَرَأْنَا مَقَالَاتٍ نَفْسَهَا كَأَمْسٍ - Čitali smo iste članke kao i jučer.

Valja istaći da se ove riječi mogu upotrijebiti i pridjevski kao što je iz zadnja dva-tri primjera vidljivo.

Imenicama **غَيْرٌ** i **عَدَمٌ** izražavamo nepostojanje onoga (lica, stvari, osobine i sl.) uza šta upotrijebimo ove riječi, pa to, donekle, odgovara našim odričnim zamjenicama. Treba samo istaći da se imenica **عَدَمٌ** upotrebljava samo uz imenice dok izraz **غَيْرٌ** može da doći i uz zamjenice, pridjeve i druge riječi. Kombinirati sa ovim dvjema imenicama se može vrlo široko. Npr.:

فِي غَيْرِ هَذَا الْمَكَانِ - na drugom mjestu

عَدَمُ الْاِشْتِبَاكِ - neuplitanje

عَدَمُ الْاِلْتِفَاتِ - nepažnja, neobazrivost

عَدَمُ الْاِمْكَانِ - nemogućnost

عَدَمُ التَّرْتِيبِ - nered

عَدَمُ التَّدْخُلِ - nemiješanje

عَدَمُ الْاِخْتِبَارِ - neiskustvo

عَدَمُ الْاِنْحِيَاكِ - neangažiranje

غَيْرُ ذِي خُطُورَةٍ - beznačajan, nevažan

غَيْرُ نِهَايَةٍ - beskonačnost

بِغَيْرِ قَلِيلٍ مِنَ الْمَرَارَةِ - ne bez izvjesne gorčine

عَدَمُ الْاِهْتِمَامِ - nepažnja

إِلَى غَيْرِ النِّهَايَةِ - do beskraja

عَدَمُ التَّنَاسُبِ - nesklad

غَيْرُ ذِي مَوْضُوعٍ - nije na dnevnom redu

أَرْضٌ غَيْرُهُ - tuđa zemlja

عَلَى غَيْرِ رَغْبَةٍ مِنْهُ - protiv svoje volje

Na sličan način se u arapskom jeziku izražava naša zamjenica „svi, sve, sva“ i pridjevski izraz „svaki, svaka, svako.“ U tu svrhu u arapskom jeziku upotrebljavamo izraze **كُلُّ** i **جَمِيعٌ**, koji obično dolaze u genitivnoj vezi sa riječju uz koju stoje. Ta genitivna veza može biti i određena i neodređena. Ako je genitivna veza neodređena i mudaf ilejhi stoji u jednini, onda **كُلُّ** znači svaki, svaka, svako, npr.:

كُلُّ مَدِينَةٍ - svaki grad

أَعْرِفُ كُلَّ كَلِمَتِكَ - znam svaku tvoju riječ

كُلُّ وَاحِدٍ يَعِيشُ حَيَاتَهُ - svako živi svoj život

كُلُّ إِنْسَانٍ - svaki čovjek

Ako **كُلُّ** dođe u određenoj genitivnoj vezi, onda znači „sav, sva, svo, ili cio, cijela, cijelo“. Na isti način se uzima i prevodi i izraz **جَمِيعٌ**, npr.:

كَتَبْتُ كُلَّ الدَّرْسِ - Napisala sam cijelu zadaću.

خَرَجَ كُلُّ التَّلَامِيذِ مِنَ الْمَدْرَسَةِ - Svi su učenici izašli iz škole.

هَذِهِ وَظِيفَتُنَا جَمِيعُنَا - To je dužnost svih nas.

تُنَظَّمُ فِي كُلِّ الْعَالَمِ مُظَاهَرَاتٌ ضِدَّ الْحَرْبِ - U cijelom svijetu se organiziraju demonstracije protiv rata.

Ove dvije riječi mogu doći i poslije imenice na koju se odnose, ali tada bi se morale pojačati sastavljenim ličnim zamjenicama, onom koja odgovara licu i rodu riječi koju smo upotrebljavali, npr.:

فِي الدَّارِ كُلِّهَا - u cijeloj kući

بَيْنَ النَّاسِ كُلِّهِمْ - među svim ljudima

فِي الْمَدِينَةِ كُلِّهَا - u cijelom gradu

VJEŽBA 18

سَمِعَ عُمَرُ نَصِيحَةَ وَالِدِهِ

سَافَرَ عُمَرُ بِالْقِطَارِ مَعَ أَبِيهِ وَجَلَسَ عَلَى الْمَقْعَدِ الْمُجَاوِرِ لَهُ. وَلَمَّا نَزَلَ أَحَدٌ مِنَ الرُّكَّابِ خَلَا الْمَقْعَدُ
الَّذِي أَمَامَ عُمَرَ فَمَدَّ رِجْلَيْهِ وَوَضَعَ حِذَاءَهُ عَلَيْهِ. وَشَاهَدَهُ أَبُوهُ فَقَالَ لَهُ يَا عُمَرُ أَرَأَيْكَ تَضَعُ حِذَاءَكَ عَلَى
الْمَقْعَدِ الَّذِي أَمَامَكَ وَأَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهُ مُعَدٌّ لَجُلُوسِ الرُّكَّابِ، إِنَّكَ قَدْ فَكَّرْتَ فِي رَاحَتِكَ وَلَكِنَّكَ لَمْ تُفَكِّرْ
فِي رَاحَةِ غَيْرِكَ. أَنْزَلَ رِجْلَيْكَ وَضَعَ قَدَمَيْكَ عَلَى الْأَرْضِ وَاتْرُكِ الْمَقْعَدَ خَالِيًا نَظِيفًا لِمَنْ يُحِبُّ أَنْ
يَجْلِسَ عَلَيْهِ مِنَ الرُّكَّابِ. وَاعْلَمْ أَنَّ الشَّخْصَ الْمُهَذَّبَ يَحْتَرِمُ الْمُسَافِرِينَ مَعَهُ وَلَا يَفْعَلُ مَا يُضَايِقُهُمْ،
وَلَا يَفْتَحُ النَّافِذَةَ أَوْ يُغْلِقُهَا إِلَّا إِذَا اسْتَأْذَنَ جَارَهُ وَلَا يُكْثِرُ مِنَ الْكَلَامِ وَلَا يَرْفَعُ صَوْتَهُ. وَإِذَا وَجَدَ شَخْصًا
مَرِيضًا أَوْ شَيْخًا كَبِيرًا فِي السَّنِّ تَرَكَ مَكَانَهُ لَهُ لِيَجْلِسَ فِيهِ.

سَمِعَ عُمَرُ نَصِيحَةَ وَالِدِهِ وَعَمِلَ بِهَا فِي سَفَرِهِ...

RIJEČI

مُهَذَّبٌ - odgojen

يَحْتَرِمُ - poštuje

مُسَافِرُونَ - putnici

لَا يَفْعَلُ - ne čini

مَا يُضَايِقُهُمْ - što im smeta

لَا تَفْتَحْ - ne otvaraj!

نَصِيحَةٌ - savjet

عَمِلَ بِ - ravnao se prema

كَانَ يَشْعُرُ - osjećao je

ارْتِيَا ح - mir, spokojstvo

خَالَفَ - biti oprečan, suprotan, ne slagati se, proturiječiti

سَافَرَ - putovao je

بِالْقِطَارِ - vozom

جَلَسَ - sjeo je

مَقْعَدٌ - sjedište (klupa)

مُجَاوِرٌ - susjedni

نَزَلَ - izašao je, spustio se

رُكَّابٌ - putnici

مَدَّ - pružio je, ispružio je

وَضَعَ - stavio je

حِذَاءٌ - cipele

رِجْلَيْهِ - svoje noge (dviije)

خَلَا - ostao je prazan

شَاهَدَ - posmatrati

نَظَرَ - gledati	أَرَاكَ - vidim te
نَافِذَةٌ - نَوَافِذُ - prozori	مُعَدٌّ - predviđen, pripravljen
لا تُغْلِقْ - ne zatvaraj	جُلُوسٌ - sjedenje
لا ... إِلَّا إِذَا - osim kad	فَكَرَّتْ - ti si razmišljao
اسْتَأْذَنَ - tražiti dozvolu	فِي رَاحَتِكَ - svojoj udobnosti
لا تُكْثِرْ مِنَ الْكَلَامِ - ne govori previše!	أَنْزِلْ - spusti!
لا تَرْفَعْ صَوْتَكَ - ne govori glasno!	ضَعْ - stavi!
إِذَا وَجَدَ - ako vidi	أَتْرُكْ - ostavi!
شَخْصٌ مَرِيضٌ - bolesna osoba	حَالٌ - slobodan, prazan
شَخْصٌ كَبِيرٌ فِي السَّنِ - čovjek u godinama	نَظِيفٌ - čist
مُعَامَلَةٌ - postupak, ophođenja,	مَنْ يُحِبُّ - ko voli
أَحْسَنَ - poboljšati, unaprijediti	اعْلَمْ - znaj!

1. Iz datog teksta, pošto si ga preveo(la), izvadi zamjenice, posebno one koje u arapskoj gramatici zamjenjujemo nekim drugim riječima.

2. Nastoj očuvati sadržaj a da promijeniš subjekte i ostale dijelove rečenica za neodređene zamjenice, povratne i odrične.

3. Na sljedeće odgovore napravi pitanja.

- (١) وَضَعْتُ رِجْلِي عَلَى الْمَقْعَدِ لِأَنَّهُ خَلَا مِنَ الرُّكَّابِ .
- (٢) لَا، مَا أَحَبُّ أَنْ أَجْلِسَ عَلَى مَقْعَدٍ غَيْرِ نَظِيفٍ .
- (٣) نَعَمْ، أَحَبُّ أَنْ أُعَامِلَ النَّاسَ مُعَامَلَةً حَسَنَةً .
- (٤) أَحْتَرِمُهُمْ وَلَا أُضَايِقُهُمْ وَأُجْلِسُ الضَّعِيفَ مِنْهُمْ فِي مَكَانِي .
- (٥) أَفَعَلْتُ ذَلِكَ حِينَمَا أَرْكَبُ مَعَ النَّاسِ فِي الْقِطَارِ أَوِ السَّيَّارَةِ .
- (٦) نَعَمْ، سَأَعْمَلُ بِنَصِيحَتِكَ .

4. Prevedi sljedeće rečenice;

Sjedište je ostalo prazno pošto je sišao neki putnik.

Omar je stavio svoje cipele na sjedište koje je bilo ispred njega.

Šta misliš, **Omare**, o udobnosti drugih (osim tebe)?

Omar je poslušao savjet svoga oca.

Omar se nije suprotstavljao savjetu svoga oca.

5. Ispričaj jedno svoje putovanje vozom. Opiši ko je bio s tobom u istom kupeu gdje si putovao (la) i zašto? Kada si putovala i koliko dugo? Koga si upoznao?

GLAVNI (OSNOVNI) BROJEVI OD 21-1000

muški rod	ženski rod
21 (وَاحِدٌ) أَحَدٌ وَعِشْرُونَ	إِحْدَى وَعِشْرُونَ
22 اِثْنَانِ وَعِشْرُونَ	إِثْنَتَانِ وَعِشْرُونَ
23 ثَلَاثَةٌ وَعِشْرُونَ	ثَلَاثٌ وَعِشْرُونَ
24 أَرْبَعَةٌ وَعِشْرُونَ	أَرْبَعٌ وَعِشْرُونَ
25 خَمْسَةٌ وَعِشْرُونَ	خَمْسٌ وَعِشْرُونَ
26 سِتَّةٌ وَعِشْرُونَ	سِتٌّ وَعِشْرُونَ
27 سَبْعَةٌ وَعِشْرُونَ	سَبْعٌ وَعِشْرُونَ
28 ثَمَانِيَةٌ وَعِشْرُونَ	ثَمَانٍ وَعِشْرُونَ
29 تِسْعَةٌ وَعِشْرُونَ	تِسْعٌ وَعِشْرُونَ
30 (dalje je isto za oba roda) ثَلَاثُونَ	
40 أَرْبَعُونَ	
50 خَمْسُونَ	
60 سِتُّونَ	
70 سَبْعُونَ	
80 ثَمَانُونَ	
90 تِسْعُونَ	
100 مِائَةٌ	
200 مِائَتَانِ	
300 ثَلَاثُمِائَةٍ	
400 أَرْبَعُمِائَةٍ	
500 خَمْسُمِائَةٍ	
600 سِتُّمِائَةٍ	
700 سَبْعُمِائَةٍ	
800 ثَمَنِمِائَةٍ	
900 تِسْعُمِائَةٍ	
1000 أَلْفٌ	

Kao što smo već naučili, brojevi od 3 do 10 imaju za muški rod nastavak ة (تَاءُ التَّأْنِيثِ), a za ženski rod ga nemaju. Isto smo tako naučili da se broj jedan drži svoga roda a da broj dva dolazi u dvojini i također u muškom rodu za muški rod a u ženskom za ženski. Broj 0 je صِفْرٌ i muškog je roda. Pošto su Arapi uveli nulu u brojeve, dobili su dekadni sistem koji je Evropa prihvatila. (Sjeti se izraza cifra u evropskim jezicima!)

Kao što se iz tabele vidi desetice od 20-90 imaju pravilan plural muškog roda i tako se i mijenjaju a vrijede za oba roda. I brojevi 100 i 1000 أَلْفٌ i مِائَةٌ imaju za oba roda isti oblik. Obrati pažnju na pisanje riječi مِائَةٌ ima dvije nepravilnosti: nad م stoji elif a ispod njega kesra - hemze stoji u dijelu slova ي a iznad njega je fetha!

Rod uz brojeve odlučuje jednina imenice uz koju broj stoji i na koju se odnosi, npr.:

ثَلَاثَةُ رِجَالٍ - tri čovjeka

أَرْبَعُ سُفُنٍ - četiri lađe

U prvom primjeru broj je sa ة u muškom rodu jer je imenica رَجُلٌ u muškom rodu, a drugi slučaj je u ženskom rodu jer je imenica سَفِينَةٌ u jednini u ženskom rodu.

Imenica صِفْرٌ se deklinira kao imenica potpune deklinacije.

Iza brojeva od 11 - 99 imenica je uvijek u akuzativu singulara, npr.:

سَبْعَةَ عَشَرَ رَجُلًا - 17 ljudi

سَبْعَ عَشْرَةَ امْرَأَةً - 17 žena

Imenice مِائَةٌ 100 te أَلْفٌ 1000 i مِلْيُونٌ 1.000.000 uvijek stoje kao المضاف imenici uz koju se nađu i taj je genitiv jednina (jer, po logici stvari, broj sobom kaže koliko je toga što se broji) npr.:

مِائَةُ رَجُلٍ - 100 ljudi

أَلْفُ امْرَأَةٍ - 1000 žena

مِلْيُونُ نَفْسٍ - mlion duša

Neodređen broj (približno izražen) nastaje kad se desetici u akuzativu doda nastavak يات npr.:

فِي الْخَمْسِينَاتِ - u pedesetim godinama

قَبْلَ السَّعِيَّاتِ - prije devedesetih

Kao neodređeni brojevi upotrebljavaju se izrazi:

كَذَا - نَيْفٌ i نَيْفٌ - toliko

بِضْعَةٍ i بِضْعٍ - nekoliko

pri tome se izraz كَذَا ne mijenja, a izrazi نَيْفٌ - نَيْفٌ - بِضْعَةٍ - بِضْعٍ mijenjaju po potpunoj deklinaciji.

Izrazi بِضْعَةٍ - بِضْعٍ - كَذَا se upotrebljavaju kad je broj neodređen ali ne prelazi deseticu, dok se izrazi نَيْفٌ i نَيْفٌ upotrebljavaju iza desetice stotica i hiljadica. Npr.:

خَمَةَ وَكَذَا دِينَارٍ - pet i toliko dinara

عَشْرَةُ أَيَّامٍ وَنَيْفٌ - deset i toliko dana

تِسْعُ سَاعَاتٍ وَبِضْعَةٍ - devet i još nekoliko sati

أَلْفٌ كِتَابٍ وَنَيْفٌ - hiljadu i toliko knjiga

Na kraju, istaknimo i ovo što je već iz datih oblika brojeva vidljivo, a to je da kod složenih brojeva dolaze najprije jedinice pa onda desetice, npr.: 15 خَمَةَ عَشَرَ رَجُلًا. Također je iz datih oblika vidljivo da se u složenim brojevima pojedini broj ponaša kao da je samostalan, tj. za muški rod jedinice imaju oznaku za ženski rod (ة) desetice nemaju i obrnuto je u ženskom rodu, tj. jedinice nemaju oznake za ženski rod a desetice imaju, npr.:

خَمَةَ عَشَرَ رَجُلًا - petnaest ljudi i خَمْسَ عَشَرَ امْرَأَةً - petnaest žena.

I kod desetice se jedino brojevi jedan i dva slažu sa svojom imenicom. Npr.:

عَرَفْتُ اثْنَيْنِ وَعِشْرِينَ مُؤَلِّفًا - Poznavala sam 22 književnika.

VJEŽBA 19

شَفَعًا أَوْ وَتَرًا

نَزَلَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ عِنْدَ صَدِيقٍ لَهُ مِنْ أَهْلِ الْقَرْيَةِ. كَانَ لَصَدِيقِهِ مَرَأَةٌ وَوَلَدَانِ وَبَنَتَانِ وَدَجَاجٌ كَثِيرٌ وَفَرَحَ الْقُرُوبِيُّ بِصَدِيقِهِ. وَذَبَحَتْ مَرَأَتُهُ خَمْسَ دَجَاجَاتٍ. جَلَسُوا عَلَى الْأَرْضِ وَحَمَلَتِ الْمَرَأَةُ الْمَائِدَةَ ثُمَّ قَالَتْ لَهُ: هَلْ تَقْسِمُ بَيْنَنَا. قَالَ الرَّجُلُ: هَلْ أَقْسِمُ شَفَعًا أَوْ وَتَرًا؟ قَالَتْ: وَتَرًا. قَالَ الرَّجُلُ: أَلْوَالِدُ وَالْوَالِدَةُ وَدَجَاجَةٌ ثَلَاثَةٌ، أَلْوَلَدَانِ وَدَجَاجَةٌ ثَلَاثَةٌ، أَلْبَنَتَانِ وَدَجَاجَةٌ ثَلَاثَةٌ، الضَّيْفُ وَدَجَاجَتَانِ ثَلَاثَةٌ. قَالُوا، لَا سَتَقْسِمُ شَفَعًا. قَالَ الرَّجُلُ نَعَمْ، أَلْوَالِدُ وَوَلَدَاهُ وَدَجَاجَةٌ أَرْبَعَةٌ، أَلْوَالِدَةُ وَبَنَتَاهَا وَدَجَاجَةٌ أَرْبَعَةٌ، الضَّيْفُ وَثَلَاثُ دَجَاجَاتٍ أَرْبَعَةٌ. أَكَلَ الدَّجَاجَاتِ وَضَحِكَ مِنْهُمْ.

RIJEČI

كَثِيرٌ - mnogo

نَزَلَ - sići, doći

فَرِحَ - obradovati se

ذَبَحَ - zaklao je

جَلَسَ - sjeo je

قَسَمَ - podijelio je

أَكَلَ - pojeo je

بَيْنَ - među, između

حَوْلَ - oko, okolo

أَلْفَاتٌ - hiljadice

آحَادٌ - jedinice

عَشَرَاتٌ - desetice

مِئَاتٌ - stotice

مَدَنِيٌّ - građanin

قُرُوبِيٌّ - seljak

صَدِيقٌ - prijatelj

مَرَأَةٌ - žena, supruga

مَائِدَةٌ - sto, trpeza

ضَيْفٌ - gost

دَجَاجٌ - kokoši (kao vrsta)

دَجَاجَةٌ - kokoš

ضَحِكَ - smijao se

ضَحِكَ مِنْ - ismijavao se

أَوْ - ili

شَفَعًا أَوْ وَتَرًا - par - nepar

شَفَعٌ - parni broj

وَتَرٌ - neparni broj

2. Odgovori na postavljena pitanja prikladnom rečenicom:

- (١) لَمْ فَرِحَ الْقُرَوِيُّ بِالْمَدَنِيِّ؟
- (٢) كَمْ ذَبَحَتِ الْوَالِدَةُ مِنْ دَجَاجَاتٍ؟
- (٣) كَمْ كَانَ حَوْلَ الْمَائِدَةِ مِنْ ضُيُوفٍ؟
- (٤) كَمْ الْوَالِدُ وَوَلَدَاهُ؟
- (٥) كَمْ الْوَالِدَانِ وَالْبَنَتَانِ؟
- (٦) كَمْ الْوَالِدُ وَالْوَلَدَانِ وَالْبَنَتَانِ؟
- (٧) كَمْ الضُّيُوفُ كُلُّهُمْ وَدَجَاجَةٌ؟
- (٨) كَمْ الضُّيُوفُ كُلُّهُمْ وَدَجَاجَتَانِ؟
- (٩) كَمْ الضُّيُوفُ كُلُّهُمْ وَثَلَاثُ دَجَاجَاتٍ؟
- (١٠) كَمْ الْوَالِدُ وَالْوَالِدَةُ وَالْوَلَدَانِ وَالْبَنَتَانِ؟

3. Prevedi sljedeće rečenice:

U našoj školi ima 1462 učenika.

Sarajevo ima oko 500.000 stanovnika i više.

U glavnoj ulici našeg grada ima trideset i toliko trgovina.

U ovoj školi ima 65 učionica.

Svaka učionica ima trideset i više klupa.

Grad ima pet i više parkova.

Ovo je naša trideset godina stara učionica.

Koliko ti imaš godina?

Koliko je godina tvome bratu, tvome ocu i tvojoj majci?

U jednoj učionici obično ima 35 učenika.

Godina ima 54 sedmice.

Povećaj u datom štivu **brojeve** od deset nadalje i uz njih u odgovarajućem **padežu** (pazi! do deset **genitiv** plurala, od 11-99 **akuzativ** singulara i to uvijek **neodređen oblik imena!**)

Odnosna rečenica **الْجُمْلَةُ الْمَوْصُولَةُ****ODNOSNE (RELATIVNE) ZAMJENICE**(اسْمُ الْمَوْصُولِ **ismu-l-mawsuli**)

Odnosne zamjenice se upotrebljavaju u istom smislu kao i u našem jeziku samo što pri tome treba zapamtiti neke osobenosti, to su:

a) Ima odnosnih zamjenica koje su promjenljive samo u nastavku dvojine (isto kao i u pokaznih zamjenica), ima ih potpuno nepromjenljivih, i ima ih potpuno promjenljivih.

b) Iza odnosne zamjenice (svake od njih) dolazi rečenica koja se zove odnosna (الصَّلَةُ) i koja je jedna od dvije vrste rečenica u arapskoj sintaksi. U toj rečenici mora biti lična zamjenica u trećem licu (عَائِدٌ) koja tu rečenicu spaja sa odnosnom zamjenicom. Ta se zamjenica (lična) ravnja prema rodu i broju odnosne zamjenice.

c) Imenica koja se nalazi pred odnosnom zamjenicom mora biti određena.

I. Prave odnosne zamjenice

	plural	dual	singular
muški rod	الَّذِينَ - koji	الَّذَانِ - koja dvojica	الَّذِي - koji
		الَّذَيْنِ - koje dvojice, koju dvojicu	
ženski rod	الَّتِي -koje	الَّتَانِ - koje dvije	الَّتِي - koja
		الَّتَيْنِ - kojih dviju, koje dvije	

Npr.: **الْغَارُ الَّذِي اخْتَفِيَ فِيهِ غَارُ ثَوْرٍ** - Špilja u koju su se sklonila njih dvojica je špilja bika.

مَعْرَكَةُ بَدْرٍ هِيَ الْمَعْرَكَةُ الَّتِي هَزَّتْ كَيْانَ قُرَيْشٍ - Bitka na Bedru je sukob koji je uzdrmao egzistenciju Kurejšija.

Za dvojину muškog roda, npr.:

عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ وَعُمَرُ ابْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الرَّافِدَانِ الذَّانِ يَجْرِيَانِ فِي الْعِرَاقِ هُمَا دَجْلَةُ وَالْفُرَاتُ
- Umar Ibnu-l-Hattabi i Umaru ubnu Abdi-l-Aziz su dvije rijeke koje teku kroz Irak, to su Eufrat i Tigris. (poslovica koja se odnosi na njihovu pravednost).

Za dvojinu ženskog roda, npr.:

الْمَقَالَتَانِ اللَّتَانِ قَرَأْتُهُمَا لِكَاتِبَةٍ عَرَبِيَّةٍ - Dva članka koja sam pročitao(la) su jedne arapske spisateljice.

Za množinu muškog roda, npr.:

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا - Allah doista štiti vjernike.

Za množinu ženskog roda, npr.:

اللاتي ظفرنَ بجوائز الدولة لهنَّ إنتاجٌ أدبيٌّ وعلميٌّ رائعٌ - One koje su osvojile državne nagrade imaju izvanredne književne i naučne rezultate.

II. Nepromjenljive odnosne zamjenice

مَنْ - ko i مَا - što

Uvijek ostaju iste bez obzira na ono na šta se odnose. Mogu se kombinirati sa potpuno promjenljivim (pravim imenicama!) pa tako dobijamo oblike أَيُّمَنْ - ko god i أَيُّمَا - šta god, kod kojih se mijenja njihov promjenljivi dio, a ostaje nepromijenjena zamjenica مَنْ ili مَا .

مَنْ - ko (za razumna živa bića) za muški i ženski rod, za jedninu, dvojину i množinu, npr.:

الرَّجُلُ مَنْ لَهُ رَأْيٌ صَائِبٌ - Čovjek je onaj koji ima ispravno mišljenje.

أَطْمَئِنُّ إِلَى مَنْ تَصَدَّقُ النَّصْحَ - Siguran sam u onu ženu koja koristi savjet.

أَطْمَئِنُّ إِلَى مَنْ يَصْدُقَانِ (أَوْ تَصْدُقَانِ) النَّصْحَ - Siguran sam u ona dva čovjeka (dviije žene) koja koriste savjet.

أَطْمَئِنُّ إِلَى مَنْ يَصْدُقُونَ (أَوْ يَصْدُقْنَ) النَّصْحَ - Siguran sam u one koji (koje) koriste savjet.

مَا - šta, što (za nerazumna bića i stvari) muški, ženski rod: jednina, dvojina množina npr.:

نَشَرَتِ الْمَجَلَّةُ مَا كَتَبَتْ لَهَا مِنْ قِصَّةٍ - Časopis je objavio priču koju si im napisao.

(مِنْ قِصَّتَيْنِ - dvije priče)

(قِصَصٍ - priče)

III. Imenice أَيُّ - أَيَّةٌ dolaze uvijek u genitivnoj vezi sa riječju na koju se odnose pa zato kao mudaf obavezno izgube nunaciju (neodređeni član). Međutim, kao što je iz oblika vidljivo أَيُّ za muški i أَيَّةٌ za ženski rod, nemaju ni dvojine ni množine već dolaze uvijek u istom obliku bez obzira na broj riječi uz koju stoje.

Zamjenice مَنْ i مَا mogu se pojačavati i tada glase: مَنْ i مَنْ dalo je مِمَّنْ - iz (od) onoga koji je (od onog ko je) مَنْ i مَا dalo je مِمَّا - iz (od) čega.

Prijedlog بِ + مَا dao je بِمَا - u čemu je

Ako prava odnosna zamjenica bude u nekom od padeža, ne može biti ispuštena العائد (sastavljena lična zamjenica koja se ravna po rodu i broju sa svojom imenicom), npr.:

كُرَّةُ الْقَدَمِ هُوَ اللَّعْبُ الَّذِي يُحِبُّهُ الْأَوْلَادُ كُلُّهُمْ - Nogomet je igra koju vole sva djeca.

Ako je imenica na koju se odnosi odnosna zamjenica neodređena, onda se i ne upotrebljava odnosna zamjenica i takva se rečenica smatra neodređenom odnosnom rečenicom, npr.:

مَرَرْتُ بِرَجُلٍ يَنَامُ - Prošla sam pokraj čovjeka koji spava.

رَجُلٌ جَاءَ صَدِيقِي - Čovjek koji je došao je moj prijatelj.

Međutim, u obje ove vrste rečenica mora se ili naći ili pomišljati lična zamjenica (العائد). Nekad se može العائد ispustiti pa se može reći رِسَالَةٌ بَعَثْتُ mjesto رِسَالَةٍ بَعَثْتُهَا - pismo koje sam poslala. Ali:

حَضَرَ الْجَلْسَةَ الثَّانِيَةَ أَكْثَرُ الْمُنْدُوبِينَ مِمَّا حَضَرَهَا الْأُولَى - Drugoj je sjednici prisustvovalo više delegata nego prvoj.

Evo još nekoliko primjera:

النَّاسُ الَّذِينَ لَنَا مَعَهُمْ شُغْلٌ صَالِحُونَ - Ljudi s kojima imamo posla su dobri.

النَّوَادِرُ الَّتِي فِي الْجَرَائِدِ مُهِمَّةٌ - Novosti koje su u novinama su važne.

هَؤُلَاءِ هُمُ الرِّجَالُ الَّذِينَ أَشْيَاءُهُمْ فِي الْبَيْتِ - Ovo su oni ljudi čije su stvari u kući.

النَّاسُ ثَلَاثَةٌ: فَرَجُلٌ رَجُلٌ، وَرَجُلٌ نِصْفُ رَجُلٍ، وَرَجُلٌ لَا رَجُلَ - Među ljudima ima tri vrste (karaktera): kad je čovjek čovjek, kad je čovjek pola čovjeka i kad čovjek nije čovjek.

أَمَّا الرَّجُلُ الرَّجُلُ فَذُو الرَّأْيِ وَالْمَشُورَةِ. - Kad je čovjek čovjek, on ima širinu u pogledima i potrebu za dogovaranjem.

وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي هُوَ نِصْفُ رَجُلٍ فَالَّذِي لَهُ رَأْيٌ وَلَا مَشُورَةٌ. - Kad je čovjek pola čovjeka, on ima širine, ali se ne dogovara.

وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي لَيْسَ بِرَجُلٍ فَالَّذِي لَيْسَ لَهُ لَا رَأْيٌ وَلَا مَشُورَةٌ. - Kad čovjek nije čovjek, on nema ni mišljenja ni potrebe za dogovaranje.

PREVEDI:

Sve što će doći, blizu je.

Uzrok ove naše nesreće je naša nemarnost.

Ovo je mišljenje ono koje je ispravno.

Slika koju ti imaš je stara i znamenita.

Čitaj knjige koje koriste.

Čini dobro onima koji tebi čine dobro.

Žena koja je u našem razredu je naša profesorica.

Čovjek koji nema znanja, nema ni vrijednosti.

Ovo je drugarica čija je sestra bolesna.

Sve što god imam daću tebi.

Ko god je učio, naučio je.

VJEŽBA 20

مَشْرُوعُ تَعَاوُنِي

اجْتَمَعَ أَهْلُ الْقَرْيَةِ وَفَكَّرُوا فِي عَمَلِ مَشْرُوعِ تَعَاوُنِي يَشْتَرِكُ فِيهِ الَّذِي يُحِبُّ مِنْ أَبْنَائِهَا كَمَا تَشْتَرِكُ فِيهِ الَّتِي تُرِيدُ مِنْ فَتَيَاتِهَا وَيَعْمَلُ لخدمَةِ الْقَرْيَةِ قَبْلَ أَنْ يَعْمَلَ لِلرَّيْحِ.

كَانَ الْمَشْرُوعُ لِتَرْبِيَةِ الدَّوَّاجِنِ وَقَدْ اخْتَارَ لَهُ أَعْضَاؤُهُ مَجْلِسَ إِدَارَةٍ يَضُمُّ مَنْ لَهُمْ مِنْ أَبْنَاءِ الْقَرْيَةِ خِبْرَةٌ بِتَرْبِيَتِهَا فِيهِ الَّذِينَ تَخَرَّجُوا مِنْ مَدَارِسِ الزَّرَاعَةِ وَتَدَرَّبُوا عَلَى تَرْبِيَةِ الدَّوَّاجِنِ وَبِهِ اللَّاتِي جَرَّبْنَ هَذِهِ التَّرْبِيَةَ. وَبَدَأَ الْعَمَلُ بَعْدَ أَنْ عَرَفَ كُلُّ مُهْمَّتِهِ. كَانَ هُنَاكَ الَّذِينَ يَجْمَعُونَ الدَّوَّاجِنَ وَالَّذِينَ يَقُومُونَ بِتَرْبِيَتِهَا وَبَيْعِهَا. وَكَانَ هُنَاكَ أَعْمَالٌ حَدَّدَ مَجْلِسُ الْإِدَارَةِ أَصْحَابَهَا. تَحَدَّدَ اللَّذَانِ يَخْتَارَانِ السُّلَالَاتِ وَتَحَدَّدَتِ اللَّتَانِ تَقُومَانِ بِالْفَحْصِ، كَمَا تَحَدَّدَ الطَّبِيبُ الَّذِي يُشْرِفُ عَلَى صِحَّةِ الدَّوَّاجِنِ. وَنَجَحَ الْمَشْرُوعُ فَانْتَفَعَتْ بِهِ الْقَرْيَةُ وَعَمِلَ فِيهِ عَدَدٌ كَبِيرٌ مِنْ أَبْنَائِهَا.

RIJEČI

ضَمَّ - okupili su se

خِبْرَةٌ - iskustvo

تَخَرَّجُوا مِنْ - izašli, završili

مَدَارِسُ الزَّرَاعَةِ - poljoprivredne škole

تَدَرَّبُوا - obrazovali su se

جَرَّبَ - isprobati

تَرْبِيَةٌ - uzgoj

بَدَأَ - počeo je

مَهْمَةٌ - obaveza, dužnost, zadatak

بَيْعٌ - prodaja

حَدَّدَ - odredio

صَاحِبٌ - upravnik

سُلَالَاتٌ - podmladak, pasmina, rasa

اجْتَمَعَ - udružili se

أَهْلُ الْقَرْيَةِ - seljani

فَكَّرُوا - razmišljali su

مَشْرُوعُ تَعَاوُنِي - legalna kooperacija

اشْتَرَكَ - učestvovao je

يُحِبُّ - voli

أَبْنَاءٌ - mladići

لخدمَةِ الْقَرْيَةِ - u službi sela

رَبْحٌ - korist, zarada, profit

تَرْبِيَةُ الدَّوَّاجِنِ - uzgoj peradi

اخْتَارَ - izabrao je

أَعْضَاءُ الْمَجْلِسِ - članovi odbora

أَعْضَاءُ مَجْلِسِ الْإِدَارَةِ - članovi upravnog odbora

مَشْرُوعٌ - projekat

فَحْصٌ - pregled, ispitivanje

اِنتَفَعَ - okoristiti se

طَبِيبٌ - lekar

عَدَدٌ كَبِيرٌ - veliki broj

أَشْرَفَ - paziti

فَتَيَاتٌ - djevojke

صَحَّةٌ - zdravlje

نَجَحَ - uspio je

تمرينات

1. Iz datog teksta ponovi sve vrste zamjenica koje si do sada usvojio(la).
2. Naročito obrati pažnju na odnosne zamjenice i izdvoji iz teksta odnosne rečenice.
3. Ponovi sve o imenima i genitivnoj vezi i izdvoji iz teksta imenice i posebno genitivne veze.

TABELARNI PREGLED PRAVILNOG GLAGOLA U KONJUGACIJI

Glagol **فَعَلَ** – **يَفْعَلُ** kao **ضَرَبَ** – **يَضْرِبُ**

الْمَاضِي		الْمُضَارِعُ	
الْمَعْلُومُ	الْمَجْهُولُ	الْمَعْلُومُ	الْمَجْهُولُ
ضَرَبَ	ضُرِبَ	يَضْرِبُ	يُضْرَبُ
ضَرَبَا	ضُرِبَا	يَضْرِبَانِ	يُضْرَبَانِ
ضَرَبُوا	ضُرِبُوا	يَضْرِبُونَ	يُضْرَبُونَ
ضَرَبَتْ	ضُرِبَتْ	تَضْرِبُ	تُضْرَبُ
ضَرَبْتَا	ضُرِبْتَا	تَضْرِبَانِ	تُضْرَبَانِ
ضَرَبْنَ	ضُرِبْنَ	يَضْرِبْنَ	يُضْرَبْنَ
ضَرَبَتْ	ضُرِبَتْ	تَضْرِبُ	تُضْرَبُ
ضَرَبْتُمَا	ضُرِبْتُمَا	تَضْرِبَانِ	تُضْرَبَانِ
ضَرَبْتُمْ	ضُرِبْتُمْ	تَضْرِبُونَ	تُضْرَبُونَ
ضَرَبَتْ	ضُرِبَتْ	تَضْرِبِينَ	تُضْرَبِينَ
ضَرَبْتُمَا	ضُرِبْتُمَا	تَضْرِبَانِ	تُضْرَبَانِ
ضَرَبْتُنَّ	ضُرِبْتُنَّ	تَضْرِبْنَ	تُضْرَبْنَ
ضَرَبَتْ	ضُرِبَتْ	أَضْرِبُ	أُضْرَبُ
ضَرَبْنَا	ضُرِبْنَا	نَضْرِبُ	نُضْرَبُ

PASIV I NJEGOVA UPOTREBA

الْفِعْلُ الْمَجْهُولُ فَاعِلُهُ

Iz priložene tabele vidljivo je da se glagolski oblici oba vremena mogu naći u pasivu. Prisjetimo se općih pravila gramatike da se u pasivu pojavljuju samo oni glagoli koji su prelazni. Tako je u našem jeziku, tako je i u ostalim jezicima evropske zajednice naroda. Ranije smo također utvrdili da se u arapskom jeziku smatra prelaznim i onaj glagol koji je postao prelazan pošto smo mu dodali prijedlog. Dodaćemo prijedlog onom neprelaznom glagolu koji će sa tim prijedlogom dobiti novi smisao, naravno, vodeći pri tome računa da odaberemo pravi prijedlog, jer nije svejedno koji prijedlog dodamo. Najbolje je pri tome potražiti u rječniku prvotno značenje glagola i vidjeti koji bi prijedlog mogao dati nama potrebno značenje.

Glagoli koji pripadaju prvoj vrsti (الْثَلَاثِيُّ الْمَجْرَدُ) osim onih na oblik فَعَلَ i onih koji su po svom značenju uvijek neprelazni, dolaze po paradigmi فَعَلَ na oblik فُعِلَ, tj. prvo im se slovo uvijek čita sa -u- (ُ) drugo sa -i- (ِ) a treće sa -a- (َ) kad je riječ o prošlom vremenu (الْمَاضِي). Ako se radi o vremenu koje traje (الْمُضَارِع), onda će prema paradigmi فَعَلَ na prvom slovu uvijek biti vokal -u-(ُ), na حُرُوفُ الْمُضَارِع početnom konzonantu - الْمُضَارِع dok će prvi korjeniti konzonant biti uvijek bez vokala (ساكن َ) a srednji korijeniti konzonant uvijek se čita sa vokalom -a-(َ).

Npr.: يُطَلَّبُ - tražen je طُلِبَ - traži se, tražiće se

Što se konjugacije tiče ona će biti ili po istom obrazcu kao i u aktivnih glagola اَلْفِعْلُ الْمَعْلُومُ فَاعِلُهُ, a promjena će se odraziti samo na vokalima kako smo upravo objasnili.

Npr.: لا يُذَكَّرُ - الْمَاضِي - Prošlost se ne spominje!

Hajde da sada analiziramo datu tabelu:

1. Ono što je odmah vidljivo to je da ne postoji neka bitna razlika između aktivnih i pasivnih oblika glagola. Sva razlika je u vokalima koji se, bez obzira na razred, u prvoj vrsti javljaju tako da prvi konzonant u prošlom vremenu ima na sebi vokal -u-(ُ), drugi -i- (ِ) i treći -a- (َ). Pri tome krajnji konzonant ostaje isti u oba slučaja.

ثَلَاثَةٌ لَا يُعْرَفُونَ إِلَّا فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ - Troje se ne razaznaje osim u tri slučaja:

لَا يُعْرِفُ الشُّجَاعُ إِلَّا عِنْدَ الْحَرْبِ وَلَا يُعْرِفُ الْحَكِيمُ إِلَّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَلَا يُعْرِفُ الصَّدِيقُ إِلَّا عِنْدَ الْحَاجَةِ إِلَيْهِ - Ne zna se za hrabrog osim u ratu, ne zna se za mudrog osim u srdžbi i ne zna se za iskrena prijatelja osim kad ti on zatreba.

ضُرِبَتْ هَذِهِ السَّكَّةُ فِي الْقُسْطَنْطِيَّةِ - Ovaj novac je kovan u Istanbulu.

هَلْ غُسِلَتْ ثِيَابُكَ؟ - Je li oprana tvoja odjeća?

الْلَحْمُ يُحْفَظُ مَدَّةً إِنْ مِلِحَ - Meso se duže očuva kad je osoljeno.

لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ (البقرة، ٢٧٩) - Nećete nikoga oštetiti, niti ćete oštećeni biti.

هَذَا لَمْ يُسْمَعْ مِثْلُهُ - Slično se nije čulo.

Kad znamo ko je nosilac glagolske radnje, mi kažemo da je glagol u aktivu $\text{أَفْعَلُ الْمَعْلُومِ فَاعِلُهُ}$. Kad iz bilo kog razloga ne znamo ko je nosilac glagolske radnje, mi kažemo da je glagol u pasivu ($\text{أَفْعَلُ الْمَجْهُولِ فَاعِلُهُ}$). Pasivom, dakle, izražavamo onu radnju koja kazuje da neko trpi (ili nešto) tu radnju na sebi.

Prema tome, kad u jednoj aktivnoj rečenici imamo sve elemente, (subjekat, predikat i objekat) i kad tu rečenicu želimo iskazati u pasivu, najprije moramo izostaviti subjekat pa objekat staviti na njegovo mjesto u nominativ a glagol dovesti na paradigmu pasiva. Sad imamo pasivnu rečenicu u kojoj je mjesto subjekta zauzela ona riječ koja je bila objekat i koja se sada u novoj ulozi zove $\text{نَائِبُ الْفَاعِلِ}$, npr.:

يَسْأَلُ التَّلْمِيذُ الْمُدَرِّسَ لِلْبَيَانِ - Učenik pita profesora za objašnjenje.

يُسْأَلُ الْمُدَرِّسُ لِلْبَيَانِ - Profesor je upitan za objašnjenje.

عَائِشَةُ تَسْأَلُ سَلْمَى عَنِ الدَّرْسِ - Aiša pita Selmu o zadaći.

تُسْأَلُ سَلْمَى عَنِ الدَّرْسِ - Selma je upitana o zadaći.

U arapskom jeziku pasiv se upotrebljava mnogo češće nego u našem jeziku. Upotrebljava se u tri slučaja i to:

a) kad ne znamo ko je nosilac glagolske radnje

b) kad nećemo da kažemo ko je nosilac glagolske radnje

c) kad je subjekat imenica اللَّهُ pa se ne spominje (ovakvih primjera ima naročito mnogo i u savremenom jeziku i uopće u jeziku).

Kad pravimo pasiv od glagola koji su bili neprelazni (pa smo ih prijedlogom učinili prelaznim), onda će on (glagol) uvijek biti u trećem licu singulara mu

škog roda bez obzira na rod i broj objekta kad je ta rečenica bila u aktivnom obliku. Npr.:

خُرِجَ بِهِ - Izašlo se s njim.

خُرِجَ بِهِمَا - Izašlo se sa njima dvojicom.

خُرِجَ بِهِمْ - Izašlo se sa njima (m.r.).

خُرِجَ بِصَدِيقَيْنِ - Izašlo se sa dvojicom drugova.

خُرِجَ بِرَفِيقَةٍ - Izašlo se sa drugaricom.

خُرِجَ بِرَفِيقَتَيْنِ - Izašlo se sa dvjema drugaricama.

VJEŽBA 21

الرَّبِيعُ

قَدْ ذَهَبَ الشِّتَاءُ بِبَرْدِهِ الْقَارِسِ وَسُحِبِهِ الدَّهْمَاءِ وَأَمْطَارِهِ الْغَزِيرَةِ. وَأَقْبَلَ فَصْلُ الرَّبِيعِ فَجَاءَ مَعَهُ الدَّفْءُ وَجَاءَتْ مَعَهُ الشَّمْسُ وَجَاءَ مَعَهُ النُّورُ وَجَاءَتْ مَعَهُ الْحَيَاةُ. أَرَأَيْتَ تِلْكَ الْحُقُولَ الَّتِي نَبَتَ زَرْعُهَا فَنَمَا وَتَرَعَرَعَ وَاکْتَسَتْ حُلَّةً خَضِرَاءَ، قَدْ زَانَتْهَا صُفْرَةُ الْأُقْحُفَانِ وَحُمْرَةُ شَقَائِقِ النُّعْمَانِ. أَرَأَيْتَ تِلْكَ الْمُرُوجَ الَّتِي كَثَفَ عُشْبُهَا وَرَتَعَتْ فِيهَا النَّعَاجُ وَالْخِرْفَانُ. وَقَدْ جَلَسَ رَاعِيهَا تَحْتَ شَجَرَةٍ وَأَخَذَ يَنْفُخُ فِي مِزْمَارِهِ.

أَرَأَيْتَ تِلْكَ الْبَسَاتِينَ الَّتِي أَوْرَقَتْ أَشْجَارُهَا وَأَيْنَعَتْ أَثْمَارُهَا فَرَجَعَتْ إِلَيْهَا الْعَصَافِيرُ وَعَشَّشَتْ فِيهَا تَبِيضٌ وَتُفْرِخٌ. أَرَأَيْتَ تِلْكَ الرِّيَاضَ الَّتِي تَفْتَقَتْ أَزْهَارُهَا مِنْ وَرْدٍ وَقَرْنَفِلٍ وَنَرَجِسٍ وَنِسْرِينَ. انْتَشَرَ فِيهَا الْفِرَاشُ يُرْفِرِفُ بِأَجْنِحَتِهِ الْمُخْتَلِفَةِ الْأَلْوَانِ. أَرَأَيْتَ كُلَّ ذَلِكَ – كُلَّ ذَلِكَ هُوَ الرَّبِيعُ.

RIJEČI

زَرْعٌ - usjev

نَمَا - razvijati se, napredovati

أَقْبَلَ - dolaziti, primicati se

الرَّبِيعُ - proljeće

اِكْتَسَى - obući se, zaodjenuti (se)

حُلَّةٌ - odijelo

زَانَ - ukrasiti, uresiti

الْأُقْحُونُ - krasuljak, tratinčica

شَقَائِقُ - božur

كَثَفَ - biti gust, isprepleten; zgusnuti se

عُشْبٌ - trava, zelenilo

مُرُوجٌ - pašnjak, lug

رَتَعَ - slobodno pasti stoka

رَاعٍ - pastir

قَدْ ذَهَبَ - već je prošla

شِتَاءٌ - zima

بَرْدٌ - studen

قَارِسٌ - žestoka hladnoća

سُحُبٌ - oblaci

دَهْمَاءٌ - skupina, masa, mnoštvo

أَمْطَارٌ - kiše

غَزِيرَةٌ - obilne

دِفْءٌ - toplota

شَمْسٌ - sunce

نُورٌ - svjetlost

حَيَاةٌ - život

حُقُولٌ - njive

نَبَتَ - niknuti

أَثْمَارٌ - polodovi

رَجَعَ إِلَى - vratiti se

عَشَّشَ - saviti gnijezdo

بَاضَ - nositi jaja

فَرَّخَ - izleći mlade

رَوَّضَهُ - vrt

تَفَتَّقَ - razviti se

انْتَشَرَ - razići se

فَرَّاشٌ - leptirovi

رَفَرَفَ - mahati krilima lepršati

أَجْنَحَ - krila

مُخْتَلَفٌ - različit (a)

تَحْتَ شَجَرَةٍ - pod stablom

أَزْهَارٌ - cvijeće

وَرْدٌ - ruža

قَرْنَفِلٌ - karanfil

نَرْجَسٌ - narcis

نِسْرِينٌ - zelenkada

لَوْنٌ - boja (e)

تَرَعَّرَعَ - uspijevati, procvjetati

نَفَخَ - svirati

مِزْمَارٌ - svirala

بَسَاتِينٌ - vrtovi

أَوْرَقَ - olistati

أَيَّنَعَ - sazreti, sazrijevati

1. Iz datog teksta izvadi sve glagole pa najprije odredi vrstu i razred a zatim ih konjugiraj i to u prošlom vremenu, vremenu koje traje i imperativu.

2. Sve glagole iz teksta stavi u pasiv i tamo gdje je to prema smislu moguće napravi nove rečenice vodeći pri tome računa kako se pravi rečenica pasivna od aktivne.

3. Prepričaj svojim riječima (iz fonda riječi koje znaš i koje su za ovaj tekst date) ono što bi za tebe bilo lijepo pri pojavi proljeća.

4. Odgovori na postavljena pitanja:

١ (بَعْدَ أَيِّ فِصْلٍ يَأْتِي الرَّبِيعُ؟

٢ (عُدَّ الْأَزْهَارَ الَّتِي تَرَاهَا فِي الرَّبِيعِ؟

٣ (مَاذَا تَفْعَلُ الْعَصَافِيرُ فِي الرَّبِيعِ؟

٤ (مَا هِيَ مُمَيِّزَاتُ فِصْلِ الرَّبِيعِ؟

٥ (هَلْ تُحِبُّ فِصْلَ الرَّبِيعِ؟

REDNI BROJEVI

(الأعداد الترتيبية *al-a'dadu-t-tartībiyyatu*)

Kao i u ostalim jezicima, ovo su brojevi koji pokazuju koji je neko (nešto) po redu. Uvijek stoje iza imenice na koju se odnose i imaju svoj određen oblik. Po paradigmi *فعل* to je oblik koji je vrlo sličan participu aktivnom prve vrste glagola i uz određeni član zadržavaju logičan oblik za muški rod a ženski rod ima svoju oznaku (ة).

Redni brojevi od 1 do 10 mijenjaju se kao imenice potpune promjene. Broj, prva (الأولى) je nepromjenljiv zbog svog oblika koji ne trpi promjenu. Brojevi drugi, drugog i u akuzativu drugog imaju oblike: nom. - الثاني, gen. - الثاني, ak. - الثاني, iz istih razloga kao i prva ostaju nepromjenljivi.

Brojevi od 11 do 19 su kao i glavni brojevi nepromjenljivi na fethu (ـ) ali jedinice moraju imati određeni član ako se broj želi odrediti. Mijenjat će se samo brojevi jedanaesti i dvanaesti nom. i gen. - الحادي عشر i ak. - الحادي عشر i to samo jedinice nom. i gen. - الثاني عشر i ak. - الثاني عشر.

Desetice od 20 do 90 mijenjaju se kao imenice pravilne množine muškog roda i to bez obzira na rod imenice uz koju dolaze. Npr.: السنة الأربعون - četrdeseta godina, الشهر الأربعون - četrdeseti mjesec.

Kod rednih brojeva od dvadeset do sto najprije dolaze jedinice zatim desetice uz veznik و . Npr.: الثالثة والعشرون - dvadeset treća

ألف - hiljadu sto prva.

Nekada redni brojevi mogu doći i bez određenog člana. Kad se upotrebljavaju kao atributi, uvijek su iza imenice na koju se odnose pa se onda prema rodu, broju i padežu i određenosti ravnaju prema toj imenici.

Ako je tada imenica neodređena, i redni broj će ostati neodređen da bi zadovoljio zahtjeve imenice čiji je atribut, npr.:

(رَجُلٌ ثَالِثٌ وَعِشْرُونَ) الرجل الثالث والعشرون - dvadeset treći čovjek

gen. الرجل الثالث والعشرين - dvadeset trećeg čovjeka

ak. الرجل الثالث والعشرين - dvadeset trećeg čovjeka

Redni broj prvi أول kao mudaf uz neku imenicu označava početak onoga što ta imenica znači. Npr.: أول الربيع - početak proljeća.

Evo rednih brojeva:

الأَوَّلُ - prvi

الثَّانِي - drugi

الثَّالِثُ - treći

الرَّابِعُ - četvrti

الخَامِسُ - peti

السَّادِسُ - šesti

السَّابِعُ - sedmi

الثَّامِنُ - osmi

التَّاسِعُ - deveti

العَاشِرُ - deseti

الحَادِي عَشَرَ - jedanaesti

الثَّانِي عَشَرَ - dvanaesti

الثَّالِثَ عَشَرَ - trinaesti

الرَّابِعَ عَشَرَ - četrnaesti

الخَامِسَ عَشَرَ - petnaesti

السَّادِسَ عَشَرَ - šesnaesti

السَّابِعَ عَشَرَ - sedamnaesti

الثَّامِنَ عَشَرَ - osamnaesti

التَّاسِعَ عَشَرَ - devetnaesti

العِشْرُونَ - dvadeseti

أَلْحَادِي وَالْعِشْرُونَ - dvadeset prvi

الثَّانِي وَالْعِشْرُونَ - dvadeset drugi

الثَّالِثُ وَالْعِشْرُونَ - dvadeset treći

المِائَةُ - stoti

أَلْحَادِي وَالْمِائَةُ - sto i prvi

الأُولَى - prva

الثَّانِيَّةُ - druga

الثَّالِثَةُ - treća

الرَّابِعَةُ - četvrta

الخَامِسَةُ - peta

السَّادِسَةُ - šesta

السَّابِعَةُ - sedma

الثَّامِنَةُ - osma

التَّاسِعَةُ - deveta

العَاشِرَةُ - deseta

الحَادِيَّةُ عَشْرَةَ - jedanaesta

الثَّانِيَّةُ عَشْرَةَ - dvanaesta

الثَّالِثَةُ عَشْرَةَ - trinaesta

الرَّابِعَةُ عَشْرَةَ - četrnaesta

الخَامِسَةُ عَشْرَةَ - petnaesta

السَّادِسَةُ عَشْرَةَ - šesnaesta

السَّابِعَةُ عَشْرَةَ - sedamnaesta

الثَّامِنَةُ عَشْرَةَ - osamnaesta

التَّاسِعَةُ عَشْرَةَ - devetnaesta

العِشْرُونَ - dvadeseta

أَلْحَادِيَّةُ وَالْعِشْرُونَ - dvadeset prva

الثَّانِيَّةُ وَالْعِشْرُونَ - dvadeset druga

الثَّالِثَةُ وَالْعِشْرُونَ - dvadeset treća itd.

المِائَةُ - stota

أَلْحَادِيَّةُ وَالْمِائَةُ - sto i prva

الْثَّانِي وَالْمِائَةُ - sto i drugi

الثَّالِثُ وَالْمِائَةُ - sto i treći

الْأَلْفُ - hiljaditi

الْحَادِي وَالْأَلْفُ - hiljadu i prvi

الْثَّانِي وَالْأَلْفُ - hiljadu i drugi

الثَّالِثُ وَالْأَلْفُ - hiljadu i treći

الْحَادِي وَالْمِائَةُ وَالْأَلْفُ - hiljadu sto i prvi

الْثَّانِيَّةُ وَالْمِائَةُ - sto i druga

الثَّالِثَةُ وَالْمِائَةُ - sto i treća

الْأَلْفُ - hiljadita

الْحَادِيَّةُ وَالْأَلْفُ - hiljadu i prva

الْثَّانِيَّةُ وَالْأَلْفُ - hiljadu i druga

الثَّالِثَةُ وَالْأَلْفُ - hiljadu i treća

الْحَادِيَّةُ وَالْمِائَةُ وَالْأَلْفُ - hiljadu sto i prva itd.

DIONI BROJEVI (DISTRIBUTIVNI)

To su (kao i u drugim jezicima) brojevi kojim se odgovara na pitanje PO KOLIKO? Nastaju tako da se ponovi glavni broj u akuzativu, npr.:

إِثْنَيْنِ - po dva إِثْنَتَيْنِ - po dvije

ثَلَاثَةً - po tri ثَلَاثًا ثَلَاثًا - po tri (ženski r.)

Drugi je način da se glavni broj svede na jedan od dva sljedeća oblika bez obzira na rod i glasi:

أَحَادَ - po jedan(a) ili مَوْحَدَ - po jedna (po jedna)

ثَنَاءَ - po dvij(e) ili مَثْنَى - po dvije (po dva)

ثَلَاثَ - po tri ili مَثَلثَ - po tri

رُبَاعَ - po četiri ili مَرَبَعَ - po četiri

خُمَاسَ - po pet ili مَخْمَسَ - po pet

سُدَاسَ - po šest ili مَسْدَسَ - po šest

سُبَاعَ - po sedam ili مَسْبِعَ - po sedam

ثُمَانَ - po osam ili مَثْمَنَ - po osam

تُسَاعَ - po devet ili مَتْسِعَ - po devet

مَعْشَرَ - po deset ili عُشَارَ - po deset

Poslije broja deset ovi se brojevi mogu izraziti samo ponavljanjem glavnog broja, npr.: عِشْرِينَ عِشْرِينَ - po dvadeset.

Dioni brojevi su nepromjenljivi.

Priloški (adverbni) brojevi

To su oni brojevi koji odgovaraju na pitanje koliko puta. Za ovu vrstu brojeva u arapskom jeziku se upotrebljavaju posebni izrazi koji su također nepromjenljivi i stoje uvijek na fethu, npr.:

مَرَّةٌ = jedan put مَرَّتَيْنِ = dva puta ثَلَاثَ مَرَّاتٍ = tri puta

دَفْعَةً = jedan put دَفْعَتَيْنِ = dva puta ثَلَاثَ دَفْعَاتٍ = tri puta

كُرَّةً = jedan put كَرَّتَيْنِ = dva puta ثَلَاثَ كُرَّاتٍ = tri puta

مَرَّاتٍ = više puta عِشْرِينَ مَرَّةً = dvadeset puta عَشْرَةَ أَضْعَافٍ = deset puta

تِسْعَ مَرَّاتٍ = devet puta خَمْسًا وَعِشْرِينَ مَرَّةً = dvadeset pet puta كَثَارٌ (كَثْرٌ) = mnogobrojan

Množni (multiplikativni) brojevi

To su oni izrazi kojima se odgovara na pitanje KOLIKOSTRUK?

Prema paradigmi فَعْلٌ dolaze na oblik مُفَعَّلٌ pa pošto su na tenwin (ـٌ) mijenjaju se po potpunoj promjeni. To su:

مُفْرَدٌ - jednostruk

مُثْنًى - dvostruk

مُثَلَّثٌ - trostruk

مُرَبَّعٌ - četverostruk

مُخَمَّسٌ - peterostruk

مُسَدَّسٌ - šesterostruk

مُسَبَّعٌ - sedmerostruk

مُثَمَّنٌ - osmerostruk

Daljni množni brojevi izražavaju se glavnim brojevima

مُتَسَّعٌ - deveterostruk

مُعَشَّرٌ - مُعَشَّرَةٌ - عَشَارِعٌ - deseterostruk

خَمْسَةَ عَشَرَ - petnaestostruk

عِشْرُونَ - dvadesetostruk

مِئَتَيْنِ - مِئَاتٌ - مِئَاتٌ - stostruk

مُتَكَاثِرٌ - mnogostruk

مُتَزَايِدٌ - višestruk

Razlomački brojevi

Za brojeve od 1 do 10 razlomački broj dolazi na oblik فُعْلٌ i فُعْلٌ. Razlomački se brojevi mijenjaju po potpunoj deklinaciji zato jer im se zadnji konzonant završava na tenwin (ـٌ), pa tako imamo:

jednina: množina:

أَنْصَافٌ - jedna polovina نَصْفٌ

أَثْلَاثٌ - jedna trećina ثُلُثٌ

أَرْبَاعٌ - jedna četvrtina رُبْعٌ

أَخْمَاسٌ - jedna petina خُمْسٌ

أَسْدَاسٌ - jedna šestina سُدُسٌ

أَسْبَاعٌ - jedna sedmina سَبْعٌ

أَثْمَانٌ - jedna osmina ثَمْنٌ

أَتْسَاعٌ - jedna devetina تِسْعٌ

أَعْشَارٌ - jedna desetina عَشْرٌ

VJEŽA 22

الذَّهَبُ وَالْقَمْحُ

كَانَ لِتَاجِرٍ غَنِيٍّ شَرِيكَ فِي دَارِهِ. أَخَذَ التَّاجِرَانِ جَرَّتَيْنِ فَجَعَلَا فِيهِمَا ذَهَبًا وَقَمْحًا. جَرَّةٌ فِيهَا الذَّهَبُ وَجَرَّةٌ فِيهَا الْقَمْحُ، وَتَرَكَمَا الْجَرَّتَيْنِ فِي دَارِهِمَا. خَرَجَ التَّاجِرَانِ ذَاتَ لَيْلَةٍ وَكَانَ سَارِقٌ يَعْرِفُ الْجَرَّتَيْنِ لِأَنَّهُ كَانَ قَدْ دَخَلَ دَارَهُمَا فَدَخَلَ دَارَ التَّاجِرَيْنِ سِرًّا وَوَجَدَ الْجَرَّتَيْنِ فَحَمَلَ إِحْدَى الْجَرَّتَيْنِ وَخَرَجَ سَرِيعًا. فَذَهَبَ إِلَى دَارِهِ فِي تَعَبٍ شَدِيدٍ. لَمَّا وَصَلَ السَّارِقُ إِلَى دَارِهِ فَتَحَ الْجَرَّةَ فَنَظَرَ وَوَجَدَ الْقَمْحَ لَا الذَّهَبَ. فَندَمَ السَّارِقُ وَلَمَّا خَرَجَ التَّاجِرَانِ مِنَ الْغَدِ غَلَقَا بَابَهُمَا بِالْمِفْتَاحِ...

RIJEČI

ذَهَبٌ - zlato

قَمْحٌ - pšenica

لَيْلَةٌ - noć

جَعَلَ - uradio je

تَرَكَ - ostavio je

عَرَفَ - znao je

نَدِمَ - kajao se

فَتَحَ - otvorio je

غَلَقَ - zaključao je

أَخَذَ - uzeo je

تَاجِرٌ - trgovac

سَارِقٌ - kradljivac

سِرٌّ - tajna

تَعَبٌ - umor

مِفْتَاحٌ - ključ

غَنِيٌّ - bogat

سَرِيعًا - brzo

شَدِيدًا - jako, snažno

ذَاتَ لَيْلَةٍ - jedne noći

جَرَّةٌ - vrč, krčag

شَرِيكَ - partner, suvlasnik

1. Odgovori na pitanja:

(١) مَنْ كَانَ مَعَ التَّاجِرِ الْغَنِيِّ فِي دَارِهِ؟

(٢) مَا جَعَلَا هُمَا فِي جُرَّتَيْنِ؟

(٣) مَاذَا كَانَ يَعْرِفُ سَارِقٌ؟

(٤) كَيْفَ أَخَذَ السَّارِقُ جَرَّةً؟

٥ (مَاذَا وَجَدَ فِيهَا؟

٦ (لِمَاذَا كَانَ السَّارِقُ نَادِمًا؟

٧ (كَيْفَ غَلَقَ التَّاجِرُ دَارَهُ؟

٨ (هَلْ عِنْدَكَ شَرِيكَ فِي عَمَلِكَ؟

2. Prevedi sljedeće rečenice:

- a) Vidjela sam ovu predstavu tri puta.
- b) Čula sam ovu pjesmu devet puta do sada.
- c) Učenici ulaze u školu jedan po jedan.
- d) Vojnici katkad idu i po deset.
- e) Kupila sam pola kilograma sira i kilogram mesa.
- f) Izdijeli ovaj iznos na desetinu!
- g) Koliko je jedna četvrtina kilograma ovog meda?
- h) Koji je danas datum? Zar nije danas petnaesti april?
- i) Ako ovo budeš naučio, imat ćeš mnogostruku korist.

Napravi po tri rečenice od tebi poznatih riječi i upotrijebi pri tome sve vrste brojeva o kojima smo do sada govorili. Dakle, treba ti osamnaest rečenica! Nastoj da ti rečenice budu složene onako kako bi trebalo da razmišljaš na arapskom (a ne na svom) jeziku. To znači, mora se voditi računa o rodu kao i o ostalim slaganjima u rečenicima da se pri tome ne stvara neka glomazna rečenica kakvih u arapskom jeziku nema.

IZRAŽAVANJE DATUMA, IMENA DANA I MJESECI

Najprije jedna napomena važna za početak i shvaćanje razlike između naša dva jezika u tom pravcu.

Arapci su u historiji računali svoje godine po mjesečevom kalendaru. Svoju eru počeli su računati sa preseljenjem Muhammeda, a.s., iz Mekke u Medinu u vrijeme borbi arapskih plemena zbog prodiranja islama. Desilo se to po gregorijanskom kalendaru 622. godine (mi tada često kažemo „nove ere“ tj. od Kristova rođenja naovamo).

Savremeni arapski svijet uzima danas i jednu i drugu eru i to označava izrazima **مِلَادِيَّةٌ** tj. od Krista naovamo i **هَجْرِيَّةٌ** tj. od preseljenja. Razlika se lahko izračuna i onda kad ne bude označena jedna ili druga era.

Prilikom datiranja iz riječi **سَنَةٌ** ili **عَامٌ** što znači godina (prvi dio genitivne veze) obično stoji na **ـ** (fethu). Katkad se pred **مُضَافٌ** nađe prijedlog **فِي** ali broj i dalje ostaje u genitivu jednine. Ako ispred riječi **سَنَةٌ** ili **عَامٌ** nema prijedloga, smatra se da je ta riječ upotrijebljena priloški i zato je ostala na **ـ** (fethu), npr.:

بَدَأَتِ الْحَرْبُ فِي سَنَةِ أَلْفٍ وَتِسْعِ مِائَةٍ وَتَمْعِينَ = Rat je počeo 1990. godine.

Mjesečeva godina, koju koristimo u datiranju, ima dvanaest mjeseci čiji su nazivi:

كانون الثاني - يناير - januar

شباط - فبراير - februar

أذار - مارس - mart

نيسان - إبريل - april

أيار - مايو - maj

حزيران - يونيو - juni

تموز - يوليو - juli

آب - أغسطس - august

أيلول - سبتمبر - septembar

تشرين الأول - أكتوبر - oktobar

تشرين الثاني - نوفمبر - novembar

كانون الأول - ديسمبر - decembar

I. - مُحَرَّمٌ - مُحَرَّمُ الْحَرَامِ

II. - صَفَرُ الْخَيْرِ

III. - رَبِيعُ الْأَوَّلِ

IV. - رَبِيعُ الْآخِرِ

V. - جُمَادَى الْأُولَى

VI. - جُمَادَى الْآخِرَةِ

VII. - رَجَبٌ - رَجَبُ الْفَرْدِ

VIII. - شَعْبَانٌ - شَعْبَانُ الْمُعَظَّمِ

IX. - رَمَضَانٌ - رَمَضَانُ الْمُكْرَمِ

X. - شَوَّالٌ

XI. - ذُو الْقَعْدَةِ

XII. - ذُو الْحِجَّةِ

Obično se pred ime mjeseca, koji počinje konzonantom ر, stavlja riječ شهر^{شهر} osim mjeseca رَجَبُ koja je tada uvijek المضاف imenu mjeseca.

Dani se ovako nazivaju:

يَوْمُ الْجُمُعَةِ - petak

يَوْمُ السَّبْتِ - subota

يَوْمُ الْأَحَدِ - nedjelja

يَوْمُ الْاِثْنَيْنِ - ponedjeljak

يَوْمُ الثَّلَاثَاءِ - utorak

يَوْمُ الْأَرْبَعَاءِ - srijeda

يَوْمُ الْخَمِيسِ - četvrtak

I imena dana mogu biti upotrijebljena priloški i tada su na fethu (ـَ) a mogu biti upotrijebljena poslije prijedloga في pa su, naravno, u genitivu, npr.:

U četvrtak, prvog maja. - فِي يَوْمِ الْخَمِيسِ، الْأَوَّلِ مِنْ أَيَّارَ (مَآيُو)

U našem jeziku se ime „nedjelja“ često upotrebljava mjesto „sedmica“ pa tako i u arapskom svijetu ime جُمُعَةٌ (petak) može da se u tu svrhu upotrijebi, npr.:

بَعْدَ الْجُمُعَتَيْنِ - poslije dvije sedmice

قَبْلَ ثَلَاثِ جُمُعَاتٍ - prije tri sedmice

U preračunavanju datuma valja voditi računa da je mjesečeva godina kraća od sunčeve za 10 dana, kao i o tome da se mjeseci u jednoj i drugoj godini ne podudaraju jer se mjesečeve mijene ne podudaraju sa početkom, odnosno završetkom mjeseca u sunčevoj godini.

سَنَةُ الْهَجْرِيَّةِ a سَنَةُ الْمِيلَادِيَّةِ i još zove se godina

God. 1945. završio se - سَنَةُ أَلْفٍ وَتِسْعِ مِائَةٍ وَخَمْسٍ وَأَرْبَعِينَ انْتَهَتْ الْحَرْبُ الْعَالَمِيَّةُ الثَّانِيَّةُ Drugi svjetski rat.

God. 1992. počeo je rat - فِي سَنَةِ أَلْفٍ وَتِسْعِ مِائَةٍ وَاثْنَتَيْنِ وَتِسْعِينَ بَدَأَتِ الْحَرْبُ فِي بُوسْنَا u Bosni.

وُلِدَ مُحَمَّدٌ بِمَكَّةَ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ لِثِنْتِي عَشْرَةَ لَيْلَةٍ مَضَتْ مِنْ شَهْرِ رَبِيعِ الْأَوَّلِ سَنَةِ خَمْسِ مِائَةٍ وَإِحْدَى

Muhammed, a.s., je rođen u Mekki u ponedjeljak dva-naestog trećeg mj. 571. godine naše ere. - وَسَبْعِينَ بَعْدَ مِيلَادِ عِيسَى

Hajde da ponovimo upitnu zamjenicu كَمْ jer su kao što ste, nadam se, zapamtili njena vrlo interesantna značenja.

Kao prvo ona znači: Koliko? i Koliko! kada je kao pitanje i tada imenica koja dođe poslije nje stoji u akuzativu singulara, npr.:

كَمْ كِتَابًا؟ - Koliko knjiga?

Ako onda na كَمْ stavite prijedlog بِـ dobijete značenje koliko košta, npr.:

بِكَمْ هَذَا الْكِتَابُ؟ - Koliko košta ova knjiga?

Ako, pak, ova zamjenica ima značenje čuđenja, onda dolazi sa prijedlogom مِنْ i naravno, ime će biti u neodređenom genitivu. Ali ako i ne upotrijebiš prijedlog, ime će opet biti u genitivu - uz napomenu da se ime može pojaviti i u singularu i u pluralu, npr.:

كَمْ مِنْ رَجُلٍ (رِجَالٍ) - Koliko li ljudi!

كَمْ رَجُلٍ (رِجَالٍ) i ali

Kad pitaš za vrijeme na satu, upotrijebi zamjenicu كَمْ ali će imenica sat biti određena, npr.:

كَمْ السَّاعَةُ؟ - Koliko je sati?

Odgovor će biti npr.:

الآنَ السَّاعَةُ الْخَامِسَةُ تَمَامًا - Sada je tačno 5 sati.

Zapazio si da je u odgovoru redni broj što je također logično (jer vrijeme teče i to redom od sata do sata!)

U arapskom jeziku se ne upotrebljavaju brojevi 13, 15, 21 sat itd. kao u evropskim jezicima. Arapi za vrijeme poslije 12 sati upotrijebe riječ مَسَاءٌ navečer ili صَبَاحًا ujutro npr.:

فِي السَّاعَةِ الْعَاشِرَةِ صَبَاحًا - u deset časova ujutro

فِي السَّاعَةِ الْعَاشِرَةِ مَسَاءً - u deset časova uvečer

Kad je riječ o dijelovima sata tu se, kao uostalom i u našem jeziku, koriste riječi „četrvt“, dvadeset minuta, ili deset minuta i sl. Pravi smisao našeg izraza „do“ naći ćeš u čestici إِلَّا poslije koje dolazi osnovni (glavni) a ne redni broj i to u akuzativu, npr.:

السَّاعَةُ السَّابِعَةُ وَخَمْسُ دَقَائِقَ - sedam sati i pet minuta

السَّاعَةُ الرَّابِعَةُ وَالرُّبُعُ - četiri sata i 15 minuta (četrvt)

فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ وَالنِّصْفِ - U pet (sati) i pola sata (u pola šest)

السَّابِعَةِ إِلَّا عَشَرَ دَقَائِقَ - U deset minuta do sedam sati

الثَّامِنَةِ إِلَّا ثُلَاثًا أَوْ فِثْرِينَ دَقِيقَةً - U dvadeset minuta do osam

I godine života izražavaju se zamjenicom كَمْ uz koju dolazi imenica عُمْر dob, vijek i سِنٌ uzrast, npr.:

كَمْ سَنَةً عُمْرُكَ؟ - Koliko ti je godina?

Imenice عُمْر i سِنٌ stoje na mjestu مضاف uz imenicu na koju se odnose, npr.:

كَمْ عُمْرُ مُحَمَّدٍ (عُمْرُ مُحَمَّدٍ كَمْ سَنَةً)؟

قَدْ بَلَغَ سَبْعَةَ عَشَرَ عَامًا - Napunio je 17 godina.

Evo još nekoliko naziva za različite pojmove:

za sat:

ثَانِيَةً - ثَوَانٍ = sekunda

دَقِيقَةً - دَقَائِقُ = minuta

سَاعَةً - سَاعَاتٌ = sat

za kalendar (تَقْوِيمٌ):

يَوْمٌ - أَيَّامٌ = dan

أُسْبُوعٌ - أَسَابِيعُ = sedmica

شَهْرٌ - أَشْهُرٌ = mjesec

سَنَةٌ - سِنُونٌ = godina

السَّنَةُ الشَّمْسِيَّةُ - sunčeva godina

السَّنَةُ الْقَمَرِيَّةُ - mjesečeva godina

السَّنَةُ الْبَيْطَةُ - obična godina

السَّنَةُ الْكَبِيسَةُ - prestupna godina

السَّنَةُ الْهَجْرِيَّةُ - hidžretska godina

السَّنَةُ الْمِيلَادِيَّةُ - gregorijanska godina

VJEŽBA 23.

مِنْ تَارِيخِ الْإِسْلَامِ

وُلِدَ النَّبِيُّ صَلَّعْمُ* بِمَكَّةَ سَنَةَ خَمْسِ مِائَةٍ وَسَبْعِينَ بَعْدَ الْمِيلَادِ. مَاتَ أَبُوهُ عَبْدُ اللَّهِ وَهُوَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ. وَكَانَ مَعَ أُمِّهِ آمِنَةً ابْنَةً وَهَبَ سِتَّ سِنِينَ. وَلَمَّا كَمُلَ لَهُ مِنَ الْعُمْرِ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ سَنَةً تَزَوَّجَ امْرَأَةً ذَاتَ شَرَفٍ وَصَلَاحٍ وَمَالٍ وَهِيَ خَدِيجَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَعُمُرُهَا يَوْمَئِذٍ أَرْبَعُونَ سَنَةً. وَكَانَ لِلنَّبِيِّ صَلَّعْمُ* سَبْعَةُ أَوْلَادٍ، ثَلَاثَةُ بَنِينَ وَأَرْبَعُ بَنَاتٍ. وَعَاشَ ثَلَاثًا وَخَمْسِينَ سَنَةً بِمَكَّةَ وَعِشْرَ سِنِينَ بِالْمَدِينَةِ وَانْتَقَلَ إِلَى دَارِ الْبَقَاءِ وَعُمُرُهُ ثَلَاثٌ وَسِتُّونَ سَنَةً.

انْتَقَلَ الْمَلِكُ إِلَى آلِ عَبَّاسٍ سَنَةَ تِسْعٍ وَأَرْبَعِينَ وَسَبْعَ مِائَةٍ مِنَ الْمِيلَادِ وَأَشْهَرُ خُلَفَائِهِمْ هَارُونُ الرَّشِيدُ، سَارَ فِي سَنَةِ اثْنَتَيْنِ وَتِسْعِينَ وَمِائَةٍ إِلَى طُوسَ فَمَاتَ وَدُفِنَ بِهَا سَنَةَ ثَلَاثٍ وَتِسْعِينَ وَمِائَةٍ، وَكَانَتْ خِلَافَتُهُ ثَلَاثًا وَعِشْرِينَ سَنَةً. وَعُمُرُهُ سَبْعًا وَأَرْبَعِينَ سَنَةً.

RIJEČI:

دَفَنَ - zakopati

بَقَاءٌ - vječnost

ذَاتُ شَرَفٍ - časna

انْتَقَلَ - preći, preseliti

ذَاتُ صَلَاحٍ - dobra

مُلْكٌ - vladavina

ذَاتُ مَالٍ - bogata

آلٌ - rod

سَارَ - ići

مَاتَ - umrijeti

طُوسَ - Tus - grad u Iranu

كَمُلَ - ispuniti se

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - Allah s njom bio zadovoljan

تَزَوَّجَ - oženiti se

أَشْهَرُ خُلَفَائِهِمْ - najčuveniji halifa

يَوْمَئِذٍ - tada

* skraćeno od صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - Allahova milost na njega!

1. Prevedi na bosanski jezik:

- (١) قَدْ بَلَغَتْ ابْنَةُ صَدِيقَتِي الرَّابِعَةَ مِنْ عُمْرِهَا .
 (٢) رَحَلَ مُدِيرُنَا فِي الْخَامِسِ مِنَ الشَّهْرِ الْمَاضِي فِي زِيَارَةٍ إِلَى مَدِينَةِ مُسْتَار .
 (٣) رَكِبْتُ الْقِطَارَ فِي السَّاعَةِ الْعَاشِرَةِ مَسَاءً .
 (٤) أَكَلْتُ فُطُورَهَا فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ صَبَاحًا .
 (٥) بَدَأَ الْاجْتِمَاعُ السِّيَاسِيُّ بَعْدَ الظُّهْرِ .

2. Prevedi na arapski jezik: Godina se dijeli na 12 mjeseci, a mjesec se dijeli na četiri sedmice. Dan ima 24 sata a sat ima šezdeset minuta. Minuta ima šezdeset sekundi. Godina ima četiri godišnja doba. Zemaljska kugla se dijeli na kopno i more. Ja imam brata koji ima dvadeset i pet godina, a meni je sada 18 godina. Mojoj sestri je devet godina. Moj otac ima pedeset dvije godine, a majka četrdeset devet godina. Od našeg grada do našeg mora ima otprilike 180 kilometara. U našoj školi ima 37 učionica, oko (حَوَالِي) sedam stotina učenika i oko stotinu nastavnika.

GLAGOLSKI PRIDJEVI - PARTICIPI

Particip aktivni (اسْمُ الْفَاعِلِ) i particip pasivni (اسْمُ الْمَفْعُولِ)

Iz prve vrste glagola izvode se glagolski pridjevi (participi) koji već samim tim što su imenski oblici glagola ne potpadaju pod pravila konjugacije nego deklinacije. Nastaju prema paradigmi فعل i za aktivne فاعِلٌ i pasivne مَفْعُولٌ oblike, kao i za sve brojeve i rodove.

Particip aktivni اسْمُ الْفَاعِلِ pokazuje da neko vrši radnju (ili da nešto vrši radnju) kao i prolazno stanje u kome se neko ili nešto nalazi.

I aktivni i pasivni particip može još da znači što i običan pridjev pa čak i imenica. Kad imaju značenje pridjeva, onda se moraju ponašati kao pravi pridjevi (a to znači da se moraju potpuno slagati sa svojom imenicom u rodu, broju i padežu).

Kad su po značenju isti ili bliski imenici, onda imaju sve osobine imenice (i nepravilan plural!)

Particip aktivni se veoma često upotrebljava u odnosnoj rečenici umjesto glagolskog oblika. Ima slučajeve kad može doći umjesto المضارع .

Pošto nije vremenom ograničen, on se u rečenici tako ponaša da traži za sebe subjekat i objekat, npr.:

أَخِي كَاتِبٌ أَبْنُهُ كُتِبَاً - Sin moga brata piše knjige.

Kad se upotrijebi imenski, objekat mu stoji u genitivu kao المضاف إِلَيْهِ ili uz prijedlog, npr.:

الْمُعَلِّمُ عَالِمُ النَّاسِ ili الْمُعَلِّمُ عَالِمٌ لِلنَّاسِ - Učitelj uči ljude.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ - Svaka duša okuša smrt.

Kad se اسم الفاعل završava na ي – pa ako je neodređen, gubi glas ي i završava se na – ili – npr.: عَالٍ - visok /mjesto عَالِيٍّ – عَالِيٍّ u akuzativu عَالِيًّا , a sa članom

الْعَالِيَّ akuzativ الْعَالِيَّ i الْعَالِيَّ mjesto الْعَالِيَّ (ال).

Particip pasivni اسْمُ الْمَفْعُولِ nastaje također od glagola na paradigmu مَفْعُولٌ i ima određene oblike za rod i broj. Pravi se samo od prelaznih glagola i pokazuje osobu ili stvar nad kojom se neka radnja vrši. Kao i particip aktivni ima često značenje pridjeva, npr.: مَكْتُوبٌ - pisano (pismo), مَشْهُورٌ - znamenit, poznat, مَجْهُولٌ - nepoznat i sl.

Po svom značenju blizak je glagolu koji je u pasivu pa se mjesto njega i može upotrijebiti, npr.:

(الْقَائِدُ تُسَمِعُ كَلِمَتَهُ) - Čuje se riječ vođe.

Ako od neprelaznog glagola napravimo pomoću prijedloga prelazan glagol, i od takvog glagola je moguće napraviti particip pasivni i mijenjati ga. Razlika će biti samo u tome što će se oblik takvog participa zadržavati, a mijenjat će se samo objekat (dalji je pošto je iza prijedloga) u licu, rodu i broju. Npr.:

مَمْرُورٌ بِهِ - onaj pokraj koga se prošlo

مَمْرُورٌ بِهَا - ona pokraj koje se prošlo

مَمْرُورٌ بِهِمَا - njih dvojica pokraj kojih se prošlo

مَمْرُورٌ بِهِمْ - oni pokraj kojih se prošlo itd.

Evo paradigmi za oba participa:

Particip aktivni (اِسْمُ الْفَاعِلِ):

فَاعِلٌ - فَاعِلَةٌ

فَاعِلَانِ - فَاعِلَتَانِ

فَاعِلُونَ - فَاعِلَاتٌ

فُعِلَ (فُعِلَ ، فَعِلَةٌ) - فَوَاعِلُ

Particip pasivni (اِسْمُ الْمَفْعُولِ):

مَفْعُولٌ - مَفْعُولَةٌ

مَفْعُولَانِ - مَفْعُولَتَانِ

مَفْعُولُونَ - مَفْعُولَاتٌ

nepravilna množ. مَفَاعِيلُ

VJEŽBA 24

عَلِيٌّ فِي الْمَدِينَةِ (١)

كَتَبَ التَّاجِرُ الْمَعْرُوفُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ إِلَى أَخِيهِ فِي الْقَرْيَةِ فَقَالَ فِي آخِرِ مَكْتُوبِهِ هَلَّا تَبَعْتُ لَنَا وَلَدَكَ عَلِيًّا فِي أَيَّامِ الْعُطْلَةِ سَنَفْرَحُ بِهِ وَالسَّلَامُ مِنْ أَخِيكَ! فَرِحَ عَلِيٌّ بِمَكْتُوبِ عَمِّهِ فَلَمَّا كَانَتِ الْعُطْلَةُ رَكِبَ الْقِطَارَ الذَّاهِبَ إِلَى الْمَدِينَةِ، نَظَرَ إِلَى الرُّكَّابِ الْجَالِسِينَ فَوَجَدَ رَاكِبًا يَعْرِفُهُ فَصَحِبَهُ إِلَى الْمَدِينَةِ. وَكَانَ الرَّاكِبُ عَامِلًا مِنْ عُمَالِ الْقَرْيَةِ يَذْهَبُ إِلَى عَمَلِهِ كُلَّ صَبَاحٍ. فَعِنْدَ وُصُولِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ تَرَكَ صَاحِبَهُ وَذَهَبَ إِلَى دَارِ عَمِّهِ. كَانَ عَلَى الْبَابِ أَلْفَاظُ مَكْتُوبَةٍ «أَبُو عَبْدِ اللَّهِ تَاجِرٌ». وَجَدَ الْبَابَ مَفْتُوحًا. فَرِحَ بِهِ عَمُّهُ وَعَمَّتُهُ وَأَوْلَادُهُمَا، وَقَالُوا لَهُ عِنْدَ عَمِّكَ عَامِرٌ مَوْلُودٌ مِنْذُ الْيَوْمِ، سَنَذْهَبُ إِلَى الْوَالِدِ بَعْدَ الْأَكْلِ. فَجَلَسُوا حَوْلَ الْمَائِدَةِ وَلَكِنْ دَخَلَ دَاخِلٌ وَبَعْدَ خُرُوجِهِ هَمَّ التَّاجِرُ بِغَلْقِ بَابِ الْحَانُوتِ.

RIJEČI:

كَاتِبٌ - pisar	بَعَثَ - poslati
ذَاهِبٌ - koji ide	كَتَبَ - pisati
رَاكِبٌ - koji se ukrcao	ذَهَبَ - otići
جَالِسٌ - koji sjedi	رَكِبَ - ukrcati se
عَامِلٌ - radnik	جَلَسَ - sjesti
وَالِدٌ - otac	عَمِلَ - raditi
دَاخِلٌ - koji ulazi	فَتَحَ - otvoriti
تَاجِرٌ - trgovac	عَرَفَ - poznavati
مَكْتُوبٌ - pismo	وَلَدَ - roditi
مَفْتُوحٌ - otvoren	أَكَلَ - jesti
مَعْرُوفٌ - poznat	دَخَلَ - ući
مَوْلُودٌ - novorođenče	خَرَجَ - izaći
كِتَابَةٌ - pisanje	وَصَلَ - prispjeti, doći, stići
عَمَلٌ - rad, posao	غَلَقَ - zatvoriti
أَكَلَ - jelo	تَجَرَّرَ - trgovati

كَلِمَةٌ - riječ

نِهَآيَةٌ - kraj

حَانُوتٌ - prodavnica, dućan

أَبُو عَبْدِ اللَّهِ - vl. ime

(هَلْ + لَا) - nije li, zar ne, zašto ne?

مُنْذُ - od, prije

خُرُوجٌ - izlazak

وُصُولٌ - dolazak

غَلَقٌ - zatvaranje

هَمٌّ - naumiti, namjeravati, brinuti

عَمٌّ - stric, amidža

عَمَّةٌ - strina, amidžinica

1. Nađi sve participe pa u rečenici izvrši promjene prema rodu i broju oblika participa i prilagodi tekstu u rečenicama.

2. U rečenicama u kojima je upotrijebljen samo glagolski oblik pokušaj zamijeniti taj oblik participom i prilagodi tekst uz ostale promjene.

3. Odgovori na postavljena pitanja:

(١) مَنْ كَتَبَ إِلَى أَخِيهِ فِي الْقَرْيَةِ؟

(٢) مَاذَا كَتَبَ إِلَى أَخِيهِ؟

(٣) لِمَاذَا فَرِحَ عَلِيٌّ بَعْدَ وُصُولِ مَكْتُوبِ عَمِّهِ؟

(٤) مَنْ كَانَ الرَّكَّابُ الْجَالِسُ فِي الْقِطَارِ؟

(٥) مَاذَا كَانَ مَكْتُوبًا عَلَى بَابِ التَّاجِرِ؟

(٦) هَلْ كَانَ عَلِيٌّ يَعْرِفُ الْمُؤَلَّودَ؟

4. Odgovori na postavljena pitanja:

Je li tvoj otac trgovac?

Šta radi tvoja majka?

Čime se bavi tvoj amidža?

Imaš li amidžu ili dajdžu? (خَالَ - dajdža)

Ko je ono što je sada ušao u školu?

Poznat je tebi ovaj putnik ili ne?

Gdje ćeš provesti praznike?

Je li to tvoj drug koji sjedi pored tebe?

Onaj koji je ušao u razred poslije tebe je li zakasnio (je li onaj koji je ušao posljednji)?

Da li je prozor zatvoren, a vrata otvorena?

Knjiga koja je ispred tebe je li otvorena, ili nije?

Onaj koji izađe prvi nije najbrži ili jeste?

Svi koji sjede neka ustanu!

Svaki koji je izašao prije mene otišao je kući, ili je još u školi?

Čiji dolazak nismo zapisali?

Čije je pisanje najljepše?

INFINITIV

المصدر

Arapski jezik nema infinitiva u našem (ili evropskom) smislu riječi. O tome smo već govorili u uvodnom dijelu. Tamo gdje bismo mi upotrijebili infinitiv u arapskom jeziku se upotrebljava cijela rečenica, npr. kad bismo mi htjeli da kažemo: „Ti to možeš učiniti“, u arapskom jeziku bismo rekli *تَقْدِرُ أَنْ تَفْعَلَ هَذَا* „Ti možeš da učiniš to.“ Infinitiv je u arapskom jeziku imenica, odnosno ime glagolske radnje koje se zove المصدر izvorište, izvor.

U prvoj vrsti glagola sa svih šest razreda infinitivi su nepravilni i dolaze na više oblika pa ih je potrebno tako i zapamtiti. Zato što su nepravilni i što nema načina da ih uvrstimo u paradigmu *فعل* oni se zovu *المَصَادِرُ السَّمَاعِيَّةُ* i svaki se po-naosob mora pamtititi. U rječnicima će biti svaki posebno donesen.

Evo najčešćih oblika infinitiva prve vrste glagola bez obzira na razrede.

قَتَلَ - ubiti - قَتْلٌ	حَنَقَ - razjariti se, rasrditi se - حَنْقٌ
فَسَقَ - griješiti - فِسْقٌ	ضَغَرَ - biti malen - ضَغْرٌ
شَغَلَ - baviti (se) zanimati se - شُغْلٌ	هَدَى - uputiti - هُدًى
رَحِمَ - smilovati se - رَحْمَةٌ	غَلَبَ - nadvladati - غَلَبَةٌ
نَشَدَ - tražiti (izgubljeno) - نَشْدَةٌ	سَرَقَ - ukrasti - سَرِقَةٌ
كَدَرَ - biti mutan, zamutiti (se) - كُدْرَةٌ	سَأَلَ - pitati - سُؤَالٌ
دَعَا - tvrditi, tužiti, moliti - دَعْوَى، دَعْوَةٌ	زَهَدَ - izbjegavati, kloniti se - زَهَادَةٌ
ذَكَرَ - sjećati se, opomenuti - ذِكْرٌ	دَرَى - shvatiti - دَرَايَةٌ
بَشَرَ - obradovati - بُشْرَى	دَخَلَ - unići - دُخُولٌ
حَرَّمَ - spriječiti, biti prikraćen - حَرْمَانٌ	قَبِلَ - primiti - قَبُولٌ
غَفَرَ - oprostiti - غُفْرَانٌ	وَجِفَ - uznemiriti se - وَجِيفٌ
نَزَا - napasti na, nasrnuti - نَزْوَانٌ	صَهَبَ - biti crvenkaste kose - صَهْوَبَةٌ
طَلَبَ - tražiti - طَلْبٌ	ذَهَبَ - otići - ذَهَابٌ

VJEŽBA 25

عَلِيٌّ فِي الْمَدِينَةِ (٢)

قَدْ تَرَكْنَا صَاحِبَنَا عَلِيًّا عِنْدَ عَمِّهِ التَّاجِرِ. وَقَدْ غَلَقَ بَابَ الْحَانُوتِ وَكَانَ أَهْلُ الدَّارِ جَالِسِينَ حَوْلَ الْمَائِدَةِ يَأْكُلُونَ وَيَشْرَبُونَ. لَمَّا أَكَلُوا الطَّعَامَ ذَهَبُوا إِلَى عَمِّ عَلِيٍّ عَامِرٍ وَقَدْ وُلِدَ عِنْدَهُ وَلَدٌ. لَمَّا وَصَلُوا دَقُّوا الْجَرَسَ وَفُتِحَ الْبَابُ. ذَهَبَ بِهِمُ الْخَادِمُ إِلَى الْوَالِدِ السَّعِيدِ فَقَالُوا لَهُ «مَوْلُودٌ مُبَارَكٌ يَا عَامِرُ» وَكَانَ السُّرُورُ يَظْهَرُ عَلَى وَجْهِهِ. ثُمَّ عَرَضَتْ بِأَمْرِهِ أَنْوَاعٌ كَثِيرَةٌ مِنَ الْحَلَوَى وَالْأَشْرِبَةِ. وَجَلَسُوا فِي الْغُرْفَةِ الْكَبِيرَةِ، كُلُّ مِنْهُمْ عَلَى كُرْسِيٍّ. وَوَصَفَ لَهُمْ عَلِيٌّ حَيَاتَهُ فِي الْقَرْيَةِ كَيْفَ تَحَرَّتْ الْأَرْضُ وَكَيْفَ يَزْرَعُ الْقَمْحُ وَكَيْفَ يُجْلَبُ الْمَاءُ إِلَى الْحُقُولِ... وَلَمَّا كَانَ الْمَسَاءُ نَهَضُوا وَرَجَعُوا إِلَى دَارِ التَّاجِرِ.

RIJEČI:

أَكَلٌ - jesti	زِيَارَةٌ - posjeta
شَرِبَ - piti	طَعَامٌ - hrana
دَقَّ - kucati, zvoniti	جَرَسٌ - zvono
ظَهَرَ - pojaviti se	خَادِمٌ - sluga
عَرَضَ - iznijeti, razložiti	سُرُورٌ - radost
حَدَّثَ - pričati	وَجْهٌ - lice
وَصَفَ - opisivati	أَمْرٌ - naređenje
زَرَعَ - posijati, obraditi	نَوْعٌ - vrsta
سَعِيدٌ - sretan	حَلَوَى - slatko, kolač
مُبَارَكٌ - blagosloven, sretan	شَرَابٌ - piće
عَلَى - na	غُرْفَةٌ - soba
كَيْفَ - kako	كُرْسِيٌّ - stolica
وَقَدْ - već (ili katkad)	حَيَاةٌ - život
مَتَى - kada	تَرَكَ - ostaviti, napustiti

1. Iz datog teksta izdvoji glagole.
2. Odredi njihove infinitive i upotrijebi ih u rečenici.
3. Zamijeni glagolski oblik infinitivom i nađi značenje.

DEMINUTIV

الاسم المصغر - اسم التصغير

Deminutiv je, kao u našem jeziku, oblik imena koje se želi izraziti u umanjenoj obliku. U arapskom jeziku takvo ime se zove اسم التصغير, za razliku od uvećanog oblika imena koje se zove الاسم الكبير. Deminutiv se obično pravi od oblika jednine, rijetko od oblika množine npr.: صَاحِبٌ - drug pl. أَصْحَابٌ, - drugarčići.

Kad je riječ o imenicama ženskog roda koje spadaju u onu kategoriju, imenica ženskog roda koje smo preuzeli od arapskih gramatičara kao imenice ženskog roda a da zato nema osobitih razloga i koje smo naučili pod imenom الْمُؤَنَّثُ (ة) na kraju, npr.:

دَوِيرَةٌ - kućica, دَارٌ - kuća,
شَمِيسَةٌ - sunašce, شَمْسٌ - sunce,
نُفَيْسَةٌ - dušica, نَفْسٌ - duša.

Isto se tako postupa i sa imenicama koje smo upoznali kao imenice ženskog roda po značenju الْمُؤَنَّثُ الْمَعْنَوِيُّ, npr.:

أُمِّيَّةٌ - majčica, أُمٌّ - majka,
أُذَيْنَةٌ - uhence, أُذُنٌ - uho,
كُتَيْبَةٌ - knjižica, كُتُبٌ - knjige.

Deminutiv se, kao i ostali oblici, izražava putem paradigme pa za njega vrijede sljedeća pravila:

a) Od riječi koje imaju tri konzonanta u korijenu, deminutiv se pravi prema paradigmi فُعَيْلٌ, npr. جَبَلٌ - brdo, جَبَلِيٌّ - brdašce, ظِلٌّ - hlad, sjenka, ظَلِيلٌ - hladnjak, sjenica, رَجُلٌ - čovjek, رَجُلِيٌّ - čovječuljak.

b) Od riječi koje imaju više od tri konzonanta u korijenu deminutiv dolazi na oblik فُعَيْعِلٌ, npr.: كِتَابٌ - knjiga, كُتَيْبٌ - knjižica, جَمِيلٌ - lijep, جُمَيْلٌ - ljepuškast, عَصْفُورٌ - vrabac, عَصِيفِيرٌ - vrapčić, كَاتِبٌ - pisar, كُوَيْتِبٌ - pisarčić i sl.

Sljedeće imenice imaju nepravilan deminutiv i treba ih zapamtiti kao izuzetke. To su:

أَبٌ - otac, babo	أَبِيٌّ - tatica, babuka
ابْنٌ - sin	بُنِيٌّ - sinčić
أُخْتُ - sestra	أُخْيَةٌ - sestrica
بَابٌ - vrata	بُؤَيْبٌ - vratašca
أَخٌ - brat	أُخِيٌّ - braco
ابْنَةٌ - kći	بُنْيَةٌ - kćerka
شَيْءٌ - stvar	شُؤْيَةٌ - stvarčica

VJEŽBA 26

القُنْفُذُ الْأَعْمَى (٢)

... وَفِي اللَّيْلَةِ الثَّانِيَةِ وَاللَّيْلَةِ الثَّلَاثَةِ رَأَى مِثْلَ مَا رَأَى . فَتَقَدَّمَ نَحْوَ هَذَا الْقُنْفُذِ لِيُمْسِكَهُ فَلَمْ يَسْتَطِعْ
مِسْكِينَ أَنْ يَجْرِيَ هُنَا أَوْ هُنَاكَ بَلِ انْكَمَشَ وَوَقَفَ فَاسْتَطَاعَ الْكَشَافُ أَنْ يُمْسِكَهُ وَعَرَفَ أَنَّهُ أَعْمَى ،
وَأَدْرَكَ السَّبَبَ الَّذِي جَعَلَ هَذِهِ الْقَنَافِدَ تَمْشِي مُتَلَاصِقَةً - رَقَّ قَلْبُ الْكَشَافِ لِهَذَا الْقُنْفُذِ وَعَطَفَ عَلَيْهِ
وَرَدَّهُ إِلَى مَكَانِهِ .

RIJEČI:

نَحْوَ - prema	رَأَى مِثْلَ مَا رَأَى - Vidio je isto što je vidio
لِيُمْسِكَهُ - da ga ščepa	تَقَدَّمَ نَحْوَ - zakoračio prema
عَرَفَ - saznao je	انْكَمَشَ - zgrčio se, sklupčao se
سَبَبٌ - razlog	أَدْرَكَ - uvidio je, shvatio je
قَلْبٌ - srce	رَقَّ لَ - raznježio se prema, sažalio se
عَطَفَ عَلَى - pokazao je naklonost	رَدَّهُ - vratio ga je
إِلَى مَكَانِهِ - na njegovo mjesto	تَمْشِي - išli su

1. Iz gornjeg teksta izvadi sve imenice (pridjeve) i prema datim paradigmama napravi deminutiv.

2. Od dobivenih deminutiva napravi nove rečenice i posluži se riječima koje si do sada usvojio(la).

3. Opiši svoju sobu (školu, kuću, grad, ulicu, majku, sestru, drugaricu i sl.) uz upotrebu deminutiva.

4. Nađi prikladne riječi uz izuzetke deminutiva i napravi rečenice.

a) Izviđač je čuvao u šatoru svoje drugove.

b) Izviđačevi drugovi su spavali.

c) Slijepom ježu su se pridružila druga dva ježa.

d) Dva ježa su tumarala tamo i ovamo.

e) Slijepi jež se zaustavio da jede.

GLAGOLSKI NAČINI

U arapskoj gramatici imamo tri načina za izražavanje vremena koje traje a upotrebljavamo ih kao konjuktiv, jusiv i onaj najobičniji indikativ. Pravilan glagol u indikativu ima svoje uobičajene nastavke o kojima smo već govorili. Na nekim oblicima imamo nastavak -u- ([ُ]) a na nekim ان - وَنَ - يَنَ .

Indikativ po svom značenju odgovara potpuno indikativu u našem jeziku. On pokazuje radnju koja se odvija ili se ne odvija (tj. radnja je aktivna ili pasivna, afirmativna ili negativna - ali je obična!). Tabelarnim pregledom objasnili smo kako nastaje المضارع i kako se upotrebljava.

Konjuktiv nastaje kad se oblicima indikativa المضارع المرفوع namjesto vokala -u- ([ُ]) stavi vokal -a- ([َ]) tj. mjesto damme stavi se fetha i odbace se svi nastavci / ان - وَنَ - يَنَ / ali samo ne u oblicima množine ženskog roda.

Osim toga konjuktiv zahtijeva određene čestice i to:

ان - da, لَكِيْ - da, كِيْ - da, ل - da, ne, (لا i ان) - da, أَلَا - da, ان (nastalo od لا i ان), tad (إِذَنْ), dok (حَتَّى), i jedina od ovih čestica koja potpuno promijeni značenje konjuktiva pa on pokazuje radnju koja se neće nikako dogoditi u budućnosti-to je لَنْ neće i neće nikako.

Iza ovih čestica katkad stoje i po dva konjuktiva naročito kad se u jednoj rečenici glagoli vežu veznikom (upamti!). U arapskoj gramatici važi pravilo da ono što je prije و vrijedi i za ono što je poslije و .

Sve se ove čestice zovu حروف النواصب. Glagolska radnja iza ovih čestica uvijek je u zavisnoj rečenici i označava radnju koja se želi ili koja ima tendenciju da se realizira (najbliže su našim namjernim rečenicama), npr.:

أَمَرَ الْوَزِيرُ أَنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ وَيَجْلِسَ عِنْدَهُ - Ministar je naredio da čovjek uđe i sjedne pokraj njega.

كُنْتُ أَرَدْتُ أَنْ أَزُورَكَ لَكِنْ تَأَخَّرْتُ - Htjela sam da ti dođem, ali sam zakasnila.

لَنْ يَدْرُسَ التَّلَامِيذُ شَيْئاً لَأَنَّهُمْ لَا يَجِدُونَ - Učenici neće nikad naučiti ništa kad se ne trude.

Jusiv nastaje tako da se u indikativu damma ([ُ]) zamijeni sukunom ([ْ]) u svim oblicima sem nastavka ان - وَنَ - يَنَ koji se ispuštaju. Jedinu koji se mora i dalje zadržati je nastavak za ženski rod u pluralu i to stoga što bi se u protivnom potpuno izjednačio sa trećim licem jednine muškoga roda لَمْ يَجْلِسْ za muški rod i لَمْ يَجْلِسْنَ za ženski rod u 3 licu množine.

TABELARNI PREGLED GLAGOLSKIH NAČINA

	skraćeni način مُضَارِعٌ مَجْزُومٌ jusiv	zavisni način مُضَارِعٌ مَنْصُوبٌ konjuktiv	izjavni način مُضَارِعٌ مَرْفُوعٌ indikativ	od glagola فَتَحَ
jednina	يَفْتَحُ	يَفْتَحَ	يَفْتَحُ	الغائب المذكر
dvojina	يَفْتَحَا	يَفْتَحَا	يَفْتَحَانِ	
množina	يَفْتَحُوا	يَفْتَحُوا	يَفْتَحُونَ	
jednina	تَفْتَحُ	تَفْتَحَ	تَفْتَحُ	الغائب المؤنث
dvojina	تَفْتَحَا	تَفْتَحَا	تَفْتَحَانِ	
množina	يَفْتَحْنَ	يَفْتَحْنَ	يَفْتَحْنَ	
jednina	تَفْتَحُ	تَفْتَحَ	تَفْتَحُ	المخاطب المذكر
dvojina	تَفْتَحَا	تَفْتَحَا	تَفْتَحَانِ	
množina	تَفْتَحُوا	تَفْتَحُوا	تَفْتَحُونَ	
jednina	تَفْتَحِي	تَفْتَحِي	تَفْتَحِينَ	المخاطب المؤنث
dvojina	تَفْتَحَا	تَفْتَحَا	تَفْتَحَانِ	
množina	تَفْتَحْنَ	تَفْتَحْنَ	تَفْتَحْنَ	
jednina	أَفْتَحُ	أَفْتَحَ	أَفْتَحُ	المتكلم المذكر
množina	نَفْتَحُ	نَفْتَحَ	نَفْتَحُ	
				والمؤنث

Najobičnije čestice za jusiv (skraćeni način) jesu:

ل - ako, إِنْ - još nije /nikad/, لَمْ - nije, ne, (لام النهي) لا - neka, (لام الأمر) ل - kad god, مَتَى - kad god, إِذَا (إِذَا) - kad god, أَتَى - gdje god, أَيْنَ - gdje (god), حَيْثُمَا - što god, مَن - ko, مَا - šta (što), أَيُّ - koji (god).

Poslije prvih pet čestica dolazi po jedan glagol u skraćenom načinu (jusivu) a ostale traže po dva glagola koji često dođu u prošlom vremenu الماضي ali ih prevodimo prezentom, npr.:

إِنْ فَعَلْتَ ذَلِكَ هَلَكَتَ - Ako to učiniš, propašćeš.

Kad iza imperativa dođe rečenica, njezin se glagol obično čita u jusivu, npr.:

لَيْنَ قَوْلُكَ تُحِبُّ - Govori blago, bit ćeš drag!

Jusiv se najčešće upotrebljava u pogodbenoj rečenici: naročito u poslovicama kojih u arapskom jeziku ima veoma mnogo i vrlo poučnih i lijepih.

Često jusiv izražava negativnu prošlu radnju (naročito iza čestice لَمْ - ne), npr.:

لَمْ نَهْرُبْ مِنْ هُنَاكَ - Nismo pobjegli odande.

لَنْ أَسْمَعَ هَذَا قَطُّ - Nikad ovo nisam čula.

Iz primjera se vidi kako ovakav oblik الماضي ima na neki način punije značenje i pravi smisao. Evo nekoliko lijepih primjera upotrebe jusiva i konjunktiva:

1. مَنْ لَمْ يَكُنْ ذُبًّا أَكَلَتْهُ الْكَلَابُ - Ko nije (bio) vuk poješće ga psi.
2. إِذَا لَمْ يَكُنْ وِفَاقٌ فَفِرَاقٌ - Ako nema sloge, ima rastanak.
3. لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ - Ne vjeruje niko ko ne voli svom bratu ono što i sebi.
4. مَنْ لَمْ يَشْكُرْ لِلْقَلِيلِ لَمْ يَشْكُرْ لِلْكَثِيرِ - Ko nije zahvalan na malom, neće biti ni na velikom.
5. مَنْ يَزْرَعِ الشَّوْكَ لَمْ يَحْصُدِ الْعِنَبَ - Ko sije trnje, neće požnjeti grožđe.
6. يَطْلُبُ الْحَاكِمُ مِنْكُمْ أَنْ تَحْضُرُوا عِنْدَهُ - Traži sudija da budete kod njega.
7. لَا يَتْرُكُ الْعَاقِلُ الْقَلِيلَ الْمَوْجُودَ لِيَطْلُبَ الْكَثِيرَ الْمَفْقُودَ - Pametan ne ostavlja malo što ima da bi tražio mnogo što nema.
8. يَلْزِمُ لَكُمْ أَنْ تَدْرُسُوا دَرْسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تَذْهَبُوا إِلَى الْمَكْتَبِ - Potrebno vam je da učite svoje lekcije prije nego krenete u školu.

9. لا يَكُونُ الصَّدِيقُ صَدِيقًا حَتَّى يَحْفَظَ أَخَاهُ فِي نُكْبَتِهِ وَغَيْبَتِهِ وَوَفَاتِهِ. - Prijatelj nije prijatelj dok svog druga ne štiti u nesreći, odsustvu i smrti.

10. أَنْفَعُ الْأَشْيَاءِ أَنْ يَعْرِفَ الرَّجُلُ قَدْرَ مَنْزِلَتِهِ وَمَبْلَغَ عَقْلِهِ ثُمَّ يَعْمَلُ بِحَسَبِهِ. - Najkorisnije je da čovjek zna gdje mu je mjesto i koliko je uman pa da po tome postupi.

لَنْ تَعْرِفَ الْأَخَ إِلَّا عِنْدَ حَاجَتِكَ إِلَيْهِ. - Nikad nećeš poznati prijatelja sem u nuždi.

أَلَمْ تَعْرِفْهُ؟ - Zar ga ne poznaješ?

لِمَ لَمْ يَفْعَلْ لَكَ أَكْثَرَ مِمَّا فَعَلَهُ؟ - Zašto ti nije uradio više od onoga što je uradio?

مَنْ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى كَلِمَةٍ يَسْمَعُ كَلِمَاتٍ رِجْعِي! - Ko se ne strpi za jednu riječ, čuje riječi i riječi!

قَلْبُهَا لَمْ يَكُنْ يَفْرَحُ لَشَيْءٍ. - Srce joj se nije ničemu radovalo.

لِمَاذَا لَا تَدْرُسِينَ دَرْسَكَ عِوَضًا عَنْ أَنْ تَلْعَبِي؟ - Zašto ne učiš (ž.r.) svoju lekciju mjesto što se igraš?

Jusiv ima isti oblik kad je riječ o imperativu kojim se zabranjuje u drugom i trećem licu kao i onaj kojim se zapovijeda trećem licu. Zato ako se insistira na jusivu u odnosu na njegovo značenje, treba voditi računa o razlici ili istovjetnosti među njima, npr.:

لَا تَدْخُلْ - Ne ulazi!

لَمْ أَفْعَلْ هَذَا. - Ja to nisam učinio.

لَمَّا أَفْعَلْ هَذَا. - Ja to još nisam učinio!

لِيَخْرُجْ - Neka on izađe!

VJEŽBA 27

سَعِيدٌ وَأُخْتُهُ

كَانَ سَعِيدٌ يُضَايِقُ أُخْتَهُ الصَّغِيرَةَ عَفْرَاءَ. وَفِي يَوْمٍ مِنَ الْأَيَّامِ ذَهَبَتْ عَفْرَاءُ إِلَى أَبِيهَا تَشْكُو وَتَقُولُ أَخِي سَعِيدٌ ضَرَبَنِي. وَنَادَى الْوَالِدُ سَعِيدًا وَقَالَ لَهُ لِمَاذَا ضَرَبْتَ أُخْتَكَ الصَّغِيرَةَ، وَالْوَلَدُ الْمُؤَدَّبُ يُحِبُّ إِخْوَتَهُ وَلَا يُؤْذِيهِمْ، وَإِنِّي سَوْفَ أَصْفَحُ عَنْكَ هَذِهِ الْمَرَّةَ إِذَا وَعَدْتَنِي أَنَّكَ لَنْ تَعُودَ، فَقَالَ سَعِيدٌ أَطِيعُكَ يَا أَبِي وَلَنْ أُضَايِقَ أُخْتِي وَسَوْفَ أَعْتَذِرُ إِلَيْهَا وَأَسْأَلُهَا أَنْ تُسَامِحَنِي.

RIJEČI:

يَشْكُو - شَكَا - žaliti se na

ضَرَبَ - udariti, tući

نَادَى - zovnuti, pozvati

وَالِدٌ - otac

وَعَدَ - يَعِدُ - obećati

عَادَ - ponoviti

أَطَاعَ - biti poslušan

إِعْتَذَرَ - izvinuti se, tražiti oprost

سَامَحَ - يُسَامِحُ - oprostiti (nekom nešto)

عَذَرَ - عَذَّرَ - izvinuti (nekoga), oprostiti

سَعِيدٌ - Seid

ضَايِقٌ - grubo postupati, ljutiti se, srditi

عَفْرَاءَ - Afra (vl. ime)

أُخْتُ صَغِيرَةٌ - mlađa sestra

الْوَلَدُ الْمُؤَدَّبُ - vaspitan dječak

أَحَبُّ - voljeti

أُخْتُ - sestra

يُؤْذِي - آذَى - uznemiravati, škoditi, štetiti

صَفَحَ - oprostiti

هَذِهِ الْمَرَّةَ - ovaj put

Odgovori na postavljena pitanja:

1. Ko je tukao i kinjio svoju mlađu sestru?

2. Kome se Afra tužila i kako?

3. Kako je otac ukorio Seida?

4. Ako mu otac oprost, šta će Seid učiniti?

1. Na sljedeće rečenice stavi određene čestice za načine i prevedi:

(١) يَنْعَقِدُ الْإِمْتِحَانُ النَّهَائِيَّ بَعْدَ سِتَّةِ أَشْهُرٍ.

(٢) أَسَافِرُ مَعَ أَبِي إِلَى مُوسْتَارَ بَعْدَ ثَلَاثَةِ أَشْهُرٍ.

(٣) أَهْمِلُ فِي آدَاءِ الْوَاجِبِ عَلَيَّ أَبَدًا.

(٤) يَدْخُلُ أَخِي الصَّغِيرُ الرُّوضَةَ بَعْدَ سَنَةٍ.

(٥) نَلْعَبُ كُرَةَ الْقَدَمِ الْيَوْمَ عَقِبَ الدِّرَاسَةِ.

(٦) أَفَكِّرُ فِي الْإِعْتِدَاءِ عَلَى زُمَلَائِي.

(٧) أَكَلِمُ هَذَا التَّلْمِيذَ الشَّرِيرَ مُطْلَقًا.

(٨) أَخَالَفُ أَوْامِرَ وَالِدِي بَعْدَ الْآنَ.

زُمَلَاءُ - kolege

فَكَّرَ - misliti

مُطْلَقًا - uopće

نِهَائِيٌّ - završni

وَاجِبٌ - dužnost

عَقِبَ - svršetak, konac

كَلَّمُ - govoriti

خَالَفَ - suprotstaviti se, kršiti

انْعَقَدَ - održati se

سَافَرَ - putovati

أَبَدًا - nikad

اعْتِدَاءٌ - agresija, pritisak

شَرِيرٌ - opak, jako zao

إِمْتِحَانٌ - ispit

أَهْمَلُ - zanemariti, zaboraviti

رَوْضَةٌ - obdanište

POMOĆNI GLAGOLI

biti i صار - postati

Kao što je iz oblika vidljivo, ovo su nepravilni glagoli. Nepravilnim se smatraju zato što u 3 1. jednine muškog roda glagolskog vremena koje je prošlo الماضي nemaju tri „zdrava“ konzonanta. Oni naime imaju tri konzonanta, ali nisu svi „zdravi“. Pošto im je srednji konzonant و odnosno ي zovu se الأَجَوْفُ - šupalj.

Naime nepravilni glagoli u arap. jeziku imaju istu konjugaciju kao i pravilni glagoli s tim što srednji konzonant و ili ي nalazimo samo u infinitivu. (O infinitivu će biti riječi kasnije!) Pa će tako biti od كَانَ infinitiv tj. ime radnje كَوْنٌ egzistencija, postojanje a od صَارَ - صَيْرٌ ali i صَيْرُورَةٌ postojanje, nastajanje.

Dvije su funkcije ovih glagola:

1. Služe za izražavanje složenih glagolskih vremena predašnjeg nesvršenog vremena (imperfekta) i davno prošlog vremena (pluskvamperfekta).

Ako se الماضي pomoćnog glagola stavi ispred المضارع glavnog glagola, dobit ćemo imperfekt.

Ova se dva glagola slažu u rodu i broju pa ćemo imati npr.

كُنْتَ تَلْعَبُ - ti se igraše

كَانَ يَلْعَبُ - on se igraše

Ako oba glagola stoje u الماضي a između njih često se upotrebljava čestica قَدْ dobićemo pluskvamperfekt npr.:

كُنْتُمْ قَدْ كَتَبْتُمْ - vi ste bili napisali

كُنْتَ قَدْ كَتَبْتَ - ti si bila napisala

2. Ako pomoćni glagol stoji pred imenskom rečenicom, onda će subjekat (المبتدأ) te rečenice biti u nominativu i zove se اسْمُ كَانَ a predikat te rečenice koji se zove خبرُ كَانَ (ili صار) bit će u akuzativu, a glagol tada služi kao kopula, npr.

كُنْتُ مَرِيضَةً - Bila sam bolesna.

كَانَ مُحَمَّدٌ رَجُلًا عَاقِلًا حَكِيمًا - Muhammed je bio pametan i mudar čovjek.

الْجَاهِلُ عَدُوٌّ لِنَفْسِهِ فَكَيْفَ يَكُونُ صَدِيقًا لْغَيْرِهِ. - Neznalica je neprijatelj sam sebi pa kako će biti prijatelj drugome.

Glagol صار (od صير) - postati i كان (od كون) - biti

الأمر	المضارع	الماضي	الأمر	المضارع	الماضي	lice
لِصِرْ لِصِرَا لِصِرُوا	يَصِرُ يَصِيرَانِ يَصِيرُونَ	صَارَ صَارَا صَارُوا	لِيَكُنْ لِيَكُونَا لِيَكُونُوا	يَكُونُ يَكُونَانِ يَكُونُونَ	كَانَ كَانَا كَانُوا	الغائب m.r.
لِتَصِرْ لِتَصِرَا لِتَصِرْنَ	تَصِرُ تَصِيرَانِ يَصِرْنَ	صَارَتْ صَارَتَا صِرْنَ	لَتَكُنْ لَتَكُونَا لِيَكُنَّ	تَكُونُ تَكُونَانِ يَكُنَّ	كَانَتْ كَانَتَا كُنَّ	3. lice ž.r.
صِرْ صِرَا صِرُوا	تَصِرُ تَصِيرَانِ تَصِيرُونَ	صِرْتَ صِرْتُمَا صِرْتُمْ	كُنْ كُونَا كُونُوا	تَكُونُ تَكُونَانِ تَكُونُونَ	كُنْتَ كُنْتُمَا كُنْتُمْ	2. lice m.r.
صِيرِي صِيرَا صِرْنَ	تَصِيرِينَ تَصِيرَانِ تَصِرْنَ	صِرْتِ صِرْتُمَا صِرْتُنَّ	كُونِي كُونَا كُنَّ	تَكُونِينَ تَكُونَانِ تَكُنَّ	كُنْتِ كُنْتُمَا كُنْتُنَّ	2. lice ž.r.
— —	أَصِرْ نَصِرْ	صِرْتُ صِرْنَا	— —	أَكُونُ نَكُونُ	كُنْتُ كُنَّا	1. lice oba roda

Mjesto كَانَ može stajati ma koji drugi pomoćni glagol.

Ako dakle gl. كَانَ (ili ma koji drugi pomoćni glagol a ima ih više - o čemu ćemo drugom prilikom) stoji u prezentu, onda u našem jeziku odgovara prezentu pomoćnog glagola - htjeti - kao što je slučaj sa navedenom poslovicom, ili se naprosto može prevesti našim futurom, npr.:

يَكُونُ مُحَمَّدٌ مُسَافِرًا - Mehmed će putovati. (biće M. putnik)

تَكُونُونَ مُدَرِّسِينَ مَحْبُوبِينَ. - Bit ćete omiljeni profesori.

Pomoćni glagol لَيْسَ (laysa)

Ovo je negativan oblik glagola كَانَ i osim što je isključivo u službi tih glagola on se može upotrijebiti kao sinonim negativnim česticama لا i مَا .

Konjugacija mu je krnja, ima samo الماضي . Dolazi, dakle, kao negativna kopula, ali je najčešće u značenju prezenta u bosanskome jeziku. Kao kopula ponaša se kao glagol كَانَ pa ima svoj subjekat اِسْمُ لَيْسَ u nominativu, a svoj predikat خَبَرُ لَيْسَ u akuzativu - sem ako nije upotrijebljen prijedlog.

Evo njegove konjugacije:

jednina المَفْرَدُ		dvojina التَّثْنِيَّةُ		mnostina الْجَمْعُ	
m. rod	ž. rod	m. rod	ž. rod	m. rod	ž. rod
لَيْسَ	لَيْسَتْ	لَيْسَا	لَيْسَتَا	لَيْسُوا	لَيْسْنَ
لَسْتُ	لَسْتِ	لَسْتُمَا	لَسْتُمَا	لَسْتُمْ	لَسْتُنَّ
لَسْتُ	لَسْتِ	—	—	لَسْنَا	لَسْنَا

Primjeri:

لَيْسَ لِحَسُودٍ رَاحَةٌ وَلَا لِكَذُوبٍ مَرْوَةٌ. - Zavidnik nema mira, a lažljivac nema čovječnosti.

لَيْسَ الْفَقْرُ عَيْبًا. - Siromaštvo nije sramota.

لَسْنَا جُهَلَاءَ. - Nismo mi neznalice.

لَسْتُ أَدْرِي. - Ne znam.

VJEŽBA 28

نِزَارُ فِي الْبُسْتَانِ

... نَهَضَ نِزَارٌ بِسُرْعَةٍ وَقَفَزَ نَحْوَ الْمَغْسَلَةِ فَنَظَّفَ وَجْهَهُ وَجَمِيعَ أَعْضَائِهِ وَسَرَّحَ شَعْرَهُ ثُمَّ قَصَدَ الْبُسْتَانَ تَوًّا.

وَفِي الْبُسْتَانِ كَانَ قَدْ شَاهَدَ عُصْفُورَةً تَحْتَ شَجَرَةِ الْبُرْتُقَالِ وَمَعَهَا ثَلَاثَةُ فِرَاحٍ لَمْ تَسْتَكْمِلْ نُمُوهَا. كَانَتْ عُصْفُورَةٌ تَسِيرُ تَارَةً وَتُرْفِرُ أُخْرَى. كَانَتْ تَنْقُرُ الْأَرْضَ حِينًا وَتَشْرَبُ مِنْ مَاءِ الْحَوْضِ حِينًا آخَرَ، وَفِرَاحُهَا تُقَلِّدُهَا فَتَفْعَلُ نَفْسَ فِعْلِهَا. نِزَارٌ ظَلَّ يَنْظُرُ مُتَعَجِّبًا.

RIJEČI:

بِسُرْعَةٍ - brzo	اسْتَكْمَلَ - dostići, dopuniti
قَفَزَ - skoknuti	نُمُو - rast, razvoj
مَغْسَلَةٌ - kupatilo	سَارَ - ići, kretati (se)
نَظَّفَ - očistiti	تَارَةً - jedan put, ponekad, katkad
وَجْهٌ - lice	رَفَرَفَ - lepršati, letjeti krilima
أَعْضَاءٌ - ekstremiteti (ruke i noge)	تَنْقَرُ - kljucati
سَرَّحَ - očešljati	مَاءُ الْحَوْضِ - (šadrvan) bazen
شَعْرٌ - kosa	قَلَّدَ - oponašati
قَصَدَ - uputiti se	ظَلَّ - neprestano (biti)
شَاهَدَ - vidjeti	مُتَعَجِّبًا - začuđeno
فِرَاحٌ - pilići, ptici	نَهَضَ - dići se iz postelje

1. Stavi sve glagole iz teksta u proširene oblike (imperfekt i plusvamperfekt) uz pomoć glagola كَانَ i صَارَ.

Prevedi na bosanski jezik:

كَانَتْ دَوْلَتُنَا مُحْتَلَّةً فَأَصْبَحَتْ حُرَّةً وَعَدَا يَكُونُ كُلُّ بَوَسْنَوِيٍّ سَيِّدَ نَفْسِهِ. وَكَمْ أَرَادَ عَدُوُّنَا شَرًّا بِنَا، فَمَا زَالَ الْعَدُوُّ طَامِعًا، وَلَكِنْ يَعُودُ إِلَى دِيَارِنَا مَا دَامَ التَّعَاوُنُ قَائِمًا بَيْنَنَا، وَلَيْسَ التَّعَاوُنُ صَعْبًا عَلَيْنَا.

3. Popuni praznine:

(١) كَانَ الْبُوسْنَوِيُّ فَأَصْبَحَ الْجَمِيعُ

(٢) لَيْسَ الْمُسْتَعْمِرُ

(٣) لَنْ نَهْزِمَ مَا دَامَ يَدًا وَاحِدَةً

(٤) كَانَ النَّاسُ مُهْتَمِّينَ حَالَهُ

(٥) لَيْسَ الْجَوُّ شَدِيدَ الْحَرَارَةِ

(٦) الْجَوُّ مُعْتَدِلًا

(٧) الْحَدِيقَةُ وَاسِعَةٌ

(٨) الْعَامِلُ نَشِيطًا

(٩) صَارَ عَالِمًا

(١٠) السِّيَّارَاتُ (su postali skupi)

4) سلامات

Kako je vaša porodica? كَيْفَ حَالُ أُسْرَتِكُمْ؟

Hvala vam, dobro su i svi vas pozdravljaju. أَشْكُرُكُمْ، بِخَيْرٍ وَسَلَّمُوا عَلَيْكُمْ.

Čast mi je predstaviti vam mog brata. تَشَرَّفْتُ أَنْ أَقْدِمَ أَخِي.

Drago mi je. يَسُرُّنِي.

(kao odgovor na ovo je) فُرْصَةٌ سَعِيدَةٌ

Molim vas pozdravite svog brata. أَرْجُوكُمْ سَلَامًا وَأَخَاكُمْ.

Vi ste sigurno jako umorni. أَنْتُمْ بِتَأَكِيدٍ مُتَعَبُونَ جِدًّا.

Nisam mnogo umoran mada je put bio jako zamoran. لَسْتُ تَعَبَانًا مَهْمَا كَانَ سَفَرِي.

مُتَعَبًا

NEGATIVNA (NIJEČNA) REČENICA (الْجُمْلَةُ النَّاقِصِيَّةُ) (النَّافِيَةُ)

Nastaje kad se pred rčenicom nađe neka negativna čestica.

To su čestice:

مَا - nije, لَيْسَ - nije nikako i glagol لَنْ - neće nikako i glagol لَمْ - nije, لَمْ - nije, ne, إِنَّ ، لَا ، مَا

Čestice لَمْ i لَنْ i لَمْ stoje uvijek ispred gl. rečenice i to pred oblikom za sadašnjost, a bolje ih je prevesti na naš jezik perfektom. Izdvojit ćemo česticu koja znači apsolutno negiranje u budućnosti: npr.:

لَمْ أَكْتُبْ هَذَا - nisam to napisao, (napisala)

لَمْ أَكْتُبْ هَذَا - ja to nisam još napisao, (napisala)

لَنْ أَكْتُبَ هَذَا - ja to nikad neću napisati.

O ovim oblicima govorit ćemo još kad budemo obrađivali glagole i vremena.

Čestice مَا i إِنَّ dolaze pred oba glagolska vremena s tim što čestice مَا i إِنَّ mogu doći i na imensku rečenicu. Valja samo pripaziti da ovu česticu إِنَّ ne zamijenite sa pogodbenim veznikom iza koje tada dolazi skraćeni oblik vremena koje traje, npr.:

لَا أَفْهَمُكُمْ عَلَيْهِ شَيْئًا - Ja vas o tome ništa ne razumijem

مَا أَذْهَبُ - ne idem

إِنْ جَاءَ إِلَّا هُوَ - Nije došao niko, sem on (tj. samo je on došao)

لَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّى - Niti je vjerovao niti je klanjao

Glagolom لَيْسَ se negira cijela rečenica, a ako negira samo jednu riječ u rečenici, stavi se ispred te riječi. O ovom glagolu već je bilo riječi.

VJEŽBA 29

بطولة طفل (١)

تَأْبَطُ أَحْمَدُ حَقِيْبَتَهُ الْمَدْرَسِيَّةَ وَقَفَلَ رَاجِعًا إِلَى مَنْزِلِهِ الْكَائِنِ دَاخِلَ سُورِ الْمَدِينَةِ وَكَانَ جُنُودُ
الْاِحْتِلَالِ يَوْمَعِدِ يُرَابِطُونَ عِنْدَ جَمِيعِ أَبْوَابِهَا، وَلَا يَدْعُونَ دَاخِلًا أَوْ خَارِجًا إِلَّا فَتَشُوهُ تَفْتِيْشًا دَقِيْقًا حَتَّى
أَبْنَاءَ الْمَدَارِسِ وَالطُّلَّابِ الصَّغَارِ.

وَبَيْنَمَا كَانَ أَحْمَدُ يَسِيرُ فِي طَرِيقِهِ الْمُعْتَادِ، إِذَا بِرَجُلٍ مُلْتَفِعٍ بِرُنْسٍ يُمَسِكُ بِيَدِهِ:

— لَا تَخَفْ، يَا أَحْمَدُ، أَنَا سُلَيْمَانُ، صَدِيقُ أَبِيكَ، أَتَعْرِفُنِي؟

— عَمِّي سُلَيْمَانُ! أَلَسْتُ فِي الْجِبَالِ؟ مَاذَا تَبْغِي هُنَا؟ وَالْحَرَسُ مُنْتَشِرُونَ عَلَى أَبْوَابِ الْمَدِينَةِ؟ إِنَّهُمْ
إِنْ يَرَوْكَ يَقْبِضُوا عَلَيْكَ وَيَنْكَلُوا بِكَ.

— لَا بَأْسَ، اسْمَعْ، أُرِيدُ أَنْ تُسَاعِدَنِي: عِنْدِي مُسَدَّسَاتٌ لَا بُدَّ مِنْ إِصَالِهَا إِلَى الْمُجَاهِدِينَ دَاخِلَ

السُّورِ. فَاحْمِلْهَا فِي حَقِيْبَتِكَ... مَاذَا؟ أَنْتَ خَائِفٌ يَا أَحْمَدُ؟... وَتَرَدَّدَ الطِّفْلُ لَحْظَةً: نَعَمْ، إِنَّهُ
لَخَائِفٌ، وَقَدْ يُفْتَشُّهُ الْجُنْدُ وَهُوَ لَا يَدْرِي مَا سَيَحْدُثُ عِنْدَيْهِ — تَرَى، هَلْ يُعْدِمُونَ الصَّغَارَ أَيْضًا؟...

RIJEČI:

مُسَدَّسَاتٌ - revolveri, pištolji

أُمْسَكَ - uhvatiti za ruku

لَا بُدَّ - morati

لَا تَخَفْ - Ne boj se!

إِصَالٌ - dostava, dospijeće

أَتَعْرِفُنِي - Poznaješ li me?

مُجَاهِدُونَ - borci (za vjeru)

عَمِّي - Amidža moj!

إِحْمِلْ - ponesi

بَغَى - tražiti

خَائِفٌ - onaj koji se boji

حَرَسٌ - stražari

تَرَدَّدَ - kolebati se

انْتَشَرَ - razići se

أَعْدَمَ - pogubiti, uništiti

قَبَضَ - uhvatiti

أَيْضًا - također

نَكَّلَ - primjerno kazniti

تَأْبَطَ - staviti ispod pazuha

لَا بَأْسَ - nije loše

قَفَلَ رَاجِعًا - vratiti se

سَمِعَ - čuti

حَقِيْبَةٌ - torba

أَرَادَ - htjeti

رَاجِعًا - vraćajući se, onaj k. se vraća

سَاعَدَ - pomoći

أَبْنَاءٌ - pripadnici (sinovi)

طُلَّابٌ - studenti, učenici

طَرِيقٌ - put

مُعْتَادٌ - uobičajen

إِذَا بَرَجُلٌ! - Kad li čovjek!

مُلْتَفِعٌ - zamotan, pokrivan

بِرَنَسٍ - ogrtač

لَحْظَةً - trenutak

يَدْرِي - دَرَى - razumjeti, znati

مَنْزِلٌ - stan

كَائِنٌ - koji se nalazi

سُورٌ - zid

جُنُودٌ - vojnici

اِحْتِلَالٌ - okupacija

رَابَطٌ - stacionirati se

يَدَعُ - وَدَعُ - staviti, ostaviti, pustiti

فَتَّشَ - kontrolirati, pregledati

دَقِيقٌ - precizan, temeljit

1. Dobio(la) si tekst koji, kako ćeš iz prijevoda razumjeti, govori o borbi naroda Tunisa za svoju slobodu ispod francuske okupacije. Gotovo je istovjetna sa događanjima u našoj zemlji kad smo trpjeli agresiju neofašizma srpskih nacionalista.

Takvu ili sličnu priču možeš i ti ispričati uz pomoć rječnika i datog teksta.

2. Sve rečenice u ovom tekstu mogu biti i negativne. Upotrijebi zato čestice koje su naznačene u gramatičkom dijelu ove lekcije. Pazi na slaganje čestica sa glagolima (naročito kad upotrijebiš glagol كَيْسَ).

3. Odgovori na sljedeća pitanja:

a) Ko je Ahmed?

b) Odakle dolazi?

c) Šta je vidio kad je išao svojoj kući?

d) Gdje Ahmed stanuje?

e) Koga je sreo na putu?

f) Šta je tražio od njega čovjek?

g) Ko je bio taj čovjek?

h) Poznaje li Ahmed amidžu Sulejmana?

i) Šta amidža Sulejman nosi borcima u gradu?

j) Boji li se Ahmed?

Vremenska rečenica الْجُمْلَةُ الزَّمَنِيَّةُ

Kao i u našem jeziku tako i u arapskom jeziku često veznik određuje vrstu rečenice. Pošto u arapskom jeziku imamo samo dva vremena, to će onda poslije sljedećih veznika doći jedno od ovih vremena. Evo tih veznika:

إِذَا مَا - kad god

بَعْدَ أَنْ - poslije, nakon (što)

قَبْلَ - prije nego (što)

مُنْذُ (أَنْ) - otkako

بَيْنَمَا - dok

إِذْ - tada, pošto, jer

إِذَا - kada (ako)

حَتَّى - dotle dok (ne)

حَيْثُ مَا - لَمَّا - عندَ مَا - pošto

Evo i nekoliko primjera:

ذَهَبْتُ مَاشِيَةً إِلَى أَنْ جِئْتُ فِي حَدِيقَةِ الْحَيَوَانَ - Išla sam pješice dok nisam došla u zo-
ološki vrt.

قَرَأْتُ الْجَرَائِدَ بَيْنَ مَا أَخِي كَانَ وَأَقِفًا بِجَانِبِي - Čitao sam novine dok je moj brat stajao
pored mene.

كُنْتُ مَرِيضَةً مُنْذُ سَفَرِكِ - Bila sam bolesna otkako si otputovala.

لَا تَعْرِفُ الصَّدِيقَ إِلَّا عِنْدَمَا تَطْلُبُ مِنْهُ شَيْئًا - Nećeš upoznati prijatelja dok ne zatražiš
od njega nešto.

قَبْلَ أَنْ تَشْتَرِيَ هَذِهِ الْأَشْيَاءَ اسْأَلِ الثَّمَنَ - Prije nego kupiš ove stvari, pitaj za cijenu.

حَيْثُمَا وَجَدْتُكُمْ فَرِحْتُ - Pošto sam vas našla, obradovala sam se.

VJEŽBA 30

بَطُولَةُ طِفْلٍ (٢)

... وَسُرْعَانَ مَا ثَابَ إِلَيْهِ رُشْدُهُ وَعَادَ إِلَيْهِ ثَبَاتُهُ فَقَالَ بِلَهْجَةٍ هَادِئَةٍ: كَيْفَ، أَنَا خَائِفٌ! مَاذَا تَقُولُ يَا عَمِّي سُلَيْمَانَ؟ لَا، أَبَدًا، فَلَمَّاذَا أَخَافُ؟ ... وَحَمَلَ الطِّفْلُ حَقِيْبَتَهُ الْمَحْشُوَّةَ الثَّقِيلَةَ، وَأَحْسَّ بِثِقَلِ مَا فِيهَا مِنْ حَدِيدٍ يَشْدُ ذِرَاعَهُ إِلَى الْأَرْضِ. لَا عَلَيْهِ! إِنَّهُ سِيرَجُ الْحَقِيْبَةِ فِي يَدَيْهِ، كَمَا لَوْ كَانَتْ تَحْوِي مَا تَحْوِيهِ عَادَةً مِنْ كُتُبٍ وَدَفَاتِرَ. وَتَمَّ الْأَمْرُ كَمَا أَرَادَهُ، غَيْرَ مُبَالٍ بِمَا كَلَّفَهُ مِنْ جَهْدٍ وَعِنَاءٍ. لَكِنَّ ذَلِكَ لَمْ يَكُنْ كَافِيًا: إِنَّهُ سَيَدْخُلُ مِنْ بَابِ السُّورِ، أَمَامَ الْجُنْدِيِّ الْأَشْقَرِ الْخَبِيثِ، وَهُوَ يَصْفُرُ غَيْرَ مُكْتَرِثٍ بِزِيَّةِ الْعَسْكَرِيِّ، وَرَشَّاشَتِهِ الْمُخِيفَةِ الْمُنْتَصِبَةِ فِي يَدِهِ: أَلَا يَفْرَحُ التِّلْمِيذُ حِينَ تَنْتَهِي دُرُوسُهُ آخِرَ الْيَوْمِ، وَيَعُودُ إِلَى بَيْتِهِ؟ وَكَذَلِكَ كَانَ.

RIJEČI

زي - uniforma

رَشَّاشَةٌ - mitraljezi

مُخِيفَةٌ - strašna, grozna, jeziva

مُنْتَصِبَةٌ - vertikalno uspravljena

انْتَهَى - završiti (se)

ذِرَاعٌ - nadlaktica, mišica

أَرْجَحَ - mahati

حَوَى - skupiti, obuhvatiti

عَادَةً - obično

غَيْرَ مُبَالٍ - ne obazirući se

كَلَّفَ - koštati, stajati

جَهْدٌ - trud, nastojanje

عِنَاءٌ - muka, patnja, teškoća

لَمْ يَكُنْ كَافِيًا - nije bilo dovoljno

أَبَدًا - nikad, apsolutno ne!

مَحْشُوَّةٌ - napunjena, nabijena

ثَقِيلَةٌ - teška

حَدِيدٌ - željezo

شَدَّ - vući, snažno tegliti

سُرْعَانَ مَا - kako brzo!

ثَابَ - pribрати se, sabрати se

رُشْدٌ - zrelost, svijest

عَادَ - vratiti se

ثَبَاتٌ - stabilnost, čvrstina

أَشْقَرٌ - riđ, plav, crvenkast

خَبِيثٌ - vrlo zao

اصْفَرَّ - poblijediti

غَيْرَ مُكْتَرِثٍ - ravnodušno

1. Kako je u gramatičkom dijelu naznačeno na koji se način gradi vremenska rečenica, dovoljno je da sa datim veznicima (česticama za vremensku rečenicu) napišeš petnaest rečenica. Možeš se poslužiti datim tekstom, ali pri tome treba voditi računa o značenju samih partikula. To će izmijeniti smisao ovog teksta.

2. I date riječi neka ti posluže u građenju rečenica. Pošto smo rekli da se u vremenskoj rečenici ravnopravno upotrebljavaju oba glagolska vremena, napiši deset rečenica najprije u prošlom vremenu pa onda u vremenu koje traje (الماضي والمضارع).

3. Ispričaj šta ti se u tekstu posebno učinilo interesantnim. Kako bi opisao Ahmeda?

4. Prevedi na arapski jezik:

- a) Prije nego odeš kući, dođi do mene.
- b) Otkako sam počeo(la) učiti arapski jezik, svaki dan pročitam nešto iz arapske književnosti.
- c) Dole dok ne uradim svoju zadaću, ne idem spavati.
- d) Pošto si rekao to što si rekao, ja sam sve razumio.
- e) Kad mi dođeš, počastiću te kahvom.

Namjerna rečenica الْجُمْلَةُ الْغَائِيَّةُ

Kao i u bosanskom jeziku i u arapskom jeziku namjerna rečenica je složena, glavna i zavisna rečenica. Teži da izrazi namjeru glavne rečenice i u arapskom jeziku počinje sljedećim veznicima afirmativnim i negativnim:

لَفَلَا - da ne

حَتَّى كَيْلَا - da ne bi

لِ - لِكَي - لَانْ - da

حَتَّى - da bi

Ovo su veznici koji za sebe traže glagol u zavisnom načinu (konjuktivu)

المضارع المنصوب . Pošto se radi o namjeri koja se još nije ispunila, to je upotreba konjuktiva sasvim logična. Treba samo paziti na razliku između لِ i أَنْ pri njihovoj upotrebi.

Evo nekoliko primjera:

سَأَدْخُلُ هُنَا لِأَسْمَعَ الْخُطْبَةَ - Ući ću ovdje da čujem predavanje (govor).

هَيَّا بِنَا لِكَي لَا نَتَأَخَّرَ عَنْ مَوْعِدِنَا فِي مَحَطَّةِ الْمَكَّةِ الْحَدِيدِيَّةِ - Hajdemo, da ne bismo zakasnili na željezničku stanicu.

أَسْرَعْتُ هُنَاكَ حَتَّى أَجِدَكَ فِي الْمَكَانِ - Požurila sam tamo da bih te našla na mjestu.

وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ - A bolje vam je da postite. ali

كَتَبْتُ إِلَيْهِ بَرْقِيَّةً حَتَّى يَحْضُرَ - Pisala sam mu telegram da bi došao.

VJEŽBA 31

بُطُولَةُ طِفْلِ (٣)

وَمَا أَنْ قَارَبَ أَحْمَدُ الْحَرْسَ، حَتَّى صَاحَ بِهِ الْجُنْدِيُّ: قِفْ يَا وَلَدُ! فَذُعِرَ الطِّفْلُ وَغَصَى بِرِيقِهِ،
وَأَحْسَّ أَنْ قَلْبَهُ يَغْرَقُ فِي جَوْفِهِ: رَبَّاهُ! كُنْ مَعِيَ وَالْهَمْنِي الْقَوْلَ! ثُمَّ عَادَتْ إِلَيْهِ طُمَأْنِينَتُهُ وَتَقَدَّمَ نَحْوَ
الْجُنْدِيِّ بِخُطْوَةٍ هَادِئَةٍ:

— مَاذَا فِي حَقِيبَتِكَ، يَا جَدِّي؟

فَأَرْجَحَ الطِّفْلُ حَقِيبَتَهُ وَقَالَ سَاحِرًا: إِنِّي لِأَحْمِلُ فِيهَا مِائَاتِ الْمَدَافِعِ وَالْقَنَابِلِ إِنْ كُنْتُ بَاحِثًا عَنْهَا!
قَالَهَا أَحْمَدُ بِلُغَةِ الْجُنْدِيِّ وَفِي هُدُوءٍ بَالِغٍ. فَاسْتَمْلَحَ الْجُنْدِيُّ نُكْتَتَهُ وَدَفَعَهُ قَائِلًا: امْضِ فِي سَبِيلِكَ
يَا جَعْدَ الشَّعْرِ!

وَهُنَاكَ دَاخِلَ السُّورِ وَجَدَ أَحْمَدُ الْعَمَّ سُلَيْمَانَ فِي انْتِظَارِهِ كَأَنَّ الْأَرْضَ قَدْ انْشَقَّتْ عَنْهُ.

(أَمِينُ فَارٍ «مِلْحَس»)

Objašnjenje (الشَّرْحُ)

1) يُرَابِطُونَ عِنْدَ جَمِيعِ أَبْوَابِهَا - Okružili su grad i gradske kapije da bi spriječili svaki ulaz i izlaz i pretresli svakog prolaznika.

2) أَلَسْتُ فِي الْجِبَالِ؟ - Brda su mjesta boravka boraca. Ahmed zna da je amidža Sulejman tamo sa njima pa se iznenadio što ga nalazi blizu zidova grada u taj dan.

3) كَأَنَّ الْأَرْضَ قَدْ انْشَقَّتْ عَنْهُ - Ahmed nije mogao da zna kako je amidža Sulejman zavarao stražu i ušao u grad. Pošto ga je ugledao unutar zidova, začudio se jer mu se učinilo kao da je izašao iz trbuha zemlje.

لَمْ يَدْرِ أَحْمَدُ كَيْفَ غَافَلَ الْعَمُّ سُلَيْمَانَ الْحَرْسَ وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ فَلَمَّا رَأَاهُ دَاخِلَ السُّورِ دَهَشَ وَظَهَرَ لَهُ
كَأَنَّمَا خَرَجَ مِنْ بَطْنِ الْأَرْضِ

تَمْرِينَات

1. Odgovori na sljedeća pitanja:

- (١) لِمَاذَا انْتَصَبَتْ جُنُودُ الْاِحْتِلَالِ عَلَى ابْوَابِ الْمَدِينَةِ؟
 (٢) مَا هِيَ الْمُهْمَةُ الَّتِي كَلَّفَ بِهَا الْمُجَاهِدُ سُلَيْمَانَ التَّلْمِيزَ أَحْمَدَ؟
 (٣) مَا هِيَ الْأَخْطَارُ الَّتِي تَصَوَّرَهَا أَحْمَدُ عِنْدَمَا تَلْقَى طَلَبَ الْعَمِّ سُلَيْمَانَ؟
 (٤) هَلْ تَرَدَّدَ طَوِيلًا لِيُلَبِّيَ الطَّلَبَ؟ لِمَاذَا؟
 (٥) مَاذَا أَعْجَبَكَ مِنْ عَمَلِ أَحْمَدَ؟

2. Pošto smo rekli da je ovo složena rečenica i dali ti nekoliko najčešće upotrebljavanih partikula, iskoristi ih i napravi deset rečenica riječima koje si do sada naučio (naučila).

Posebno obrati pažnju na upotrebu konjuktiva uz date čestice.

3. Kad bi ti bio (bila) u Ahmedovoj situaciji i kad bi pred tebe neko postavio takav zahtjev, ti bi učinio sljedeće:

Apsolutno bi pomogao borcu i smislio neku dobru priču za okupatorskog vojnika. Reci nam to u nekoliko rečenica! Namjernih rečenica!

Uzročna rečenica الْجُمْلَةُ الْمَصْدَرِيَّةُ السَّبَبِيَّةُ

Uzročna je rečenica također složena od glavne i zavisne uzročne rečenice. Ono što je čini uzročnom jesu veznici:

لَأَنَّ - jer

بِمَا أَنَّ - zato što

مِنْ حَيْثُ أَنَّ - s obzirom na to da

إِذْ - jer, pošto

Ako se ovi veznici vežu za konjuktivni veznik أَنَّ glagol u glavnoj rečenici mora doći u konjuktivu. Ako se radi o imenskoj rečenici, onda subjekat mora doći u akuzativu, ali će u tom slučaju mjesto أَنَّ doći čestica إِذْ.

Ovo važi za sve ove čestice sem čestice إِذْ.

Evo nekoliko primjera:

اللُّغَاتُ كَثِيرَةٌ وَهِيَ مُخْتَلِفَةٌ مِنْ حَيْثُ اللَّفْظُ - Jezici su mnogobrojni, a razlikuju se s obzirom na riječi...

بِمَا أَنَّكَ غَائِبٌ سَنَدْرُسُ دَرْسًا غَدًا - S obzirom da si odsutan, sutra ćemo učiti lekciju.

لَا تُصَافِرُ إِلَى مِصْرَ إِذْ لَا لَكَ تَذَكُّرَةٌ - Nećeš putovati u Egipat jer nemaš karte.

VJEŽBA 32

اللَّهُ الْقَادِرُ الْمُنْعِمُ

خَرَجَ الْمُدْرَسُ مَعَ تَلَامِيذِهِ إِلَى فِنَاءِ الْمَدْرَسَةِ، فَلَمَّا جَلَسُوا عَلَى الْمَقَائِدِ وَقَفَ الْمُعَلِّمُ يَشْرَحُ لَهُمُ الدَّرْسَ الْجَدِيدَ فِي الدِّينِ وَقَالَ لَهُمْ: أَنْظَرُوا إِلَى الْحَدِيقَةِ... مَاذَا تَرَوْنَ فِيهَا؟ فَقَالَ أَحَدُ التَّلَامِيذِ: إِنَّا نَجِدُ شَجَرًا وَأَزْهَارًا. فَقَالَ الْمُعَلِّمُ: تَأْمَلُوا يَا أَبْنَائِي هَذِهِ الشَّجَرَةُ الْعَالِيَةُ الَّتِي طَالَتْ وَكَثُرَتْ فُرُوعُهَا، ثُمَّ ابْحَثُوا عَنْ أَصْلِهَا. كَيْفَ كَانَتْ فِي الْبِدَايَةِ؟ وَمَاذَا حَدَّثَ لَهَا حَتَّى صَارَتْ عَلَى هَذِهِ الصُّورَةِ الَّتِي تَرَوْنَهَا؟ وَمَنْ الَّذِي أَمَدَّهَا بِالْحَيَاةِ وَالنَّمَاءِ؟

فَقَالَ تَلْمِيذٌ: إِنَّا نَعْلَمُ أَنَّهَا كَانَتْ حَبَّةً وَضِعَتْ فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَتْ تَنْمُو وَتَطُولُ... حَتَّى وَصَلَتْ إِلَى الْحَالِ الَّتِي نَرَاهَا عَلَيْهَا الْآنَ. لَقَدْ حَدَّثَ كُلُّ هَذَا بِقُدْرَةِ اللَّهِ الَّذِي أَوْدَعَ فِي الْأَرْضِ وَالْجَوِّ مَا يُهَيِّئُ لَهَا الْحَيَاةَ وَالنُّمُو. فَسُبْحَانَ الْخَالِقِ الْعَظِيمِ!

RIJEČI

školsko dvorište - فِنَاءُ الْمَدْرَسَةِ

grane - فُرُوعٌ

klupe - مَقَاعِدُ

korijen (porijeklo) - أَصْلُ

stajati - وَقَفَ

početak - بَدَايَةُ

objasniti - شَرَحَ

produljiti, dati - أَمَدَّ

naći - وَجَدَ - يَجِدُ

rast, razvoj - نَمَاءٌ

promatrati, razmotriti - تَأَمَّلَ

moć, snaga, sila - قُدْرَةٌ

atmosfera, zrak - جَوٌّ

ostaviti (na čuvanje, pohraniti) - أَوْدَعَ

Velik Stvoritelj - الْخَالِقُ الْعَظِيمُ

Slava Allahu! - سُبْحَانَ

1. Koristeći se uzročnim veznicima iz datog ti teksta, uzmi rečenice i napravi nov smisao. Odmah primijeni i pravilo da svaka rečenica u arapskom jeziku može biti i imenska i glagolska!

Napomena: Kad se radi o imenskoj rečenici, umjesto **الْفَاعِلُ** i **الْفِعْلُ** upotrijebi češ **الْمُبْتَدَأُ** i **الْخَبَرُ**, a to znači da ćeš raditi paralelno na dvije tabele. Ovakav način analize će ti omogućiti da ponoviš gramatiku i da provjeriš koliko si toga naučio i razumio!

Izjavna rečenica الْجُمْلَةُ الْخَبَرِيَّةُ

Ovo je vrsta rečenice u arapskom jeziku koja je karakteristična po tome što u njoj osim veznika (rečeničnih partikula) moramo upotrijebiti i glagole čije je značenje sumnja, želja, naređenje i mnogi drugi glagoli takvog značenja.

Pošto je i ovo složena rečenica sastavljena iz glavne i izjavne rečenice, ove se dvije rečenice vežu veznicima:

أَنْ - da

أَنْ لَا - da ne

Kad se prije glagola upotrijebi partikula أَنْ, mora taj glagol doći u konjunktivu (zavisnom načinu), npr.:

أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَ صَوْتَكَ - Volim da slušam (slušati) tvoj glas.

أَتُرِيدُ أَنْ تَرَى صُورَنَا؟ - Hoćeš li da vidiš naše slike?

ظَنَنْتُمْ أَنْ لَا نَزِيدَ دِينَارًا - Vi ste mislili da nećemo povisiti ni dinara.

Osim glagola kao što su (s obzirom na njihovo značenje):

أَحَبُّ - voljeti, أَرَادَ - željeti, htjeti, ظَنَّ - misliti, أَمَرَ - narediti, zadati, u ovoj vrsti rečenice može se upotrijebiti i modalni izraz ili bezlični glagol, kao npr.:

يَنْبَغِي أَنْ أَنَامَ - Treba da spavam (spavati).

يَجِبُ أَنْ نَبْحَثَ عَنْ ذَلِكَ فِي كُتُبٍ - Mora da to istražujemo u knjigama. (Moramo to istraživati u knjigama.)

لَا بُدَّ أَنْ نَأْكُلَ - Mora da jedemo. (Moramo jesti.)

لَا شَكَّ فِي هَذِهِ الْكَلِمَاتِ - U ove riječi nema nikakve sumnje.

لَمْ يَكُنْ لِي بُدٌّ مِنْ أَنْ أَتْرُكَ هَذَا - Morala sam da ovo napustim (napustiti).

مِنْ الْمُمْكِنِ أَنْ يُمَطِّرَ الْيَوْمَ - Moguće je da danas pada kiša.

Ako se, međutim, radi o indikativnoj izjavnoj rečenici (الجملة الخبرية الحقيقية) važno je zapamtiti da glagol u ovoj rečenici uz česticu أَنْ ne stoji u zavisnom načinu. Pošto se ovom rečenicom izriče tvrdnja i sigurnost, u njoj nalazimo glagole sa značenjem: poznavati, znati, tvrditi i slične, npr.:

نَزَعُمُ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الْأَشْيَاءَ - Tvrdimo da si ti uzeo ove stvari.

أَعْلَمُ أَنْ تَفِرَّ - Znam da bježiš.

تَعْرِفُ أَنَّ تَجِدُكَ - Poznato ti je da će te ona naći.

Svaki lični glagolski oblik može biti zamijenjen infinitivom (مصدر) što je u arapskom jeziku često i stilska osobina. Masdar će se po pravilu ponašati prema svojoj funkciji u rečenici, npr.:

أَعْلَمُ بِفِرَارِكَ - Znam da bježiš.

أَتَسْمَحُ لِي بِدُخُولِ دَارِكَ - Hoćeš li mi dozvoliti da uđem u tvoju kuću?

يُمْكِنُنَا الْقَوْلُ إِنَّنَا مَبْسُوطُونَ - Možemo da kažemo (kazati) da smo zadovoljni.

VJEŽBA 33

فِي الطَّرِيقِ إِلَى الْمَدِينَةِ

بَقِيَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَصَاحِبُهُ فِي الْغَارِ حَتَّى هَذَا الْبَحْثُ عَنْهُمَا فِي هَذَا الْمَكَانِ وَفِيمَا حَوْلَهُ.
وَكَانَتِ السَّيِّدَةُ أَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ فِي أَثْنَاءِ اخْتِفَائِهِمَا تُحْضِرُ لَهُمَا الطَّعَامَ وَالْمَاءَ كُلَّ يَوْمٍ.
فَلَمَّا حَانَ مَوْعِدُ السَّفَرِ إِلَى « يَثْرِبَ » رَكِبَ النَّبِيُّ وَصَاحِبُهُ نَاقَتَيْنِ، وَسَارَا فِي طَرِيقٍ طَوِيلٍ مُوَحِشٍ
يَقْصِدَانِ يَثْرِبَ حَيْثُ يَنْتَظِرُهُمَا هُنَاكَ الْمُسْلِمُونَ الَّذِينَ عَاهَدُوا الرَّسُولَ أَنْ يَحْمُوهُ بِأَرْوَاحِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ
مِنَ الْكُفَّارِ الظَّالِمِينَ.

وَفِي الطَّرِيقِ نَظَرَ النَّبِيُّ وَصَاحِبُهُ فَإِذَا فَارِسٌ يَجْرِي بِفَرَسِهِ خَلْفَهُمَا مِنْ بَعِيدٍ. فَلَمَّا اقْتَرَبَ مِنْهُمَا عَرَفَا
أَنَّهُ سُرَاقَةٌ بَنُ مَالِكٍ وَأَدْرَكَ أَنَّهُ قَادِمٌ لِلْقَبْضِ عَلَيْهِمَا نَظِيرَ مُكَافَأَةٍ جَعَلَهَا الْكُفَّارُ لِمَنْ يُعِيدُ إِلَيْهِمُ النَّبِيَّ
فِي مَكَّةَ. وَمَا كَادَ سُرَاقَةٌ يَقْتَرِبُ مِنَ الرَّسُولِ حَتَّى سَقَطَ جَوَادُهُ بِهِ فَلَمَّا نَهَضَ وَأَرَادَ اللَّحَاقَ بِالرَّسُولِ
سَقَطَ بِهِ جَوَادُهُ مَرَّةً أُخْرَى...! فَفَزِعَ سُرَاقَةٌ وَعَرَفَ أَنَّ سَقُوطَ جَوَادِهِ مَرَّتَيْنِ أَمْرٌ عَجِيبٌ! وَتَأَكَّدَ أَنَّ اللَّهَ
يَحْمِي مُحَمَّدًا وَصَاحِبَهُ فَوَقَّفَ مَبْهُونًا! وَلَمْ يَنْفِذْ مَا جَاءَ مِنْ أَجْلِهِ...

RIJEČI:

نَهَضَ - ustati, dići se

لَحَاقٌ - stizanje, priključivanje

فَزِعَ - bojati se

تَأَكَّدَ - biti u nešto siguran

حَمَى - štititi

نَفَّذَ - izvršiti, ostavriti

مِنْ أَجْلِ - zbog, radi

بَقِيَ - ostati

هَدَأَ - primiriti se

بَحَثٌ - potraga, istraživanje

أَسْمَاءُ - Esma (vl. ime)

فَإِذَا فَارِسٌ - Kad li konjanik!

فَرَسٌ - konj

خَلْفَ - iza, za, pozadi

مِنْ بَعِيدٍ - iz daleka

اقْتَرَبَ - približiti se

أَدْرَكَ - shvatiti, stići

قَادِمٌ - koji dolazi

قَبْضٌ - hvatanje

مُكَافَأَةٌ - nagrada

سَقَطَ - pasti (na zemlju)

جَوَادٌ - konj plemenite pasmine

انتظر - očekivati

أحضّر - donijeti, pribaviti

عاهد - obavezati se na vjernost

طعام - hrana

أرواح - duše (ljude)

حان - približiti se

أموال - imanja

موعد - zakazano vrijeme

ظالمون - tirani

ركب - uzjahati, ukrcati se

مبهوت - iznenađen, zbunjen

ناقة - deva, kamila

جاء - doći

موحش - opasan, divlji

قصد - namjeravati

1. Odlomak koji smo uvrstili je dio historijskog teksta o Hidžri.

Potraži u datom tekstu tebi sada već poznate rečenice. Označi ih prema vrsti* i dodaj podatke koje si o tome ranije čuo(la).

2. Opiši rezultate Hidžre u nekoliko rečenica (kao što znaš arapska rečenica nije glomazna i lijepo se niže jedna na drugu).

3. Napiši rečenice u kojima ćeš upotrijebiti sljedeće riječi:

مُوحِشٌ - عَاهَدُوا - مَبْهُوتٌ - لَمْ يُنْفَذْ - عَرَفَا - يَقْتَرِبُ

4. Odgovori na sljedeće pitanja:

(١) لِمَاذَا هَاجَرَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى يَثْرِبَ؟

(٢) مَنْ الَّذِي أَرَادَ أَنْ يَلْحَقَ بِالرَّسُولِ وَصَاحِبِهِ؟

(٣) كَيْفَ وَصَلَ النَّبِيُّ إِلَى يَثْرِبَ؟

(٤) مَا اسْمُ مَدِينَةِ يَثْرِبَ الْآنَ؟

5. Na kraju evo i jedne pjesmice nauči je napamet!

6. Uvodne rečenice partikule su sada neophodne. Potraži ih i iskoristili.

* označi ih, znači odredi kojoj vrsti rečenica pripadaju!

الْفَرَّاشَةُ

أَنَا الْفَرَّاشَةُ الَّتِي
 لَيْسَ لَكُمْ كَحُلَّتِي
 زَيْنَتُهَا بِزِينَةٍ
 جَمَعْتُهَا مِنْ رَوْضَةٍ
 بَيْنَ الزُّهُورِ مَسْرَحِي
 وَفِي الرِّيَاضِ مَمْرَحِي
 وَجَدْتُ فِي الْفَلَاةِ
 سَعَادَةَ الْحَيَاةِ
 فَعِشْتُ فِيهَا طَرِبَةً
 مَرِحَةً وَلَا عِبَةً
 أُرْتَعُ فِي الْأَزْهَارِ
 أَجْرِي إِلَى الْأَنْهَارِ
 أَشْرَبُ مِنْهَا مَاءً
 وَأَجْتَنِي غَدَاءً
 أَطِيرُ فِيهَا طَرِبَةً
 فَرِحَةً وَلَا عِبَةً
 أَلِيفَةُ الْبُسْتَانِ
 بَدِيعَةُ الْأَلْوَانِ
 زِينَةُ مَا فِي الْحَقْلِ
 مِنْ زَهْرَةٍ وَبَقْلِ
 أَرْوَحُ فِيهِ طَرِبَةً
 فَرِحَةً وَلَا عِبَةً
 أَنَا الْفَرَّاشَةُ الَّتِي
 لَيْسَ لَكُمْ كَحُلَّتِي
 زَيْنَتُهَا بِزِينَةٍ
 جَمَعْتُهَا مِنْ رَوْضَةٍ

RIJEČI:

أَلِيفَةٌ - pitoma, prisna

بَدِيعَةٌ - krasota, divota

لَوْنٌ - ألْوَانٌ - boja

حَقْلٌ - حُقُولٌ - livada

بَقْلٌ - zelenilo, trava

رَاحٌ - radovati se

سَعَادَةٌ - sreća

حَيَاةٌ - život

عَاشٌ - živjeti

زَهْرٌ - أَزْهَارٌ - cvijet

جَرَى - trčati

أَنْهَارٌ - rijeke

شَرَبٌ - piti

مَاءٌ - voda

طَارَ - letjeti

فَرَّاشَةٌ - leptir

حُلَّةٌ - haljina, ogrtač

زَيَّنَ - ukrasiti

زِينَةٌ - ukras

رَوْضَةٌ - cvijetnjak

مَسْرَحٌ - pašnjak - pozorište

رِيَاضٌ - livada

مَمْرَحٌ - živahan

فَلَاةٌ - prostor pod otvorenim nebom

طَرِبَهُ (طَرِبَةٌ) - uzbuđen, razdragan, raspjevan

مَرِحَةٌ - vesela

لَاعِبَهُ (لَاعِبَةٌ) - razigrana

رَتَعَ - uživati, slobodno pasti (napasati)

اجْتَنَى - skupljati

فَرِحَتْ - radosna, sretna

NAPOMENA AUTORA

Pri izradi udžbenika arapskog jezika pomagala sam se sljedećim udžbenicima:

القواعد الاساسية في النحو والصرف – تأليف:

يوسف الحمادي، محمد محمد الشناوي، محمد شفيق عطا

(štampano u Kairu 1981. godine)

معجم النحو – عبد الغني الدقر

(štampano u Damasku 1975. godine)

قواعد اللغة العربية – تأليف: حفي بك ناصف، محمد بك دياب، الشيخ مصطفى طوموم

(drugo izdanje štampano u Kairu 1909. godine)

التدريب على قواعد اللغة – ألفه الاساتذة:

ابراهيم مصطفى، عبد المجيد الشافي، محمود السيد عبد اللطيف

(štampano u Tunisu 1985. godine)

مميزات لغات العرب – تأليف: حفي ناصف بك

(drugo izdanje štampano u Kairu 1959. godine)

المبادئ الصرفية – تأليف: سعد بن عمر

(štampano u Tunisu 1974. godine)

مبادئ النحو – تأليف: محمد محمد رضوان، ابو المجيد احمد عبد الرحمن

(štampano u Kairu 1982. godine - drugo izdanje)

النصوص الجديدة في القراءة

grupa autora (štampano u Tunisu 1974. godine)

القراءة – تأليف الدكتور مصطفى الشكعة

(štampano u Kairu 1982. godine)

العصفور محاسن – تزليف: القطاري محمد سعيد فطوم

(štampano u Tunisu 1967. godine)

الجديد في القراءة و المحفوظات – تأليف: احمد ابو بكر ابراهيم، عبد العظيم بدوي

(štampano u Kuvajtu 1968. godine), te odlomke iz:

الايام – طه حسين

زقاق المدق – نجيب محفوظ

رحلة بن بطوطة

زينب – محمد حسين هيكل

S A D R Ź A J

Predgovor	5
Nepravilna množina	7
Vježba 1	11
Deklinacija	14
Vježba 2	16
Nepotpuna promjena	18
Vježba 3	20
Pridjevi - slaganje sa imenicom	23
Vježba 4	28
Upotreba padeža - genitiv	30
Vježba 5	34
Upotreba padeža - akuzativ	37
Vježba 6	40
Čestice - prilozi	42
Vježba 7	48
Prilozi koji su nastali iz glagola	50
Prijedlozi	51
Vježba 8	56
Veznici	58
Vježba 9	62
Zamjenica razdvajanja	64
Vježba 10	66
Pronominalni sufixi	69
Vježba 11	71
Glagol <i>imati</i>	74
Vježba 12	75
Vokativ	77

Vježba 13	79
Uvodne rečeničke partikule	81
Vježba 14	82
Slaganje subjekta i predikata	84
Vježba 15	86
Pridjevi - komparacija	89
Vježba 16	94
Prisvojni pridjev	97
Vježba 17	99
Zamjenice: odrične, povratne, refleksivne	100
Vježba 18	104
Brojevi od 21-1000	107
Vježba 19	110
Odnosne zamjenice	112
Vježba 20	116
Pasiv perfekta i imperfekta	119
Vježba 21	122
Redni brojevi	124
Vježba 22	129
Izražavanje datuma	131
Vježba 23	135
Participi	137
Vježba 24	139
Infinitiv (al-masdaru)	142
Vježba 25	143
Deminutiv	144
Vježba 26	146
Glagolski načini	147
Vježba 27	151
Glagoli <i>kana</i> i <i>laysa</i>	153

Vježba 28 156

Negativna rečenica 158

Vježba 29 159

Vremenska rečenica 161

Vježba 30 162

Namjera rečenica 164

Vježba 31 165

Uzročna rečenica 167

Vježba 32 168

Izjavna rečenica 169

Vježba 33 171

Pjesmica 173

ISLAMIC DEVELOPMENT BANK
JEDDAH - SAUDI ARABIA

Udžbenik je besplatan zahvaljujući donaciji ISLAMIC DEVELOPMENT BANK

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA, NIPP "LJILJAN"

ISBN 9958-22-018-0. - ISBN 9958-11-007-5